

Maria Miettinen

Muutakin kuin lastenteatteria

Tutkimus yleisten kirjastojen nukketeatteritoiminnasta ja katsaus tulevaisuuden mahdollisuuksiin

Opinnäytetyö

Kevät 2012

Kulttuurialan yksikkö

Kirjasto- ja tietopalvelujen koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Kulttuurialan yksikkö

Koulutusohjelma: Kirjasto- ja tietopalvelujen koulutusohjelma

Tekijä: Maria Miettinen

Työn nimi: Muutakin kuin lastenteatteria: Tutkimus yleisten kirjastojen nukketeatteritoiminnasta ja katsaus tulevaisuuden mahdollisuuksiin

Ohjaaja: Sari Mäkinen-Laitila

Vuosi: 2012

Sivumäärä: 119

Liitteiden lukumäärä:4

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kvantitatiivisen kyselytutkimuksen avulla millaista Suomen yleisten kirjastojen nukketeatteritoiminta on, miksi sitä järjestetään, käytetäänkö nukketeatterimenetelmiä pedagogisiin tarkoituksiin ja löytyykö Suomen kirjastoista aikuisille tai kaikenikäisille suunnattua nukketeatteria.

Kyselytutkimuksessa on hyödynnetty myös kvalitatiivisia tutkimusmetodeja. Kysely lähetettiin 34:lle kirjastolle, joilta saatiin 31 vastausta. Vastauslomakkeista yksi käsitteli kirjaston nukketeatteritoimintaa kahdenkymmenen vuoden takaa, joten siitä saadut tiedot on jätetty pois tutkimustuloksista.

Tutkimuksen lähdeaineisto osoittautui aluksi hankalaksi löytää. Aikuisille suunnattua nukketeatteritoiminnasta löytyy vähän tietoa ja kirjastojen nukketeatteritoiminnasta, siinä missä nukketeattereista yleensä on kirjoitettu enemmän 1970-1980 -luvulla. Viime vuosien aikana kirjastojen nukketeattereista ei ole ilmestynyt juurikaan julkaisuja. Siksi teoria-aineisto koostuu mm. 30-40 vuotta vanhoista julkaisuista, englanninkielisistä lähteistä ja verkkotallenteista.

Tutkimustulosten mukaan yleisten kirjastojen nukketeatteritoiminta on tällä hetkellä lähinnä osa lastenkirjastotyötä. Varojen puute tai muut toimintaa hankaloittavat tekijät eivät ole este nukketeatterityölle. Työntekijöiden innostus toimintaa kohtaan riittää pitämään sen elinkelpoisena.

Tulevaisuudessa nukketeatteria tulisi hyödyntää asiakaslähtoisempänä kirjastotyön metodina, kohdistuen toiminta vastaamaan asiakasryhmien omia tarpeita. Nukketeatteritoimintaa tulisi myös hyödyntää osana kirjastotyön vakiintuneita toimintatapoja. Nukketeatterimenetelmillä voi värittää lukemaan innostamistyötä ja mediakasvatusta, ja siten herättää kiinnostusta kirjaston asiakasryhmissä. Nukketeatteritoiminta on jo itsessään kirjaston markkinointia, jonka avulla vaikutetaan kirjastosta syntyviin mielikuviin.

Avainsanat: kirjastot, nukketeatteri, asiakaslähtöisyys, markkinointi, tulevaisuus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Culture and Design

Degree programme: Library and Information Services

Author: Maria Miettinen

Title of thesis: More than just theatre for children: a research on the puppet theatre activity of public libraries and an overview of future possibilities

Supervisor: Sari Mäkinen-Laitila

Year: 2012

Number of pages: 119 Number of appendices: 4

The aim of the research was to examine through a quantitative questionnaire the nature of puppet theatre activity in Finland's public libraries, the reasons why it is being organized, if it is being used for pedagogical purposes, and if there is puppet theatre for adults and people of all ages in Finnish libraries. I also used qualitative research methods in the questionnaire.

The questionnaire was sent to 34 libraries, of which 31 replied. One of the replies dealt with the library's puppet theatre activity 20 years ago, and therefore its information was left out from the results.

At first it was difficult to find information and sources for the research. There is very little information about puppet theatre activity for adults or in libraries, whereas most sources about puppet theatre in general are from the 1970's and the 1980's. Recent publications about library puppet theatre are scarce. For this reason the theoretical material is comprised of publications which are 30-40 years old, English language sources and online resources.

According to the results puppet theatre at the moment is largely a part of children's library work at the moment. The lack of resources and other factors hindering the activity are not an obstacle for puppet theatre work. The workers' enthusiasm for the activity is enough to keep it viable.

In the future puppet theatre should be used as a more customer-oriented method of library work, focusing the activity to meet the needs of patron groups. Puppet theatre should also be utilized as a part of library's traditional work methods. Puppet theatre could be used to embellish media education and work aimed to improve children's motivation for reading, and thus raise interest in patron groups. Puppet theatre activity in itself is library marketing which influences the impressions of libraries.

Keywords: libraries, puppet theatre, customer orientation, marketing, future

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO	7
1 JOHDANTO	9
2 NUKKETEATTERISANASTOA	11
2.1 Nukketeatterimenetelmiä ja -näyttämöjä	12
2.2 Teatterinukkeja.....	13
3 NUKKETEATTERIA KIRJASTOISSA.....	15
3.1 Kirjaston nukketeatteritoiminnan historiaa.....	15
3.1.1 Helsingin kaupunginkirjasto	16
3.1.2 Kuopion kaupunginkirjasto	18
3.1.3 Turun kaupunginkirjasto.....	19
3.1.4 Tamperelainen Nukketeatteri Nirunaru	20
3.1.5 Imatran kaupunginkirjasto	21
3.1.6 Espoon Tapiolan kirjasto.....	22
3.1.7 Blanka-saaristokirjastot.....	23
3.2 Nukketeatteritoiminnan reunaehdoja: Yksi julistus, kaksi lakia ja lukuisia velvoitteita	24
3.2.1 UNESCO:n Yleisten kirjastojen julistus.....	24
3.2.2 Kirjastolaki.....	26
3.2.3 Tekijänoikeuslaki.....	26
3.3 Kirjaston nukketeatteritoiminnasta tehtyjä tutkimuksia	27
3.3.1 Laajennetun lastenkirjastotyön kartoitus Suomessa vuodelta 1978.....	28
3.3.2 Lastenkirjastotyöstä tehty tutkimus vuodelta 2003.....	30
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	32
4.1 Tutkimustavoitteet, ennakko-oletukset ja tutkimusmenetelmät	32
4.2 Tutkimuskohde, tutkimuksen kulku ja esittely	34
5 TUTKIMUSTULOKSET	36
5.1 Kirjaston toimintaympäristöä koskevat tulokset.....	36

5.1.1	Nukketeatteritoiminnan jakaantuminen maakuntakirjastoalueittain	36
5.1.2	Muut kirjaston toimintaympäristöä koskevat tulokset	38
5.2	Syitä nukketeatteritoimintaan ja nukketeatteritoiminnan jatkuvuus	39
5.2.1	Miksi nukketeatteritoimintaa tulisi tai ei tulisi järjestää kirjastoissa?	39
5.2.2	Kirjaston nukketeatteritoiminnan muoto ja alkamisajankohta	45
5.2.3	Nukketeatteritoiminnan alkamisen syitä – avoimia vastauksia	47
5.2.4	Väittämiä kirjastojen nukketeatteritoiminnasta	52
5.3	Nukketeatterin kohderyhmät	58
5.4	Henkilökunnan nukketeatterikoulutus	61
5.5	Sekalaista nukketeatteritoiminnasta - ajankäytöstä yhteistyöhön	66
5.5.1	Nukketeatteritoiminnan valmisteluun käytettävä aika	67
5.5.2	Yhteistyö	68
5.6	Nukketeatterirekvisiittaa ja nukketeatteritoiminnan tarkoitusperiä	72
5.6.1	Kirjaston nukketeatterimenetelmiä ja teatterinukkeja	72
5.6.2	Nukketeatterin käsikirjoitukset	75
5.6.3	Nukketeatterisermi	76
5.6.4	Nukketeatteritoiminnan tarkoitusperiä ja nukketeatteria kirjaston opetustilanteissa	81
5.7	Nukketeatteritoiminnan vaikeudet ja muuta huomioitavaa	83
5.8	Tutkimustulosten vertailua aiempiin tutkimuksiin	86
5.8.1	Tilat nukketeatteritoimintaa varten	87
5.8.2	Nukketeatterityötä rajoittavia tekijöitä	88
5.8.3	Yhteistyö nukketeatteritoiminnassa	88
5.8.4	Toiminnan arvostus	89
5.8.5	Tutkimuksen kattavuus	91
6	NUKKETEATTERIN UUSIA KOHDERYHMIÄ JA KÄYTTÖTAPOJA KIRJASTOSSA	92
6.1	Lastenkirjastotoiminta	93
6.2	Nukketeatteria aikuisille	96
6.3	Seniorikirjastotoiminta	98
6.4	Nukketeatteri mediakasvatuksen välineenä	100
6.5	Nukketeatteria kirjastoautossa	102
6.6	Nukketeatteria kirjaston erityisryhmille	103

6.7 Nukketeatteria kaikenikäisille	104
7 NUKKETEATTERI KIRJASTON MARKKINOINNIN KEINONA ...	107
7.1 Tapahtumamarkkinointi, imago ja nukketeatteri kirjaston tuotteena.....	107
7.2 Nukketeatteri osana kokoelman markkinointia ja kirjastomaskotit	108
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	111
9 TUTKIMUSTYÖN ARVIOINTIA.....	113
LÄHTEET	115
LIITTEET	119

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Kirjastot, joilla on omaa nukketeatteritoimintaa maakuntakirjastoalueittain.	37
Kuvio 2. Asukasluku nukketeatteritoimintaa järjestävien kirjastojen toiminta-alueella.	38
Kuvio 3. Kirjaston henkilökunnan määrä kirjastoissa, joilla on omaa nukketeatteritoimintaa.	39
Kuvio 4. Kirjastolla oma nukketeatteri / käyttää nukketeatterimenetelmiä.	45
Kuvio 5. Kunnan asukasluku verrattuna nukketeatterien ja nukketeatteritoiminnan esiintyvyyteen kirjastoissa.	46
Kuvio 6. Nukketeatteritoiminnan aloittamisvuodet kirjastoissa.	47
Kuvio 7. Väite: nukketeatteritoiminta on säännöllistä.	53
Kuvio 8. Väite: nukketeatteritoiminta on vähentynyt ajan mittaan.	53
Kuvio 9. Väite: ”nukketeatteritoiminta on säännöllistä” verrattuna henkilökunnan määrään.	54
Kuvio 10. Väite ”nukketeatteritoiminta on vähentynyt ajan mittaan” verrattuna henkilöstön määrään.	54
Kuvio 11. Väite: nukketeatteritoiminta on kehittynyt alkua paremmaksi.	55
Kuvio 12. Väite: nukketeatteritoiminta on työlästä.	56
Kuvio 13. Väite: nukketeatteritoiminta on palkitsevaa.	56
Kuvio 14. Väite: nukketeatterissa mukana toimiminen on suuri ilo.	57
Kuvio 15. Väite: henkilökunnan suhtautuminen toimintaan on myönteistä.	57
Kuvio 16. Väite: asiakkaiden suhtautuminen toimintaan on myönteistä.	58
Kuvio 17. Ikäryhmät, joille nukketeatteritoiminta on suunnattu.	58
Kuvio 18. Ikäryhmät, joille nukketeatteritoimintaa tulisi suunnata.	59
Kuvio 19. Kirjaston järjestämä nukketeatterikoulutus henkilökunnalleen.	62
Kuvio 20. Kirjaston osallistuminen henkilökunnan koulutuskustannuksiin.	64
Kuvio 21. Kirjastojen osallistuminen koulutuskustannuksiin suhteessa henkilökunnan määrään.	65
Kuvio 22. Kirjastojen henkilökunnan jäsenten itsenäisesti suorittama nukketeatterikoulutus.	65
Kuvio 23. Kirjastot, jotka ovat varanneet nukketeatteritoiminnalleen budjetin.	66
Kuvio 24. Nukketeatteritoiminnan valmisteluun käytettävä aika.	67

Kuvio 25. Nukketeatterin valmisteluun käytettävä aika suhteutettuna henkilökunnan määrään.....	68
Kuvio 26. Alueellinen yhteistyö nukketeatteritoiminnassa.....	69
Kuvio 27. Nukketeatteritoiminnan alueellinen yhteistyö suhteessa henkilöstön määrään.....	69
Kuvio 28. Kirjastojen käyttämiä nukketeatterimenetelmiä.	73
Kuvio 29. Kirjastojen käyttämät teatterinuket.	74
Kuvio 30. Käsikirjoitukset nukketeatteritoimintaan.	76
Kuvio 31. Kirjastot, joilla on tai ei ole käytössään nukketeatterisermi.	76
Kuvio 32. Kirjastot käyttävät nukketeatterimenetelmiä seuraaviin tarkoituksiin.....	81
Kuvio 33. Nukketeatteritoimintaa haittaavat tekijät.....	84

1 JOHDANTO

Idean opinnäytetyöhöni sain Seinäjoen kaupunginkirjaston–maakuntakirjaston kirjastonjohtajalta Mervi Heikkilältä, ollessani työharjoittelussa syksyllä 2010. Olin kiinnostunut lasten- ja nuorten kirjastotyöstä ja työharjoitteluajanani olin mukana pitämässä joitakin satutunteja, joita väritettiin nukketeatterimenetelmin. Siksi kirjastonjohtajan ehdottaessa opinnäytetyön aiheeksi yleisten kirjastojen nukketeatteritoiminnan kartoitusta, tuntui aihe heti omalta ja erityisen mielenkiintoiselta, koska kirjastojen nukketeatteritoimintaa ei ole aiemmin tutkittu.

Tutkimustavoitteenani on selvittää, a) millaista nukketeatteritoiminta on Suomen yleisissä kirjastoissa, b) miksi nukketeatteritoimintaa järjestetään tai mahdollisesti tulisi järjestää kirjastoissa ja c) käytetäänkö nukketeatterimenetelmiä pedagogisiin tarkoituksiin. Lisäksi olen kiinnostunut siitä, d) löytyykö Suomen kirjastoista aikuisille tai kaikenikäisille suunnattua nukketeatteria ja e) Millainen nukketeatterirekvisiitti sopisi parhaiten kirjastokäyttöön. Opinnäytetyöidean saadessani Seinäjoen kaupunginkirjaston henkilökunta pyysi myös tutkimaan nukketeatterirekvisiittia ja varsinkin sermejä. Olen huomannut kyselyvastauksia kirjatessani ja joissain kirjastoissa vieraillessani, ettei ihanteellinen sermi kirjastokäyttöön ole ollenkaan selviö.

Tutkimus on rajattu koskemaan yleisiä kirjastoja, joilla on oma nukketeatteri tai nukketeatteritoimintaa sekä alueellisesti koko Suomea, lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakunta-aluetta. Nukketeattereissa käytetään usein myös musiikkia osana esityksiä, mutta opinnäytetyöni ei syvenny käsittelemään musiikkiosuutta, mutta käsittelen niitä lyhyesti tekijänoikeuksista kertovassa luvussa.

Opinnäytetyön voi jakaa kolmeen osaan. Ensimmäinen osa kertoo nukketeatteritoiminnan historiasta yleisissä kirjastoissa. Tässä osassa olen myös käsitellyt nukketeatteritoimintaa ohjaavia lakeja ja velvoitteita, ja toisaalta nukketeatteritoimintaan kannustavia säädöksiä.

Toinen osa käsittelee nykyhetkeä. Se on kirjastojen tämän hetken nukketeatteri-toimintaa tutkiva osuus, jossa käsittelen syksyllä 2011 keräämiäni kyselyvastauksia ja niistä analysoituja tutkimustuloksia.

Kolmas ja viimeinen osa käsittelee kirjaston nukketeatteritoiminnan tulevaisuutta ja sen mahdollisuuksia. Tässä osassa käsittelen tutkimustuloksiin pohjaten, kuinka nukketeatteritoiminnan voisi nähdä tulevaisuudessa ja miten sitä voisi hyödyntää eri tavoin osana kirjastotyötä. Pohjaan kolmannessa osiossa paljon siihen, mitä ulkomaisissa kirjastoissa on jo tehty tai mitä mahdollisuuksia kaksi suomalaista teatterialan ammattilaista näkevät nukketeatteritoiminnassa.

2 NUKKETEATTERISANASTOA

Tutkimustyöhön liittyy olennaisesti paljon nukketeatterisanastoa, jota pyrin seuraavaksi avaamaan. Erilaisia teatterinukkeja ja nukketeatterinäyttämöitä on paljon. Esittelen niistä yleisimpiä ja kirjastojen nukketeattereissa käytetyimpiä. Lisäksi nukketeatteritermistöön kuuluu myös yksittäisiä sanoja. Olen kerännyt nukketeatterisanaston määritelmiin tutkimusvastauksissa esille tulleita menetelmiä ja kirjastojen nukketeatteritoiminnassa käytettyjä nukkeja.

Nukketeatteritoiminta ja nukketeatterimenetelmä. Nämä kaksi termiä ovat melkein toistensa synonyymejä. Nukketeatteritoiminnalla tarkoitan tilannetta, jossa jokin eloton esine saa persoonan ja roolin opetus- tai elämystilanteessa. Tällaisia ovat esimerkiksi satutuntien tai opetustilanteiden värittäminen, sekä pöytäteatteri, varjoteatteri tai käsinukketeatteri. Nukketeatteritoiminta on sateenvarjokäsite, jonka alle voidaan sijoittaa kaikki nukketeattereihin viittaavat toimintamuodot. Esimerkiksi jos opettaja keskustelee oppilaidensa kanssa opetustilanteessa nukan kautta, voidaan tämä katsoa pedagogisiin tarpeisiin käytetyksi nukketeatteritoiminnaksi.

Nukketeatterimenetelmä taas viittaa niihin menetelmiin, joita käytetään nukketeatteritoimintaa järjestettäessä tai tehdessä. Nukketeatterimenetelmä voi olla toimintamuoto, joka katsotaan teoreettisesti oikeaoppiseksi nukketeatteriksi. Mutta se voi olla myös esimerkiksi sitä, että opettaja keskustelee oppilaidensa kanssa opetustilanteessa nukan kautta. Ehkä nukketeatteritoiminnan ja –menetelmän eron voi tiivistää niin, että nukketeatteritoiminnassa on aina kyse koko esitystilanteesta. Nukketeatterimenetelmän ollessa kyseessä käsitetään vain se menetelmä, jota opetus-, taide tai elävöitystilanteessa käytetään. Erilaisia nukketeatterimenetelmiä ovat esimerkiksi varjoteatteri, pöytäteatteri, esineteatteri ja käsinukketeatteri.

2.1 Nukketeatterimenetelmiä ja -näyttämöjä

Esineteatteri on nukketeatterin ja teatterin käsityksiä rikkova taiteenlaji. Siinä mikä tahansa objekti, käyttöesine tai tavara saa uuden merkityksen. Esine saattaa olla esityksessä objekti tai itse tekijä. (Luukka L-T 2011.)

Käsinukkenäyttämö on tavallisesti puukehikoista ja kankaasta tai puulevyistä valmistettu sermi, jonka yläikkunassa tai yläosassa nuket esiintyvät (Barić 1980, 62).

Marionettinäyttämö. Näyttämössä alaosan käsinukkenäyttämöstä eroten tulee olla näkyvissä ja yläosan peitettynä, koska marionettinuket ovat ylhäältä alaspäin ohjaittavia narunukkeja. (Barić 1980, 62.)

Pöytäteatteri. Nukketeatterin muoto, jossa esiintyjä on näkyvissä. Pöytäteatterissa näyttämönä toimii pöytä, jonka takana esiintyjä joko istuu tai seisoo. Teatteriesityksessä katsomon ja näyttämön välille voidaan luoda helposti läheinen vuorovaikutus. Koska myös esiintyjä näkee koko ajan katsomonsa, hän voi ennakoida esitystä tai pyrkiä innostamaan uinuvia katsojia (Barić 1980, 47).

Varjoteatteri. Nukketeatterin muoto, jossa hyödynnetään valon ja varjojen leikkiä. Varjoteatteri tapahtuu pimeässä huoneessa piirtoheittimen valon tai muun kirkkaan valon avulla. Läpikuultava paperi tai kangas toimii teatterissa takavalaistuna näyttämönä, jossa litteät, silhuettimaiset kartonki- tai pahvinuket esiintyvät. (Barić 1980, 50.)

Vesinukketeatteri. Alkujaan pohjois-vietnamilainen nukketeatterin muoto, jota esitetään vedessä. Vietnamilaisessa teatterissa nuket ovat suuria sekä puisia ja niitä liikutellaan vesialtaassa bambuverhon takaa vedenalaisten tankojen varassa. Liikuttelijat seisovat vyötäröään myöten vesialtaassa (Miettinen 2012). Suomessa vesinukketeatteria saatetaan esittää akvaariossa, esimerkiksi tikun päässä olevia kalanukkeja uitellen.

2.2 Teatterinukkeja

Esineet. Tavaroita, pehmoleluja tai muita leluja voidaan käyttää erilaisissa nukke-teatteriesityksissä. Varsinkin esineteatterissa käytetään esineitä nukkeina. Kaikissa teatterimuodoissa tavaroiden ja lelujen käyttäminen ei kuulu välttämättä opillisesti puhtaaseen nukketeatterimenetelmään, mutta luova rajojen rikkomisen kirjastojen teatteriesityksissä on usein toimivaa ja siksi hyvinkin sallittua.

Kauhanukke on lusikasta tai kauhasta valmistettu nukke, jossa lusikkaosa toimii kasvoina ja varsiosa nukun ruumiina. Kauhaosaan maalataan tai askarrellaan kasvot ja varteen voi kiinnittää kolmiomaisen kangaspalan nukun vaatteeksi. Kangas peittää nukkea ohjaavan käden. (Barić 1980, 36.)

Keppinukke rakentuu tavallisesti päästä, käsistä ja puvusta. Keppi on kiinnitetty nukun päähän ja nukkea liikutellaan pitäen puvun alla olevasta kepeistä kiinni (Hyvärinen & Pekkarinen 2009, 9). Vaikka keppinukesta ja sauvanukesta saatetaan puhua lähteistä riippuen usein myös toistensa synonyymeinä, erotan keppinukkeen opinnäytetyössäni sillä, etteivät sen kädet ja pää ole erikseen liikutettavissa.

Käsinukke on riippuen näyttelijän käden notkeudesta nukeista nopeimpia. Se liikkuu paikasta toiseen, tarttuu esineisiin ja saattaa painiskella käsikähmässä. Käsinukke koostuu päästä, kädestä ja vartalosta, jonka sisällä näyttelijän käsi liikuttaa nukkea. Näyttelijällä ei ole mitään apuvälineitä, vaan hän ohjaa nukkea käden liikkein alhaalta ylöspäin (Barić 1980, 6; Kokkonen 1982, 24).

Marionetti eli narunukke. Naruilla ohjailtava nukke, jota näyttelijä liikuttaa narujen varassa ylhäältä alatasolle siten, että nukun jalat koskettavat lattiaa. Marionettinukkeja on kahta tyyppiä: täysin lankojen varassa liikuteltava lankamarionetti tai sauvan varassa ohjailtava sauvamarionetti. Marionetti on liikunnallisesti taitava ja sopii sen vuoksi esittämään esimerkiksi toiminnallisia kertomuksia ja tanssia (Barić 1980, 8-9; Kokkonen 1982, 25; Helgesen 2009, 42.)

Pöytäteatterinukke. Esimerkiksi kartongista, paperimassasta tai puupalikasta tehty hahmo, joka on kiinnitetty pitkän, ohuen ohjaustikun päähän. Nuken on hyvä olla selkeä, kevyt ja tukevasti pystyssä pysyvä. Pöytäteatterinukkea liikutellaan ylhäältä käsin pöydän tai muun tason päällä. (Barić 1980, 47; Hyvärinen & Pekkarinen 2009, 9.)

Sauvanukke muistuttaa rakenteeltaan käsinukkea, mutta se on kooltaan suurempi ja sen käsivarret ovat pidemmät. Nukke ohjataan alhaalta nuken vartalona toimivan sauvan avulla. Nuken kaulan kohdalle on puvun sisällä liitetty ohjaussauva, jonka avulla nuken päätä ja vartaloa saadaan liikutettua. Myös sauvanuken kädet saadaan liikkumaan ohjaamalla käsiin kiinnitettyä ohjauskahvaa. (Barić 1980, 7; Helgesen 2009, 42.)

Sorminukke. Kiinnitetään nimensä mukaisesti sormeen. Teatterimenetelmässä voidaan käyttää myös kokonaista hansikasta, jossa on paikka kullekin sormen hahmolle. Sorminukella on ainoastaan pää tai sitten mekko sekä pää (Kokkonen 1982, 24).

Varjonukke tai varjokuvanukke. Litteä kuvio, joka tavallisesti on valmistettu pahvista, paperista tai kartongista. Silhuettimaista nukkea liikutellaan sauvojen avulla. Yleisö näkee nukesta muodostuvan varjon kankaalla, jonka takaa heijastuu kirkas valo. (Barić 1980, 7-8; Kokkonen 1982, 26; Helgesen 2009, 42.)

3 NUKKETEATTERIA KIRJASTOISSA

Nukketeatteria on ollut Suomen yleisissä kirjastoissa hieman yli neljänkymmenen vuoden ajan, ja se luetaan tavallisesti osaksi lasten kirjastotyön oheistoimintaa. Nukketeatteritoimintaan kannustavia säädöksiä löytyy mm. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuista, Unescon Yleisten kirjastojen julistuksesta ja Kirjastolaista. Toisaalta kirjastojen nukketeatteritoimintaa rajoittaa Tekijänoikeuslaki.

Kirjastojen nukketeatteritoiminnasta ei ole aiemmin tehty itsenäisiä tutkimuksia, mutta sitä on selvitetty sisältyen laajempiin lastenkirjastotyön kartoituksiin. Tällaisia tutkimuksia on tehty vuosina 1978 ja 2003. Tässä luvussa syvennyn käsittelemään tutkimuksia ja muita edellä mainittuja asioita.

3.1 Kirjaston nukketeatteritoiminnan historiaa

Suomen yleisten kirjastojen nukketeatterihistoria ei ulotu kauemmas kuin vuoteen 1965, jolloin Eila Pajanne, joka kuului Helsingin kaupunginkirjaston lastenkirjastotyötä kehittävään toimikuntaan, teki opintomatkan Ruotsin kirjastoihin. Siellä hän huomasi, että lapsiasiakkaille tarjottiin muun laajennetun lastenkirjastotyön ohessa nukketeatteritoimintaa nukketeatterikerhojen ja kirjastojen omien nukketeatteriesitysten muodossa. Vierailun kautta erityisesti nukketeatteritoiminta rantautui Suomeen ja Helsingin kaupunginkirjastoon. (Laakso 2010, 164.)

1970-luvulla yleisiin kirjastoihin alkoi syntyä tiputellen lukuisia nukketeatteriryhmiä, harrastajanukketeattereiden alkaessa toimia yhä vilkkaampina (Tawast, M. 2011). Jo vuonna 1978 ilmestynyt ja samalla ainoa Suomen lastenkirjastotyöstä tehty lastenkirjasto-opas, näkee nukketeatterissa mahdollisuuksia osana lastenkirjastoimintaa:

Nukketeatteria voidaan käyttää kirjastossa työmuotona, joka on omiaan edistämään lasten kirjallisuuden tuntemusta, syventämään ja laajentamaan sen käyttömahdollisuuksia (Rantala & Teinilä 1978, 61).

1970-luvulla Suomen yleisissä kirjastoissa elettiin nukketeatteritoiminnan kultakautta, ja toiminta näyttää sen jälkeen alkaneen hiipua. Kirjastojen nukketeatterista ei ole ilmestynyt enää samassa määrin kirjallisuutta, eikä muitakaan julkaisuja, kuin 1970-1980 -luvuilla. Mutta vaikka nukketeatteritoiminta on välillä hiipunut kirjastomaailmassa, se näyttää kuitenkin pitäneen pintansa vuosikymmenestä toiseen osana lastenkirjastotyötä. Nukketeatteri näyttää pysyneen elinvoimaisena, retona taiteenmuotona kirjastoissa ja vaikka nykyisin eletään digimaailmassa, nukketeatteritoiminnalla on yhä tilausta.

Nykyisin lukuisissa Suomen kirjastoissa toimii työntekijöiden muodostamia nukketeattereja, jotka tekevät yhteistyötä päiväkotien ja koulujen kanssa (Lintunen & Kaarlonen 2009, 262).

3.1.1 Helsingin kaupunginkirjasto

Vuonna 1967 Helsingin pääkirjaston satutunnilla Rikhardin kirjaston kerhohuoneella vieraili Satunuket -niminen nukketeatteri, joka esitti lastenkirjoista laadittuja satunäytelmiä. Menestys oli luonnollisesti taattu ja siksi nukketeatterivierailuja päätettiin jatkaa. Seuraava Kulosaaren sivukirjastossa pidetty esitys olikin hartaasti odotettu ja monen lapsen elämän ensimmäinen teatterikäynti. Sivukirjastonhoitaja Kaarina Lindbladin lasten nukketeatteri-innostus kertakaikkiaan yllätti. Hän totesi, että nukketeatteritoiminta on kirjastoissa ilmeisesti todella tarpeellista. (Laakso 2010, 165.)

Toiminta sikisi pian tämän jälkeen muutaman innostuneen virkailijan ansiosta Kallion sivukirjastoon. Virkailijat olivat väsyneet esittämään lapsille vuodesta toiseen vain satujen luentaa, ja nukketeatterin koettiin tuovan lastenkirjastotoimintaan aivan uudenlaista väriä. Kallion sivukirjaston ensimmäinen oma nukketeatterinäytös *Prinsessa Ruusunen*, esitettiin joulukuussa 1969, jonka jälkeen esityksiä alettiin järjestää vakituisesti pohjakerroksen uudessa satuhuoneessa kerran viikossa. (Kokkonen 1972, 9, 13; Lintunen & Kaarlonen 2009, 262; Laakso 2010, 167.)

Lapset ihastuivat Kallion kellariteatteriin, vaikka toiminta olikin aluksi vähän puutteellista. Nukketeatteriin ei ollut määrärahoja ja työntekijöiden oli uhrattava omia varojaan tarvikkeisiin, lavasteisiin ja nukkenpäihin. Kirjastonhoitajan muistikuvien mukaan ensimmäiseen esitykseen tarvittiin kolme virkailijaa, joista yksi luki tekstin, toinen heilutti tikun nenään liimattuja nukkeja ja kolmas soitti musiikin. (Laakso 2010, 167.)

Kellariteatterin ohjelmisto koostui satujen ja tunnettujen lastenkirjojen dramatisoinneista. *Prinsessa Ruusunen* –näytelmä, *Peppi Pitkätossu* –kirjoista tehdyt sovitukset, *Pekka Töpöhäntä* –kirjoista tehdyt näytelmät ja *Kolmen iloisen rosvon* näytökset olivat hyvin suosittuja ja jotkut osoittautuivat varsinaisiksi jymymenestyksiksi. Lapset osallistuivat joidenkin esitysten tekoon lukemalla repliikkejä nauhalle. *Peppi Pitkätossu* –esitykseen musiikki saatiin televisiosarjan lauluista koostetulta äänilelyltä suomentamalla sanat ja nauhoittamalla 9-vuotiaan pääosan esittäjän laulua. (Lintunen & Kaarlonen 2009, 262; Laakso 2010, 168.)

Kallion kirjastossa toimi vuodesta 1971 lähtien nukketeatterikerho. Kerho esitti ensiesityksensä farssin *Hunajavaras ja tappelupukarit* ja sen toiminta muodostui 1970-luvun alkupuolella niin tunnetuksi, että se esiintyi jopa Yleisradion TV 2:n lastenohjelmassa. Lisäksi tämä kolmen 9-10 -vuotiaan tytön käsinukketeatteri vieraili myös toisissa sivukirjastoissa. (Laakso 2010, 168.)

Kallion kirjastonhoitaja Saara Kokkonen on kirjoittanut nukketeatteritoiminnan pohjalta useita nukketeatterin tekemisestä ja nukketeatterityöstä kertovia kirjoja sekä nukketeatterinäytelmiä (Lintunen & Kaarlonen 2009, 262). Hyvin tunnettu ja samalla arvostettu Kokkonen kirjoittama kirjaston nukketeatteritoiminnan opas *Nukketeatteria kirjastossa* (1972) on toiminut innoittajana ja ohjekirjana monelle myöhemmin nukketeatterityöstä innostuneelle kirjastoammattilaiselle. Teos ei ole vanhentunut neljässäkymmenessä vuodessa vaan se antaa edelleen vinkkejä ja kokemuksen tuomaa tietoa kirjastossa järjestettävästä nukketeatterityöstä.

3.1.2 Kuopion kaupunginkirjasto

Kuopion kaupunginkirjaston varhainen nukketeatteritoiminta erosi tavallisesta kirjastoissa järjestettävästä nukketeatterista sillä, että nukketeatterin näyttelijät, lavastajat ja nukentekijät olivat lapsia ja nuoria, joita ohjasi lastenkirjaston johtaja Raija-Leena Tikkanen. Kuopion nukketeatteri oli ensimmäinen säännöllisesti toimiva nukketeatteri kirjaston piirissä pääkaupunkiseudun ulkopuolella. (Tikkanen 1970, 146-147; Lintunen & Kaarlone 2009, 262.)

Kirjaston nukketeatteritoiminta mahdollistui uuden kirjastorakennuksen valmistuessa vuonna 1967. Kalustesuunnittelussa mukana ollut arkkitehti otti huomioon oman nukketeatterinäyttämön rakentamisessa kirjaston henkilökunnan toiveet. Kirjaston kalusteisiin kuului tämän jälkeen kokoontaitettava sermi. (Tikkanen 1970, 146.)

Uusi pääkirjasto avattiin yleisölle marraskuussa 1967. Joulukuussa kirjaston nukketeatteri esiintyi ensimmäisen kerran näytelmällään *Tynnörissä kasvanut poika*, kahden koululaisen esittämänä. Kun asiakkaat kyselivät toistuvasti, milloin uusia nukketeatteriesityksiä mahdetaan järjestää ja vaikuttivat muutenkin nukketeatterinäytännöistä innostuneilta, kirjaston henkilökunnassa heräsi usko siihen, että nukketeatteritoiminnalle olisi tilausta. (Tikkanen 1970, 146.)

Ensi yritysten jälkeen Kuopion kirjaston nukketeatteri sai näyttelijöikseen muutamia tyttöjä, joista osa viihtyi pitempäänkin. Vuoteen 1970 mennessä jo viisitoista tyttöä oli koetellut kirjaston nukketeatterissa taitojaan. Esiintyjistä oli välillä tungosta ja taas hetkittäin puutetta. Vuonna 1970 kirjastossa toimi kaksi nukketeatteriryhmää, joista toisen ryhmän jäsenet olivat kakkosluokkalaisia ja vanhemman ryhmän jäsenet kahdeksannella luokalla. Nukketeatteriryhmät järjestivät 45 minuuttisten näytäntöjen aikana useita esityksiä ja esiintyivät lähikuntien kirjastoissa, kouluissa sekä mm. kunnalliskodissa. (Tikkanen 1970, 146-147.)

Kirjastossa toimi 1970-luvun alussa myös nukketeatterikerho, jonka tarkoituksena oli suunnitella ja ommella pukuja, muovilla nukkiin päitä, sekä maalata ja mas-

keerata ne. Kerhossa valmistettiin myös muuta rekvisiittaa ja näytäntöjen mainos-
tarvikkeita. (Tikkanen 1970, 146.)

Nykyisin Kuopion kaupunginkirjastossa toimii nukketeatteri Tädit, joka on ollut toi-
minnassa jo yli 20:n vuoden ajan. Teatteri perustettiin vuonna 1991 kirjastotoimen-
johtaja Marja Tiittanen-Savolaisen ja lastenosaston henkilökunnan toimesta. (Sa-
vinainen 2011; Taavitsainen 2012.)

Vuosien aikana ryhmä on ehtinyt tehdä 300 esitystä, joita on seurannut noin 18
000 kävijää. Esitykset ovat todella suosittuja. Niitä seuraa lähes poikkeuksetta täy-
si salillinen alle kouluikäisiä. Jo ryhmän ensimmäiseen näytökseen tammikuussa
1992 yritti päästä reilut 200 katsojaa, vaikka saliin mahtui vain 110 henkeä. (Taa-
vitsainen 2012.)

Henkilökunnan jäsenet ovat tehneet pääasiassa nukketeatterin käsikirjoitukset,
mutta myös Tarja Leinonen on kirjoittanut Tädelle näytelmäkäsikirjoituksia. Teat-
terinukkeja esityksiin on hankittu mm. Pukuliike Faunasta ja jotkin nuket ovat hen-
kilökunnan itse tekemiä. Myös lavasteet teatteriesityksiin tekee henkilökunta ja
kirjastonhoitaja Maileena Sorvali myöntääkin, että nukketeatterin tekemiseen tarvi-
taan paljon luovuutta. (Savinainen 2011.)

3.1.3 Turun kaupunginkirjasto

Turun kaupunginkirjaston henkilökunta on tehnyt nukketeatteriesityksiä jo 1960-
luvulla. Mutta tarkempaa tietoa löytyy 1970-80 –luvulla toimineesta nukketeatteri-
ryhmästä hieman enemmän. Toiminta oli tuolloin aktiivista ja kaikki ryhmän 3-4
jäsentä olivat kirjastolaisia. Lisäksi lavasteita, nukkeja ja muuta taustatyötä teki 1-2
kirjastotyöntekijää. Esityksiä harjoiteltiin työaikana, mutta käsikirjoitusten, nukkien
ja lavasteiden tekoon käytettiin myös vapaa-aikaa. Valitettavasti toiminnan loppu-
aikoina kirjaston resurssit alkoivat tiukentua, eikä harjoitukseen saanut enää käyttää
työaikaa. Toiminta hiipui, vaikka ryhmä olikin innostunut nukketeatterin tekemisest-
tä. Nukketeatteritoimintaa ei ollut vain pääkirjastossa vaan myös Runosmäen lähi-

kirjastossa toimi 70-luvun loppupuolella oma kolmen henkilön nukketeatteriryhmä. (Hilksa 2011.)

Alussa ryhmä esitti kansansatuja, satu-aiheisia näytelmiä. Pian he kuitenkin siirtyivät dramatisoimaan esityksiä kirjojen pohjalta. Näytelmien käsikirjoitukset olivat usein viittellisiä ja improvisaatiota käytettiin paljon. Näytelmien lähtökohtana olleet kirjat esiteltiin yleisölle ennen esitystä. (Hilksa 2011.)

Esityspäiviä oli talviaikaan noin kerran kuukaudessa, aina vähintään kaksi illassa. Kesäisin ei näytelty. Esitykset toteutettiin työajan ulkopuolella, ja niistä saatiin erillinen korvaus. Esityksiä oli säännöllisesti pääkirjastossa. Toisinaan ryhmä vieraili myös lähikirjastoissa, lähialueiden kirjastoissa sekä muutaman kerran myös kouluissa. Esitykset olivat Kallion kirjaston ja Kuopion kaupunginkirjaston tavoin huippuosastuja ja niihin oli kysyntää enemmän kuin oli mahdollista tarjota. Lastenosastolla esityksiin jaettiin ilmaisia lippuja -ne loppuivat aina saman päivän aikana kun tulivat jakoon. (Hilksa 2011.)

Turun kaupunginkirjaston henkilökunnasta löytyy nukketeatteria opiskellutta henkilökuntaa. Anna Hilksa ja Ulla Raatikainen pääkirjaston lasten- ja nuortenosastolta, ovat opiskelleet nukketeatteritekniikoita Turun taideakatemian täydennyskoulutuksessa. Vuonna 2007, uuden pääkirjaston avajaisissa, Ulla Raatikainen esitti naamioteatteria yhdessä samasta koulutusohjelmasta valmistuneiden nukketeatteritekijöiden, Sirpa Niemelän ja Pipa Hytinkosken kanssa. (Hilksa 2011.)

3.1.4 Tamperelainen Nukketeatteri Nirunaru

Vuonna 1973 huittislainen kirjastonhoitaja Tuula Martikainen perusti yhdessä Parkanon kirjastonjohtajan Ritva Kolhon kanssa Nukketeatteri Nirunarun. Toiminnan alkuaikoina esiinnyttiin vuoroin Parkanossa ja vuoroin Huittisissa, kunnes toiminta vakiintui Huittisissa ja Nirunaruun liittyi kirjaston henkilökuntaa. Nirunarun toiminta oli jo alkuaikoina vilkasta. Huittisissa oli vuosittain 20-30 esitystä kirjastossa, kouluissa, päiväkodeissa ja kirjastoautossa. Lasten näytelmien lisäksi Nirunaru val-

misti myös monia aikuisille suunnattuja nukketeatteriesityksiä. Historian ensimmäinen esitys olikin suunnattu aikuisille ja se pidettiin Huittisten varavankilassa. (Martikainen [viitattu 2.5.2012].)

Tampereelle teatteri muutti vuonna 1978, viisi vuotta myöhemmin ja toimii siellä nykyäänkin. Tuula Martikainen etsi Tampereelle siirtyessään uusia yhteistyökumppaneita. Tampereen Metsoon varattiinkin jo suunnitteluvaiheessa tilat Nirunarun ja vierailevien ryhmien toimintaa varten. (Lintunen & Kaarlonen 2009, 262; Martikainen [viitattu 2.5.2012].)

Nirunaru on Suomen vanhimpia yhtenäisesti toimineita harrastajateattereita ja se esittää lapsille nukketeatteria kirjastoissa, kouluissa, päiväkodeissa, lastenjuhliissa ja tapahtumissa Tampereella, mutta tilauksesta myös kaupungin ulkopuolella. Lasten näytelmiä on ohjelmistossa ollut yli sata. (Martikainen [viitattu 2.5.2012].)

Ohjelmistossa on myös aikuisille suunnattuja näytelmiä, joita on esitetty vanhainkodeissa, sairaaloissa ja erilaisissa aikuisten juhlatilaisuuksissa. (Martikainen [viitattu 2.5.2012]; Lintunen & Kaarlonen 2009, 262). Tämän vuoksi Nirunarua voikin pitää harvinaislaatuksena nukketeatterina kirjastojen nukketeatteritoiminnan historiassa.

3.1.5 Imatran kaupunginkirjasto

Imatran kaupunginkirjaston nukketeatteri aloitti toimintansa vuonna 1977. Aluksi toiminta oli lasten tekemää, mutta myöhemmin myös henkilökunta järjesti nukketeatteria vuoteen 1993 asti. Toiminta jouduttiin lopettamaan, koska henkilökunta väsyi ja toisaalta, koska lamavuosina jouduttiin irtisanomaan työntekijöitä. Lopettamisen jälkeen nukketeatteriesityksiä järjestetivät kuitenkin ulkopuoliset tekijät, eikä henkilökunta haudannut ajatusta oman nukketeatteritoiminnan uudelleen käynnistämisestä. (Sutela 2004, 14.)

Niinpä syksyllä 2002 innostunut näyttelijäryhmä saatiin kokoon kahdesta vakinaisesta ja kahdesta määräaikaisesta työntekijästä. Ryhmä esitti Lainan päivänä 2003 ensinäytöksen Osku Oravan seikkailuista. (Sutela 2004, 14-16.)

3.1.6 Espoon Tapiolan kirjasto

Espoon Tapiolan kirjasto aloitti Hissun Kissun -ryhmän nukketeatteriesitykset vuonna 1989. Samana vuonna Taideteollisen korkeakoulun opiskelijat rakensivat kirjastolle kulissin, jota nelihenkinen nukketeatteriporukka käytti Punahilkka-satua mukailevassa näytelmässä. Hissun Kissun esitti mm. kaikille toimintaympäristön päiväkodeille *Jukka Vihi ja anakondan salaisuus* -näytelmän ja tuotti myös sirkusaiheisen näytelmän. (Davis 1999, 18.)

Hissun Kissun -nukketeatteri järjesti esityksiä vuosittain ja sen yleisö oli iältään tavallisesti kolmesta vuodesta ylöspäin. Esitykset olivat kestoltaan puolituntisia ja nukketeatteriryhmä kävi esiintymässä päiväkotien lisäksi myös muissa kirjastoissa. (Davis 1999, 18.)

Hissun Kissun -ryhmä käytti nukketeatterimenetelmiä myös pedagogisiin tarkoituksiin. Vuonna 1991 kirjaston työryhmä pohti, kuinka opettaisi kirjastossa esikoulu- ja lukemaan oppivia ikäluokkia kiinnostavasti ja viitseliäästi kirjaston käyttäjiksi ja miten välttäisi turhan opettavaisen sävyn ja saisi myös opettajat innostumaan mukaan yhteistyöhön kirjaston kanssa. Ratkaisuna ongelmaan kirjasto valmisti *Hirveän pitkän anakondan salaisuus* -esityksen. Esityksen molemmille puolille oli annettu mahdollisuus punoa esittely- ja kyselytunti. *Hirveän pitkän anakondan salaisuus* -esityksessä oli paneuduttu ennakkoluulottomasti nukketeatteriin, pyritty luomaan lasta kiinnostava jännittävä kokonaisuus ja rakentamalla koko esitys osaksi kirjaston palvelua. (Jäppinen 1991, 41.)

Vuonna 1999 Hissun Kissun -teatteri esitti kummitus- ja kauhuaiheisen näytelmän *Kauhean kaamea kummitustalo*. Idea oli saatu lastenkirjasta, josta käsikirjoitusta oli lähdetty muokkaamaan. Kummitusnäytelmä ei sopinut kuitenkaan kaikkien pie-

nimmille lapsille, sillä se sisälsi toiminnallisen huumorin sijaan paljon verbaalista huumoria. Perheen pienimmiltä esitys oli kielletty senkin vuoksi, että se saattoi olla pelottava, vaikka huumorin keinoin näytelmän pelottavia tekijöitä pyrittiinkin lieventämään. (Davis 1999, 18.)

3.1.7 Blanka-saaristokirjastot

Turunmaan kunnat yhdistyivät vuodenvaihteessa 2009 kahdeksi suuremmaksi kunnaksi. Kuntaliitoksissa yleensä esiintyy muutoksia, levottomuuksia ja ennakkoluuloja ja niin ilmeni tässäkin tapauksessa. Blankan kirjastojen johtoryhmä kokoontui pohtimaan, mikä olisi paras tapa rikkoa ennakkoluuloja ja päätti kulttuurirahojen avulla järjestää nukketeatterinäytelmän. (Dockteater raserar fördomar 2012, 4.)

Projektin tavoitteena oli vahvistaa yhteenkuuluvuutta turunmaalaisten lasten keskuudessa, luomalla kuvitteellinen sukukronikka. Lähtökohtana toimi Paraisten kirjaston käsinukke, vahtimestari Allu Lindholm, joka otti oppilaita vastaan heidän ensimmäisillä kirjastovierailuillaan. Allu kertoi kuinka kirjoja käsitellään ja kuinka kirjastossa tulee käyttäytyä. Lopuksi oppilaat saivat Allun allekirjoituksella varustetun diplomin. Kuntaliitoksen yhteydessä kunnat päättivät laajentaa Allun sukupuuta ja jäljelle jääneet kunnat saivat käsinukeista symbolin identiteetilleen. Jokainen uusi nukke sai myös oman elämänkertansa. (Dockteater raserar fördomar 2012, 4.)

Nukkien avulla rakennettiin nukketeatterinäytelmä, jossa päähenkilöiden ominaispiirteillä alleviivattiin sekä kielellisiä ennakkoluuloja, että ennakkoluuloja asukkaiden ja naapurikuntien välillä. Huumorin ja sadun keinoin kyettiin hillitsemään ennakkoluuloja ja kaikki päättyi onnellisesti. Esitysten jälkeen nuket saivat työskennellä lapsiryhmien kanssa Blanka-kirjastoissa samanlaisissa hommissa, joita Allu oli tehnyt Paraisissa. (Dockteater raserar fördomar 2012, 4.)

Blanka-kirjastojen henkilökunta vastasi nukketeatterikiertueen järjestämisestä Turunmaalla. Kiertueen lopuksi kirjastojen henkilökunta päätti ottaa nuket osaksi lastenkirjastotyötä. (Dockteater raserar fördomar 2012, 4.)

3.2 Nukketeatteritoiminnan reunaehdoja: Yksi julistus, kaksi lakia ja lukuisia velvoitteita

Kirjastolaista ja Yleisten kirjastojen julistuksesta voi löytää nukketeatterityöhön kannustavia säädöksiä, jotka kehottavat kirjastoja nukketeatterityön kaltaiseen toimintaan. Jos herää kysymys, miksi nukketeatteria pitäisi järjestää ylipäätään kirjastoissa, on vastaus yksinkertaisimmillaan se, että jo Kirjastolaki velvoittaa kirjastoja nukketeatterityön kaltaiseen toimintaan. Toisaalta kirjastojen nukketeatterityötä, siinä missä kirjastotyötä yleensä, ohjaavat myös monet lait ja velvoitteet, jotka tulee ottaa huomioon järjestettäessä nukketeatteritoimintaa kirjastoissa.

3.2.1 UNESCO:n Yleisten kirjastojen julistus

UNESCO:n Yleisten kirjastojen julistuksessa sanotaan:

Vapaus, hyvinvointi sekä yhteiskunnan ja yksilön kehitys ovat inhimillisiä perusarvoja. Ne saavutetaan vain siten, että hyvin asioista perillä olevat kansalaiset käyttävät demokraattisia oikeuksiaan ja osallistuvat aktiivisesti yhteiskunnan toimintoihin. (Unescon Yleisten kirjastojen julistus 1994, 4.)

Näiden arvojen saavuttaminen edellyttää julistuksen mukaan riittävää koulutusta, sekä *vapaan ja rajoittamattoman* tietämyksen, ajatusten, tietojen lähteiden ja *kulttuurin käyttömahdollisuutta*, missä kohtaa kirjasto astuu kuvaan vaatimuksella, tarjota näitä käyttömahdollisuuksia. Julistus näkee yleisen kirjaston mm. *elävänä kulttuurin lähteenä* ja pitää kirjastoa tärkeänä rauhan ja henkisen hyvinvoinnin vaalimisen välineenä. (Unescon Yleisten kirjastojen julistus 1994, 4.)

Kirjaston tehtävä on palvella kaikkia ihmisiä tasapuolisesti, kuten Unesco julistaa:

Yleisen kirjaston palveluita annetaan tasapuolisesti iästä, rodusta, sukupuolesta, uskonnosta, kansallisuudesta, kielestä tai yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta. (Unescon Yleisten kirjastojen julistus 1994, 4.)

Unesco luettelee yleisten kirjastojen tehtäviksi muun muassa seuraavat asiat ja julistuksen mukaan seuraavien tekijöiden tulisi olla myös palvelujen ytiminä yleisissä kirjastoissa:

Lasten lukutottumusten luominen ja vahvistaminen. Nukketeatteritoiminta voidaan lukea satutuntien ja kirjavinkkauksen ohella yhdeksi kirjaston lukemaan innostamismenetelmistä. Jotkut kirjastot käyttävätkin nukketeatterimenetelmiä osana kirjavinkkausta (Ks. luku 5.6.4) ja eräs kirjasto mainitsee kirjaston nukketeatteriesitysten olevan monille lapsille tilaisuus nähdä ensimmäistä kertaa elävää teatteria (Ks. luku 5.3). On tyypillistä, että satutuokioiden tai tapahtumien päätteeksi lapset lainaavat kirjoja kotiin vietäväksi. Monelle lastenkirjastotyöntekijälle taitaa olla myös tuttua, että satutunnilla luetut teokset lähtevät satutunnille osallistuneiden kesken lainaan ja teoksia luetaan mielellään uudelleen myös kotona. Edellä mainittujen tekijöiden vuoksi nukketeatteritoiminta synnyttää ja vahvistaa lasten lukuintoa.

Kulttuuriperinnön tuntemuksen, taiteiden arvostuksen, tieteen saavutusten ja keksintöjen edistäminen. Koska nukketeatteri on taiteenlaji, jossa yhdistyy moni eri taiteen- ja kulttuurinala: kirjallisuus (näytelmän tekstinä), kuvataiteet ja käsityö (nuket ja lavasteet), musiikki (tunnelmien kuvaus ja liikkeiden tehostus) sekä teatteri (puhe, liikunta ja nukeilla näytteleminen), sen voidaan nähdä tukevan kirjaston kulttuuriperinnön tuntemuksen ja taiteiden arvostuksen edistämistehtävää. (Baric 1980, 10; Yleisten kirjastojen julistus 1994, 4.)

Mahdollisuuden antaminen kaikenlaisen esittävän taiteen esilletuomiseen. Kirjastoissa vierailee ajoittain ulkopuolisia harraste- ja ammattilaisnukketeattereja. Lisäksi monilla kirjastoilla on omia nukketeatteriesityksiä ja nukketeatteritoimintaa. Näiden tekijöiden vuoksi kirjaston nukketeatteritoiminnan voi nähdä tukevan myös omalta osaltaan esittävän taiteen esilletuomistehtävää.

3.2.2 Kirjastolaki

Vuonna 1998 säädetyssä Kirjastolaissa sanotaan:

Yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. (Kirjastolaki 2 §.)

Koska nukketeatteritoiminta on taiteen laji ja koska kirjallisuus esiintyy nukketeatterissa näytelmän tekstinä, kirjasto voi nukketeatterin avulla edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia näiden asioiden saavuttamisen osalta. Elinikäinen oppiminen, jatkuva tietojen ja taitojen kehittäminen sekä sivistys ovat asioita, joiden saavuttamiseen voi vaikuttaa monin eri tavoin ja jotka käsittävät hyvin monia eri valmiuksia ja piirteitä. Nukketeatterin avulla kirjasto voi kuitenkin pieneltä osalta vaikuttaa myös näiden tekijöiden edistämiseen.

3.2.3 Tekijänoikeuslaki

Tekijänoikeus rajoittaa joiltain osin kirjaston nukketeatteritoimintaa. Tekijänoikeudet tulee ottaa huomioon muun muassa käsikirjoituksia suunnitellessa. Esimerkiksi kuvakirjojen ja satukirjojen käyttö suoraan nukketeatterin käsikirjoituksena on luvanvaraista toimintaa, ellei kyseessä ole tekijänoikeudellisesti vapaat perinteiset sadut, joissa tekijän kuolemasta on kulunut yli 70 vuotta. Eikä tekijänoikeus ole periytynyt edelleen. Lisäksi suullisena perimätietona levinneet kansansadut, joiden tekijä ei ole tiedossa, ovat myös niin sanotusti tekijänoikeudellisesti vapaasti käytettävissä. (Tekijänoikeuslaki 43 §.)

Tekijänoikeuslain luvanvaraisiin säännöksiin löytyy kuitenkin poikkeuksia. Jos esimerkiksi satutunnilla luetaan kuvakirjaa, jonka kerrontaa väritetään nukketeatterin keinoin, tämä on luvanvaraista toimintaa. Tekijänoikeuslaki tekee kuitenkin poikkeuksen koskien ei-kaupallisia tilaisuuksia, joissa esittäminen ei ole pääasia (Tekijänoikeuslaki 21§). Jos kirjaston satutuokiossa tehdään muutakin kuin lue-

taan teoksia, esimerkiksi sadutetaan, tanssitaan tai arvuutellaan yli puolet tuokion ajasta, voi ainakin tähän poikkeukseen vedota. (Poroila 2012.)

Kirjaston satutuntitoiminnassa lakia voi kiertää poikkeuksen avulla, mutta ei nukketatteriesityksissä, sillä lakisäädös jatkuu seuraavasti: ”Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske näytelmä- eikä elokuvateosta” (Tekijänoikeuslaki 21 §). Kun nukketeatterinäytökset ovat kyseessä, on huolehdittava siitä, että tekijöiltä on kysytty lupa näytelmien, satujen, kuvakirjojen tai vaikka sarjakuvien käyttöön näytelmäkäsikirjoituksina tai käsikirjoitusten pohjana. Siksi usein kannattavaa onkin nukketatterikäsikirjoitusten suunnitteleminen ja kirjoittaminen alusta loppuun itse.

Jos nukketeatterinäytännöissä käytetään musiikkia, on myös musiikin käyttö luvanvaraista toimintaa. Jos nukketatteriesityksen musiikki soitetaan cd:ltä, tulee tekijältä pyytää lupa musiikin käyttöön tai maksaa musiikin käytöstä lisenssiä. Monissa nukketattereissa musiikki esitetäänkin tämän vuoksi esitystilanteessa itse tai se on tallennettu ennen näytöstä muiden äänitehosteiden tallennuksen yhteydessä.

Toisaalta tehosteääniä ei tarvitse välttämättä tehdä ja tallentaa itse, sillä kukaan ei omista luonnonääniä. Luonnonäänet eivät ole itsenäisiä teoksia ja samalla jonkun luomistyön tuloksia. Kokonainen äänimaisema tietyllä tavalla taltioituna ja leikattuna voisi sellainen olla, mutta eivät yksittäiset käsittelemättömät luonnonäänet ja hälyt. (Poroila 2007.) Jos siis käytetään talitintin sirkutusta tai tuulen ääntä nukketatteriesityksessä suoraan cd-levyltä, on se sallittua toimintaa. Toki hyvän tavan mukaista on esityksessä kuitenkin kertoa, mistä lähteestä äänet on saatu.

3.3 Kirjaston nukketatteritoiminnasta tehtyjä tutkimuksia

Suomen yleisten kirjastojen nukketatteritoiminnasta ei ole aiemmin tehty itsenäisiä tutkimuksia, mutta sitä on selvitetty sisältyen lastenkirjastotyön kartoituksiin. Tulokset nukketatterin osalta ovat olleet vain pieni osa suurta kokonaisuutta, mutta antavat informaatiota siitä, millaista kirjastojen nukketatteritoiminta on ollut 1970- ja 2000-luvuilla.

Lastenkirjastotyön tulevaisuutta on tutkinut Elina Nurkkala vuonna 2010 julkaistussa opinnäytetyössään. Tutkimus pohtii lastenkirjastotyön, lastenkirjastotyöntekijän ja kirjaston kokoelmien sekä kirjastotyön kehittämisen tulevaisuutta. Nurkkala näkee nukketheaterin osana tämänhetkistä lastenkirjastotyötä, mutta sitä ei mainita erikseen enää tutkimusosuudessa tai johtopäätöksissä. Pitävätkö lastenkirjastotyöntekijät nukketheateritoimintaa tulevaisuuden lastenkirjastotyömuotona? Suoraan tutkimustuloksissa työmuotoa ei mainita, mutta viitteellisesti nukketheaterilla voi nähdä olevan hyvin paljon käyttömahdollisuuksia. (Nurkkala 2010, 29, 66-80.) Hyödynnän Nurkkalan opinnäytetyöstä saatuja tuloksia luvussa 6.1, joka käsittelee nukketheateritoiminnan mahdollisuuksia osana lastenkirjastotyötä.

3.3.1 Laajennetun lastenkirjastotyön kartoitus Suomessa vuodelta 1978

Auli Kemppinen ja Outi Vuorenrinne Tampereen yliopiston kirjastotieteen ja informatiikan laitokselta kartoittivat lastenkirjastotyötä vuoden 1978 Pro Gradu -tutkimuksessaan. Heidän tutkimusraporttinsa käsittelee osaltaan myös kirjastojen lapsille suunnattua nukketheateritoimintaa. Tutkimus on tehty otantatutkimuksena, johon valikoitui 207 kuntaa. Vastaukset kyselyyn on saatu 197:ltä kirjastolta ja vastausprosentiksi muodostui 94,7 %. (Kemppinen & Vuorenrinne 1978, 3 – 4.)

Nukketheateritoiminnan voi nähdä olleen 70-luvulla vahva ja uusi lastenkirjastotyön suuntaus, siinä missä itse lastenkirjastotoiminta kirjastotyön muotona näyttää olleen pinnalla. Samana vuonna, kun Kemppisen & Vuorenrinteen lastenkirjastotyön tutkimus ilmestyi, Suomen kirjastoseura julkaisi toistaiseksi ainoaksi jääneen lastenkirjastotyötä koskevan opasteoksensa. (Rantala & Teinilä 1978.)

Kemppisen ja Vuorenrinteen mukaan neljäsosassa Suomen yleisistä kirjastoista järjestettiin nukketheateritoimintaa vuonna 1978. Toiminta oli yleisempää kaupunginkirjastoissa (55,3 %) kuin maalaiskuntien kirjastoissa (19,8 %). Nukketheateritoimintaa järjestäviä kirjastoja tai kirjastoja, joissa oli vierailevaa nukketheateritoimintaa, oli yhteensä 52. (Kemppinen & Vuorenrinne 1978, 108.)

Maalaiskuntien kirjastoissa nukketheateriesityksiä pidettiin 1-5 vuodessa. Kaupunkien kirjastoissa esityksiä pidettiin keskimäärin useammin. 80 % kaupunginkirjas-

toista kertoi järjestävänsä nukketeatteriesityksiä 1-15 kertaa vuodessa, keskimäärin kuitenkin seitsemän esitystä vuotta kohti. (Kemppinen & Vuorenrinne 1978, 109.)

Tilat kirjastoissa koettiin jo 70-luvulla usein riittämättömiksi. Tavallisimmin nukketeatteriesityksiä järjestettiin lastenosastolla, mutta myös mm. musiikkiosastolla ja käsikirjastossa. Eräs kunnankirjasto ilmoitti tutkimuksen mukaan järjestävänsä esityksiä valtuuston istuntosalissa.

Kaupunginkirjastoista yli 60 % valmisti nukketeatterinuket ja nukketeatterinäytelmät itse. Maalaiskunnissa tällainen oli harvinaisempaa. Kunnankirjastoissa käytettiin tavallisesti valmiita näytelmiä ja vain 25,8 % kirjastoista ilmoitti tutkimuksen mukaan valmistavansa nukkensa kirjastonhoitajan tai lasten avulla.

Kemppisen ja Vuorenrinteen (1978, 112) mukaan nukketeatterikerhot olivat vuonna 1976 harvinaisia. Vain kahdessa maalaiskunnankirjastossa ja kahdeksassa kaupunginkirjastossa toimi tuolloin lapsille järjestettyä nukketeatterikerhotoimintaa. Ulkopuoliseen työvoimaan turvautuminen sitä vastoin oli hyvin yleistä: yli 75 % kaikista kirjastoista ilmoitti käyttävänsä ulkopuolista apua järjestäessään nukketeatteriesityksiä. (Kemppinen & Vuorenrinne 1978, 113.) Avuntarve oli kuitenkin suurempaa maalaiskunnissa kuin kaupungeissa: vain neljä kunnankirjastoa ilmoitti pärjäävänsä näytännöissä omin voimin.

Maalaiskuntien kirjastoissa oma nukketeatteritoiminta oli harvinaista. Siksi kirjastoihin tilattiin usein vierailevia esityksiä lähipaikkakuntien nukketeattereilta tai tehtiin yhteistyötä paikallisen teatterin kanssa. Tutkimuksen mukaan oli tavallista, että koululaiset, opiskelijat ja lastentarhanopettajat vastasivat kirjastojen nukketeatterinäytännöistä.

Kirjastonhoitajat pitivät tutkimusraportin mukaan nukketeatteriesitysten tärkeimpinä tehtävinä lasten mielikuvituksen avartamista ja viihdyttämistä. Yllättäen opettamistehtävää ei nukketeatterilla katsottu olevan lainkaan vaan jo 70-luvulla elämykset, kokemukset ja viihtyminen katsottiin arvoiksi sinänsä. Sen sijaan kirjastoon ja kirjallisuuteen tutustuttamisessa nukketeatteritoiminnalla katsottiin olevan melko tärkeä tehtävä.

Nukketeatteritoiminta katsottiin kirjastoissa yleisesti tärkeäksi työmuodoksi. Kirjastonhoitajista 75 % arvioi nukketeatterin tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi toiminnaksi. 17 % vastaajista katsoi kirjaston nukketeatteritoiminnan olevan vähemmän tärkeää. Sen sijaan nukketeatteritoiminnan ei katsottu olevan kovin suurta toimintaa 70-luvulla. Vaikka kaupunginkirjastot arvioivat kirjaston järjestämän nukketeatteritoiminnan suhteellisesti suuremmaksi kuin maalaiskuntien kirjastoissa, noin 50 % vastaajista arvioi kirjastonsa teatteritoiminnan olevan vähäistä verrattuna muuhun tarjontaan. (Kemppinen & Vuorenrinne 1978, 116.)

Kirjastoilla oli tiivistä yhteistyötä koulujen, päiväkotien, sairaaloiden ja muiden nukketeattereiden kanssa. Myös jonkin verran yhteistyötä näkyi vanhusten ja kehitysvammaisten lasten kanssa. Oli melko yleistä, että kunnan kulttuuri- ja nuorisolautakunnat olivat mukana kirjastojen teatterihankkeissa jo 70-luvulla. Tutkimuksen mukaan joka toinen nukketeatteriesityksiä pitävä kirjasto mainitsi tekevänsä yhteistyötä. (Kemppinen & Vuorenrinne 1978, 117.) Yllättäen kaupunginkirjastoissa yhteistyö oli maalaiskirjastoja yleisempää. Ennemmin olisi voinut olettaa, että maalaiskuntien resurssien vähäisyyden vuoksi yhteistyö olisi ollut kunnissa kaupungeja yleisempää.

3.3.2 Lastenkirjastotyöstä tehty tutkimus vuodelta 2003

Oulun seudun ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelun opiskelijat Berg & Soikkeli tutkivat vuonna 2003 suomalaista lastenkirjastotyötä lopputyönään, johon kuului pienenä osana kartoittaa myös kirjastojen lastenosastojen nukketeatteritoimintaa. Opinnäytetyö on tehty otantatutkimuksena. Kysely lähetettiin neljäsosalle kaikista kunnankirjastoista ja kullekin maakuntakirjastolle. Vastauksia tutkimukseen saatiin yhteensä 84 kappaletta. (Berg & Soikkeli 2003, 47-48.)

Tutkimuksen mukaan vuonna 2002 vain noin 15 %:lla maakuntakirjastoista ja 35 %:lla kaupungin- ja kunnankirjastoista oli oma nukketeatteritila. Nukketeatteriesityksiä kaupunginkirjastoissa oli yli kolmasosalla, kunnankirjastoista neljäsosalla ja maakuntakirjastoista noin kolmasosalla. Näytäntöjä kaikissa kir-

jastoissa järjestettiin suurimmaksi osaksi yhdestä viiteen vuodessa. (Berg & Soikkeli 2003, 58; 68.)

Viidessä maakuntakirjastossa oli tutkimuksen (2003, 69) mukaan turvauduttu ulkopuoliseen apuun nukketeatteritoiminnassa. Apua oli saatu teatterilta, opiskelijoilta, päiväkodilta tai joltain muulta taholta. Muutamassa maakuntakirjastossa kävi silloin tällöin esiintymässä vieraileva nukketeatteri. Näytännöt oli kustannettu projektivaroin tai ulkopuolisen yhdistyksen toimesta. Vuonna 2002 kahdella maakuntakirjastolla oli omaa nukketeatteritoimintaa, jota tehtiin henkilökunnan voimin. (Berg & Soikkeli 2003, 69.)

Kaupunginkirjastoissa yhteistyö nukketeatteritoiminnassa oli hyvin yleistä, sillä kolmasosassa kirjastoja järjestettiin nukketeatteria yhteistyövoimin. Yhteistyötä tehtiin seitsemässä kirjastossa opiskelijoiden, opettajien, kerhojen tai teatterin kanssa. Seitsemällä kirjastolla, eli viidesosalla vastanneista, oli muita yhteistyökumppaneita. Mannerheimin lastensuojeluliitto piti nukketeatteriesityksiä ja satutunteja kaupunginkirjastoissa ja Suomi-Venäjä -seura oli tarjonnut ilmaisen esityksen yhdessä kirjastossa. Nukketeatteria järjestettiin myös yksityishenkilöiden avulla usein ilmaiseksi. Joihinkin kaupunginkirjastoihin ostettiin valmiita nukketeatteriesityksiä ja vain kahdessa kirjastossa oli kyselyn mukaan omaa nukketeatteritoimintaa. (Berg & Soikkeli 2003, 69.)

Tutkimuksen mukaan kuten kaupunginkirjastoillakin vain kahdella kunnankirjastolla oli omaa nukketeatteritoimintaa. Kirjastoille oli tyypillisempää tehdä yhteistyötä eri tahojen, kuten teatterin kanssa seitsemässä kunnassa. Nukketeatteriesityksiä saatiin Bergin ja Soikkelin mukaan kunnankirjastoihin yksittäisissä tapauksissa kerhon, päiväkodin tai ulkopuolisen tahon pitämänä. Joissakin kirjastoissa piti nukketeatteriesityksiä kiertävä nukketeatteri ja eräässä kunnassa teatteriryhmä kävi pitämässä noin kerran vuodessa nukketeatterinäytäntöjä urheilutalolla. Kirjasto oli mukana kulttuurityöryhmässä, joka suunnitteli nämä tapahtumat. (Berg & Soikkeli 2003, 69-70.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustavoitteet, ennakko-oletukset ja tutkimusmenetelmät

Tutkimustavoitteet. Tutkimustavoitteenani oli selvittää, a) millaista nukketheateritoiminta on Suomen yleisissä kirjastoissa, b) miksi nukketheateritoimintaa järjestetään tai mahdollisesti tulisi järjestää kirjastoissa ja c) käytetäänkö nukketheaterimenetelmiä pedagogisiin tarkoituksiin. Lisäksi olen kiinnostunut siitä, d) löytyykö Suomen kirjastoista aikuisille tai kaikenikäisille suunnattua nukketheateria.

Lisäksi tutkin Seinäjoen kaupunginkirjaston henkilökunnan pyynnöstä nukketheaterisermejä. Olen huomannut kyselyvastauksia kirjatessani ja joissain kirjastoissa vieraillessani, ettei sopivan sermin rakentaminen tai hankinta kirjastokäyttöä varten ole helppoa asia. e) Tutkin myös siis sitä, millainen nukketheaterirekvisiitta sopisi parhaiten kirjastokäyttöön.

Ennakko-oletukset. Tutkimusprojektin alkuvaiheessa, minulla oli ennakko-oletus, että kirjastojen nukketheateritoiminta on kirjastoissa melko harrastelijamaista ja pysyy toiminnassa tavallisesti yhden tai muutaman innostuneen työntekijän ansiosta. Lisäksi oletin, että nukketheateritoiminnan valmisteluun käytetään pienemmissä kirjastoissa resursseja lähinnä työajan ulkopuolella ja työaika kuluu ruutiinistöissä. Oletin myös, että suuremmissa kirjastoissa ehditään jossain määrin valmistella nukketheateritoimintoja myös työaikana. Uskon, että nukketheateri on sekä suurten, että pienien kirjastojen toimintamuoto ja sen ylläpitoon riittää yhdenkin innostuneen kirjastotyöntekijän intohimoinen panostus.

Tutkimusstrategia. Tutkimuksessa käytän survey-tutkimusstrategiaa, jolle on tyyppillistä poimia ensin tietystä joukosta otanta, josta kerätään aineisto rakenteellisessa muodossa. Tavallisesti survey-strategiassa aineiston keräämiseen käytetään kyselylomaketta tai jäsenneltyä haastattelua, jonka avulla pyritään kuvailemaan, vertailemaan ja selvittämään ilmiötä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 134.)

Tutkimusmenetelmät. Tutkimuksessa käytin kvantitatiivista eli ”määrällistä” tutkimusmenetelmää, mutta sovellan monissa avoimissa kysymyksissäni, aineiston keruussa ja parissa tekemässäni haastattelussa myös kvalitatiivisen tutkimuksen metodeja. Kvalitatiivinen eli ”laadullinen tutkimusmenetelmä tutkii syitä jollekin ilmiölle siinä, missä kvantitatiivinen tutkimus pyrkii selvittämään mikä tai millainen kyseinen ilmiö on. Voisi sanoa, että kvalitatiivinen tutkimus vastaa miksi-alkuisiin, ja kvantitatiivinen mitä- ja missä-alkuisiin kysymyksiin.

Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä. Tutkimuksessa pyritään muodostamaan yleispäteviä syyn ja seurauksen lakeja. Tutkimusmenetelmälle on keskeistä johdopäätösten teko aiemmista tutkimuksista, keskeisten käsitteiden määrittely ja ennako-oletusten esittäminen sekä aineiston keruun suunnitelmat ja tutkittavan perusjoukon valinta, joista tutkimuksen avulla saadaan tulokset tilastollisesti käsiteltävään muotoon. Tutkimuksen lopuksi aineistosta tehdään päätelmiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 139-140.)

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä, että ilmiötä ja tapauksia käsitellään ainutlaatuisena ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti. Kohdejoukon valinta on tarkoituksenmukaista eikä siinä käytetä satunnaismenetelmiä. Aineiston hankinnassa pyritään tuomaan tutkittavien ääntä esille, esimerkiksi teemahaastattelujen, osallistuvan havainnoinnin, ryhmähaastattelujen ja erilaisten dokumenttien ja tekstien kielelliset ja sisällön merkitystä pohtivat analyysit. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään paljastamaan odottamia seikkoja, minkä vuoksi tutkimusmenetelmässä ei lähdetä testaamaan erilaisia teorioita tai oletuksia, vaan tarkastellaan aineistoa monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. Kvalitatiivinen tutkimussuunnitelma muotoituu tutkimuksen edetessä. Tutkimusta saateen toteuttaa hyvinkin joustavasti ja muuttaa suunnitelmia olosuhteiden mukaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.)

4.2 Tutkimuskohde, tutkimuksen kulku ja esittely

Tutkimuksen tein kahdessa osassa. Aluksi vuoden 2011 keväällä lähetin kaikille maakuntakirjastoille, lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa, alustavia kyselyjä sähköpostin välityksellä. Kyselyissä tiedustelin, onko kirjastolla tai maakunta-alueen kirjastoilla nukketeatteritoimintaa kirjastoissa. Pyysin maakuntakirjastoa välittämään viestiä edelleen alueensa kunnan- ja kaupunginkirjastoille. Sain vastauksia, joista osassa ilmoitettiin, ettei kirjastossa ole nukketeatteritoimintaa ja vastauksia, joissa kirjasto kertoi tilanneensa nukketeatteriesityksiä ulkopuolelta. Lisäksi oli vastauksia, joissa kirjaston työntekijä kertoi innostuneesti kirjaston järjestävän nukketeatteriesityksiä tai värittävänsä satutuntitoimintaa nukketeatterimenetelmin. Jos huomasin, ettei joltain maakunta-alueelta ollut tullut yhtään vastausta, lähetin kyselyn uudelleen kaikille alueen kirjastoille sähköpostin välityksellä.

Saatujen vastausten perusteella rajasin tutkimuksen koskemaan kirjastoja, joilla on oma nukketeatteri tai nukketeatteritoimintaa. Valikoin tutkimukseen mukaan myös kirjastoja, joiden toiminta oli saattanut alkaa jo hiipua tai joissa kirjasto ilmoitti toiminnan olevan tällä hetkellä jäissä. Syksyllä 2011 lähetin kyselyn 34:lle kirjastolle, joilla tiesin olevan nukketeatteritoimintaa. Vastauksia sain yhteensä 31 kappaletta, joista yhden päätin jättää pois tutkimustuloksista, koska se käsitteli 1960-1980 –lukujen aikana tehtyä nukketeatterityötä. Vastaus saapui Turun kaupunginkirjastosta ja olen hyödyntänyt siitä saatuja tuloksia Turun kaupunginkirjaston nukketeatteritoiminnan historiaa käsittelevässä luvussa 3.1.3.

Vastauksia tutkimukseen tuli kirjastoista ympäri Suomen ja seuraavat yleiset kirjastot osallistuivat tutkimukseen: Alavuden kaupunginkirjasto, Harjavallan kaupunginkirjasto, Hämeenlinnan kaupunginkirjasto, Ikaalisten kaupunginkirjasto, Imatran kaupunginkirjasto, Janakkalan kunnankirjasto, Juvan kunnankirjasto, Jämsän kaupunginkirjasto, Järvenpään kaupunginkirjasto, Kankaanpään kaupunginkirjasto, Keuruun kaupunginkirjasto, Kiimingin kunnankirjasto, Kontiolahden kunnankirjasto, Kouvolan kaupunginkirjasto, Kuopion kaupunginkirjasto, Kurikan kaupunginkirjasto, Lappeenrannan kaupunginkirjasto, Laukaan kunnankirjasto, Nokian kaupunginkirjasto, Oulun kaupunginkirjasto, Seinäjoen kaupunginkirjasto, Siilinjärven

kunnankirjasto, Tampereen kaupunginkirjasto, Toivakan kunnankirjasto, Tornion kaupunginkirjasto, Tuusulan kunnankirjasto, Uudenkaarlepyyn kaupunginkirjasto, Vantaan kaupunginkirjasto ja Ylöjärven kaupunginkirjasto. Joihinkin kirjastoihin kuuluu pääkirjaston lisäksi sivukirjastoja. Yllättäen yhdestä kirjastosta vastasi eri sivukirjastoissa työskenteleviä henkilökunnan jäseniä, mahdollisesti toisistaan tietämättä.

Tutkimus sisältää kyselylomakkeen määrällisten, ”mitä”-alkuisten kysymysten lisäksi avoimia kysymyksiä, joiden avulla pyrin selvittämään esimerkiksi, miksi nukketheateritoimintaa järjestetään kirjastoissa, miksi sitä tulisi järjestää ja mille asiakasryhmille nukketheateritoiminta tulisi suunnata. Tutkimustulosten pohjalta olen lähtenyt luvuissa 6 ja 7 pohtimaan nukketheateritoiminnan tulevaisuutta ja kuinka tätä kirjastojen toimintamuotoa voisi kehittää osana kirjastotyötä. Osana nukketheateritoimintaa käsittelevää tutkimustyötäni olen tehnyt myös pari haastattelua, joita käsittelen ja joista kerron enemmän luvussa 6.

5 TUTKIMUSTULOKSET

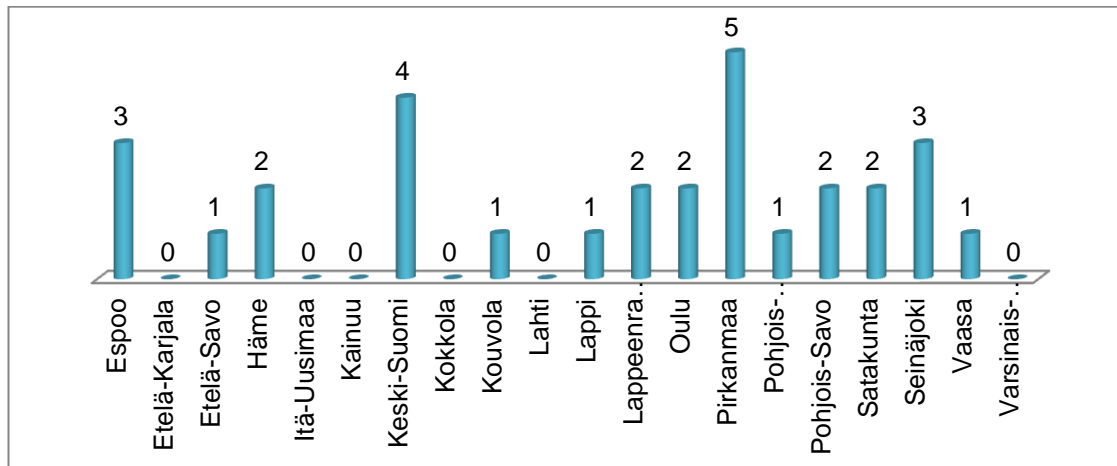
Kaikissa kyselyyn osallistuneissa kirjastoissa ei ollut kyselyyn osallistumishetkellä enää aktiivista nukketheateritoimintaa. Joissakin kirjastoissa toiminta oli jo vähän hiipunut alkuinnostuksen myötä tai kiireet muussa kirjastotyössä olivat syöneet nukketheaterin voimavaroja. Kolmestakymmenestä kyselyyn osallistuneesta kirjastosta 3 vastaajaa kertoi, ettei heidän kirjastossaan ole enää nukketheateritoimintaa. Sitä vastoin 27:ssä kirjastossa toiminta oli aktiivista. Avoimissa vastauksissa en ole vastaajien yksityisyyden säilyttämisen vuoksi numeroinut vastaajia ja merkinnyt numerointeja vastauksiin. En pidä tällaista esitystapaa tutkimuksessani muutenkaan tarkoituksenmukaisena.

5.1 Kirjaston toimintaympäristöä koskevat tulokset

Ensimmäiset kyselylomakkeen kysymykset käsittelivät kirjaston toimintaympäristöä ja henkilöstöresursseja. Kysymysten tarkoituksena oli kartoittaa tietoa siitä, oliko kyseessä kunnan- vai kaupunginkirjasto, millaiset resurssit kirjastolla on käytössään ja onko nukketheateritoiminta jossain maakuntakirjastoalueella yleisempää kuin toisilla. (Ks. Liite 1.)

5.1.1 Nukketheateritoiminnan jakaantuminen maakuntakirjastoalueittain

Ensimmäisessä monivalintakysymyksessä tiedustelin maakuntakirjastoaluetta, johon vastannut kirjasto kuuluu. Vastaukset jakaantuivat Kuvion 1. osoittamalla tavalla.

Kuvio 1. Kirjastot, joilla on omaa nukketeatteritoimintaa maakuntakirjastoalueittain.

Kaikista maakunta-alueista en saanut vastauksia. Kuten Kuvio 1 osoittaa, 20:sta maakuntakirjastoalueesta kuudessa ei ilmoitettu olevan nukketeatteritoimintaa, joko siksi ettei sitä esiinny tai siksi, ettei tiedusteluni tavoittaneet oikeaa kohde-ryhmää. Kuitenkin vaikuttaa siltä, että yleisten kirjastojen nukketeatteritoimintaa esiintyy niin Itä- kuin Länsi-Suomessa ja niin Etelä- kuin Pohjois-Suomessakin.

Mielenkiintoisena yksityiskohtana kirjaston nukketeatteritoiminnan jakaantumisesta valtakunnallisesti näkyy nukketeatterien paljous niillä alueilla, joilla nukketeatteritoiminta on ollut 1970-1990 -lukuilla melkein puoliammattimaisella tasolla. Espoon maakuntakirjastoalueella ovat toimineet Espoon Tapiolan ja Helsingin Kallion kirjaston nukketeatterit. Tampereella toimii vieläkin Nukketeatteri Nirunaru ja Porissa oli kymmenisen vuotta sitten nukketeatteritoimintaa. Toisaalta esimerkiksi Kuopion kaupunginkirjastolla on myös melko pitkä nukketeatterihistoria, mutta alueelta tuli vastauksia vain kaksi. Vaikka toki kaksi vastausta maakuntakirjastoalueelta on ottaen vastausten kokonaismäärän huomioon, huomattava tulos. Seinäjoen kaupunginkirjasto ja samalla alueen maakuntakirjasto on aloittanut nukketeatteriesityksensä melko hiljattain, mutta alueelta löytyy myös pitkään nukketeatteritoimintaa järjestäneitä kirjastoja.

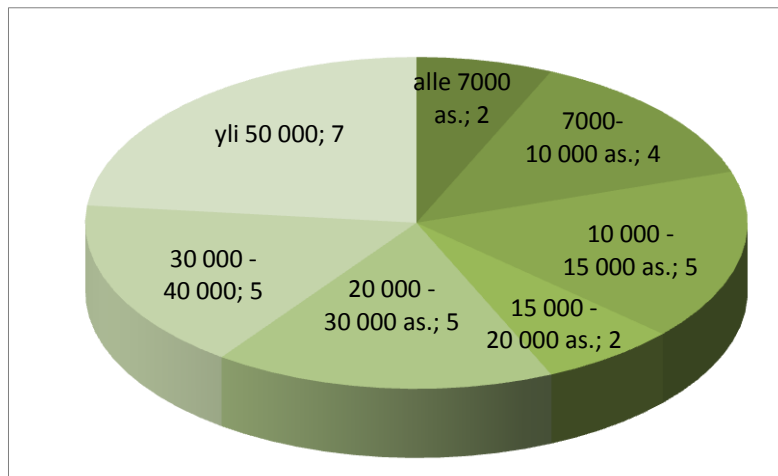
Vastausten jakaantumisesta valtakunnallisella tasolla voi varovasti päätellä, että nukketeatteritoiminnalla saattaa olla taipumusta levitä alueellisesti sen mukaan, kuinka naapurikuntien kirjastojen positiiviset kokemukset toiminnasta herättävät innostusta. Lähikuntien kirjastojen toiminta saattaa myös muistuttaa, että nukkete-

atteritoiminnan kaltaista työtäkin voi kirjastossa tehdä ja sitä kautta nostattaa kipinän toiminnasta innostumiselle.

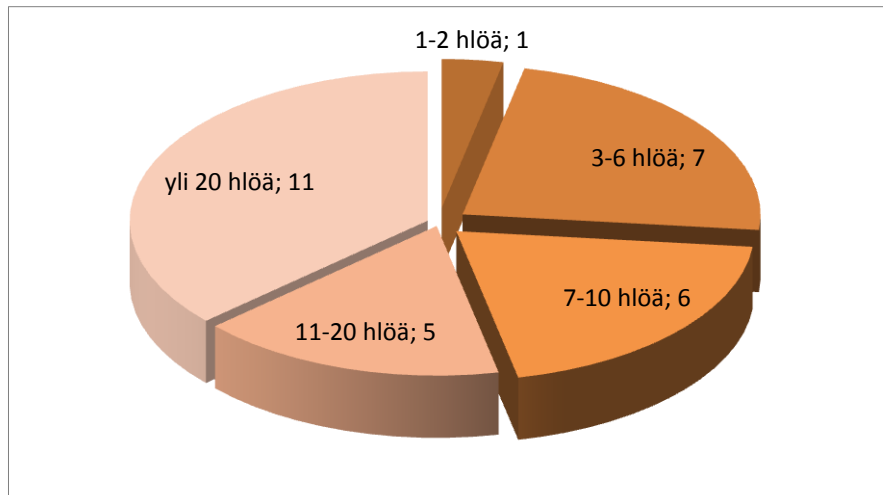
5.1.2 Muut kirjaston toimintaympäristöä koskevat tulokset

Vastausten perusteella kunnan pieni asukasluku ei ole este nukketeatteritoiminnan järjestämiselle. Alle 7000 asukkaan kunnista kaksi kirjastoa ilmoitti järjestävänsä nukketeatteritoimintaa. Toisaalta nukketeatterien määrä kirjastoissa tuntui nousevan valtakunnallisella tasolla funktionaalisesti asukasluvun mukaan. Nimittäin yli 50 000 asukkaan kunnista jopa seitsemässä järjestetään nukketeatteritoimintaa. (Ks. kuvio 2).

Vähäinen henkilökunnan määräkään ei ole tutkimustulosten mukaan este toiminnan järjestämiselle. Vaikka sama suuntaus näkyy kuin asukasluvun kohdalla, työntekijäresurssien lisääntyessä myös nukketeatteritoiminnasta tulee yleisempää. Alle kolmen työntekijän kirjastoja vastausten joukossa oli vain yksi ja yli 20:n työntekijän kirjastoja yhteensä yksitoista. (Ks. kuvio 3).

Kuvio 2. Asukasluku nukketeatteritoimintaa järjestävien kirjastojen toiminta-alueella.

Kuvio 3. Kirjaston henkilökunnan määrä kirjastoissa, joilla on omaa nukketeatteri-toimintaa.

5.2 Syitä nukketeatteri-toimintaan ja nukketeatteri-toiminnan jatkuvuus

Kyselylomakkeen pääotsikon II alaiset kysymykset käsittelivät nukketeatteri-toiminnan aloittamisen ja jatkumisen syitä, sekä nukketeatteri-toiminnan yleistä jatkuvuutta (Ks. liite 1).

5.2.1 Miksi nukketeatteri-toimintaa tulisi tai ei tulisi järjestää kirjastoissa?

Osan II ensimmäinen kysymys 1 oli avoin kysymys (Ks. liite 1). Kysymyksessä tiedustelin, miksi nukketeatteri-toimintaa tulisi tai ei tulisi järjestää kirjastoissa ja sain kysymykseen vastauksia erilaisin perusteluin. Lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että nukketeatteria tulisi ehdottomasti järjestää kirjastoissa. Vastauksissa löytyi paljon yhtenäisiä teemoja, joita käsittelen seuraavaksi.

Monet vastaajista perustelivat, että nukketeatteri-toimintaa tulisi järjestää kirjastoissa, sillä nukketeatteri-toiminta nähtiin osana lastenkirjastotyötä.

Nukketeatteri on oiva väline elävöittää satutunteja sekä järjestää lastentapahtumia, joissa esitetään nukketeatteria. Kirjaston järjestämiin nukketeatteriesityksiin tulee yleensä monia satoja lapsia. Ne ovatkin olennainen osa kirjastomme lastenkirjastotyötä

Meillä se on koettu ns. helpoksi tavaksi järjestää lapsille ohjelmaa ja elämyksiä.(...)

Nukketeatterit ovat osa pienille lapsille tarjottavia kirjastopalveluja.

(...)Kirjaston järjestämiin nukketeatteriesityksiin tulee yleensä monia satoja lapsia. Ne ovatkin olennainen osa kirjastomme lastenkirjastotyötä

(...)ja sopii lastenkirjastotyöhön.

Vastauksista voi tulkita, että nukketeatteritoiminta nähdään kirjastoissa yleisesti lapsille sopivana toimintamuotona. Tämä ei ole ihme, sillä jo Lastenkirjasto-opas vuodelta 1978 ja Saara Kokkonen teoksessaan Nukketeatteria kirjastossa, määrittelevät nukketeatterin osana laajennettua lastenkirjastotoimintaa (Kokkonen 1972, 8; Rantala & Teinilä 1978, 59-61). Suurimmassa osassa vastauksista nukketeatterista kerrottiin lapsille suunnattuna toimintana. Harvoissa vastauksista mainittiin nukketeatterin yhteydessä kohderyhmänä kaikenikäiset. Yhdessä vastauksessa nousi kuitenkin esille painotus, että nukketeatteritoimintaa olisi hyvä järjestää myös aikuisille.

Nukketeatteri lastenkulttuurimuotona sopii hyvin kirjastoihin, koska kirjastoissa muutenkin panostetaan lastenkulttuuriin. (...) Mielestäni myös aikuisille tähdätty nukketeatteri olisi paikallaan osana kirjaston kulttuuritarjontaa.

Useissa vastauksista ainakin sivulauseessa nukketeatteritoiminnan kerrottiin olevan hauskaa. Nukketeatteri nähtiin iloa ja elämyksiä tuottavana toimintana niin tekijöilleen kuin katsojilleenkin. Hauskuutta ja elämyksellisyyttä tunnuttiin pitävän arvoina sinänsä, mikä sotii vahvasti vastaan kirjastosta yleisesti muodostettua stereotyyppistä kuvaa hiljaisena ja harmaana laitoksena.

Se tuo mukavaa vaihtelua satutunteihin ja on kaiken lisäksi hauskaa yhteistä tekemistä.

Päiväkotiryhmät ja lapset saavat esityksistä iloa(...)

Nukketeatteriesitykset antavat paljon niin tekijöille kuin katsojillekin. Satujen elävöittäminen on hauskaa(...)

(...)Harjoitukset ovat olleet hauskoja, on paljon naurettu.

Nukketeatteria tulisi järjestää kirjastoissa, koska se antaa elämyksiä kaikenikäisille(...)

Tulisi järjestää, koska tuottaa positiivisia elämyksiä lapsille.

(...)ja on niin kiva tehdä.

(...)Ja nukketeatteri tuottaa iloa ja elämyksiä lapsille.

Yksi monesta vastauksesta esille tullut syy järjestää nukketeatteria kirjastoissa oli, että se nähtiin myös oivana tapana tarjota lapsille aivan uudenlaisia elämyksiä ja saavuttaa heidän huomionsa esimerkiksi kirjaston opetustilanteissa. Nukketeatteri on perinteikäs taidemuoto, mutta nykypäivän lapsille, jotka ovat syntyneet tietokoneiden, digitaalisten pelien ja 3D-elokuvien aikakaudelle nukketeatteri voi olla kaikessa yksinkertaisuudessaankin jotain aivan uutta ja erilaista. Vastauksissa nukketeatteria pidettiin myös hyvänä lisänä satutuntitoimintaan, sillä sen koettiin herättävän enemmän kiinnostusta asiakaskunnassa.

Ehdottomasti tulee ja kannattaa järjestää. Nukketeatteri innostaa lapsia tarinoiden pariin, on elämys lapselle kaiken tv/peli/dvd/internet -hässäkin ulkopuolella. (...) Itse elävoitan esikoululaisten kirjastoon tutustumisreissuja esittämällä ensi alkuun nukkesadun ja sen jälkeen huomio onkin taattu koko loppuvierailun ajan.

Nukketeatteritoiminta antaa värikyyttä, elävyyttä ja monipuolisuutta kirjaston toimintaan.

(...)Lapset katsovat paljon televisioita ym. niin nukketeatteri on hyvä vaihtoehto sille. Toisena esimerkkinä ovat esim. vanhat *diasadut*, jotka ovat nykylasten mielestä hienoja, koska ovat niin erilaisia kuin mihin ovat tottuneet.

Nukketeatteritoiminta on hyvä lisä kirjastotoimintaan, sillä voidaan esimerkiksi elävöittää satutuokioita tai nukketeatteriesitys voi olla osa jotakin kirjaston tapahtumaa.(...)

Nukketeatteriesitys herättää enemmän kiinnostusta kuin ”tavallinen” satutunti, tulee enemmän lapsia.(...)

Pitää järjestää, se elävöittää kirjastoa ja antaa lapsille unohtumattomia elämyksiä, auttaa lasta ymmärtämään paremmin sadun sanoman(...)

Elämyksellisyyden ja mielenkiinnon herättämisen lisäksi nukketeatterin kerrottiin olevan oiva keino saada lapset rauhoittumaan.

Elävöittää satuja ja saa villimmätkin lapset rauhoittumaan.

(...)Nukketeatteri on täydellinen tapa tuoda eloa tarinan kerrontaan ja luoda kiinnostusta esitettävään asiaan jopa niissä joille paikallaan pysyminen ja kuunteleminen ovat yleensä vaikeita.

Satutunnit ja lukudiplomit ovat olleet perinteisesti osa kirjastojen lukemaan kannustamis- ja innostamismenetelmiä. Nykyisin nämä tutut menetelmät voidaan lukea osaksi myös laajempaa kokonaisuutta: mediakasvatusta. Joissakin vastauksista nukketeatteri nähtiin hyvänä tapana herätellä lapsia kiinnostumaan kirjallisuudesta ja myös kirjaston rooli mediakasvattajana nousi esille. Yhdessä vastauksessa huomioitiin, että nukketeatterin avulla vanhoja ja vähemmän tunnettuja satuja voitiin tuoda yleisön tietoisuuteen.

Nukketeatterilla voi monella tapaa saada lapset innostumaan kirjallisuuden maailmasta.(...)

Tärkeää kirjallisuuskasvatusta satutuokioiden ym. lisäksi, hauskaa ja opettavaistakin työtä.

(...)tarinoiden levittäminen (mitä nukketeatterikin on) kuuluu kirjaston perustehtäviin.

Meidän kirjastossa nukketeatteritoiminnalla on avattu kokoelmia yleisölle esim. hienoja, vanhoja satuja varaston uumenista mm. Martti Haavion satuja.

Nukketeatteri tutustuttaa lapset satuihin ja heistä tulee helposti kirjastonkäyttäjiä. (...) Se on erinomaista tapakasvatusta.

Kirjaston järjestämä nukketeatteritoiminta koettiin osassa vastauksista tärkeäksi erityisesti maaseudulla ja pienillä paikkakunnilla, joilla ei omasta takaa ole nukketeatteria tai joissa ei ole alan yrittäjiä. Pienissä kirjastoissa nukketeatteritoiminnan järjestäminen on kuitenkin ongelmallista, sillä aikaa ja resursseja toiminnan järjestämiseen voi olla vaikea löytää.

(...)Useilla paikkakunnilla ei ole muuta kuin kirjaston järjestämää nukketeatteria, joten se on tärkeä lisä paikkakunnan lastenkulttuuritarjontaan. Pienten kirjastojen resurssit monipuoliseen lastenkulttuuritarjontaan ovat kuitenkin rajalliset.

(...)Maaseudulla ei ole vakituisia/ammattimaisia nukketeattereita.(...)

(...)Kukaan muu ei meidän paikkakunnalla järjestä nukketeatteriesityksiä(...)

(...)Lapsille on vähän kulttuuritapahtumia pienillä paikkakunnilla, nukketeatteri tarjoaa iloa ja vaihtelua.(...)

Yllättävän harva vastaaja huomioi nukketeatterin osana kirjaston markkinointia. Yksi vastaajista näki tämän olevan hyvä syy järjestää nukketeatteritoimintaa. Joistakin vastauksista sama asia tuli esille kuitenkin epäsuorasti: Jotkut totesivat nukketeatterin tuovan mahdollisesti uusia asiakkaita kirjastoon tai sen uskottiin vaikuttavan kirjastosta herääviin mielikuviin.

Nukketeatteritoiminta tekee kirjastoa eläväksi ja näkyväksi. Se on tapa avata tarinoita lapsille ja myös aikuisille. Nukketeatteriesitys on tapahtuma, joka saattaa herättää myös tiedotusvälineiden mielenkiinnon ja siten toimia kirjaston sisäänheittotuotteena ja pr-välineenä.(...)

nukketeatteritoimintaa tulisi järjestää mahdollisuuksien mukaan, sillä toiminta on lapsia kiinnostavaa oheistoimintaa ja vaikuttaa mielikuviin kirjastosta.

(...)Tuo mahd. uusia asiakkaita kirjastoon, jotka eivät muuten ole käyneet, mutta toivottavasti innostuvat tulemaan uudelleen.(...)

Nukketeatterin avulla kirjastoon tulee uusia asiakkaita, näytelmien avulla voi kertoa kirjastonkäytöstä.

Nukketeatteri tutustuttaa lapset satuihin ja heistä tulee helposti kirjastonkäyttäjiä.(...)

Alkaessani työstää opinnäytetyötä, minulla oli ennakko-oletuksena, että nukketeatteria tehdään yleisissä kirjastoissa lähinnä harrastepohjalta. Osa vastauksista vahvisti tätä näkemystä. Vastauksista värittyi myös, että nukketeatteri on oiva väline ujommallekin esiintyjälle, sillä nukketeatteria tehdessä ei henkilön itse tarvitse välttämättä olla näkyvillä. Olen siirtänyt tähän yhden avoimen vastauksen kohdasta IV 4 b, koska se liittyy asiaan.

(...)Nukketeatteriesityksemme ovat suosittuja, lasten ja vanhempien palaute on ollut myönteinen vaikka nukketeatterin esittäjät ovat pelkkiä amatöörejä ja esityksissä on paljon puutteita.(...)

(...)Käsinukketeatteri on ujommallekin esiintyjälle hyvä foorumi, kun ei tarvitse tulla esiin omilla kasvoillaan – ehkä siitäkin syystä nukketeatteriin on vuodesta toiseen aina löytynyt tekijöitä. (...) Joskus on ollut epämääräisesti puhetta uusista nukeista tai näytelmistä, mutta puheeksi on jäänyt. Toiminta ei siis ole juuri uudistunut. Meillä on vain tehty teatteria ilman erityisiä pedagogisia tavoitteita.

Koska olemme harrastelijoita, piilotamme itsemme mielellään sermitaakse ja vain nuket näkyvät. (Ks. liite 1, IV 4 b.)

Mielenkiintoisena ja yllättävänakin syynä järjestää nukketeatteria kirjastoissa nousi esille sen positiivinen vaikutus työilmapiiriin.

(...)Nukketeatterin järjestäminen (suunnittelu ja harjoitukset) parantaa työpaikan henkeä, on kyse yhteistyöstä, uskaltaa enemmän kun ei ole yksin. Harjoitukset ovat olleet hauskoja, on paljon naurettu.(...)

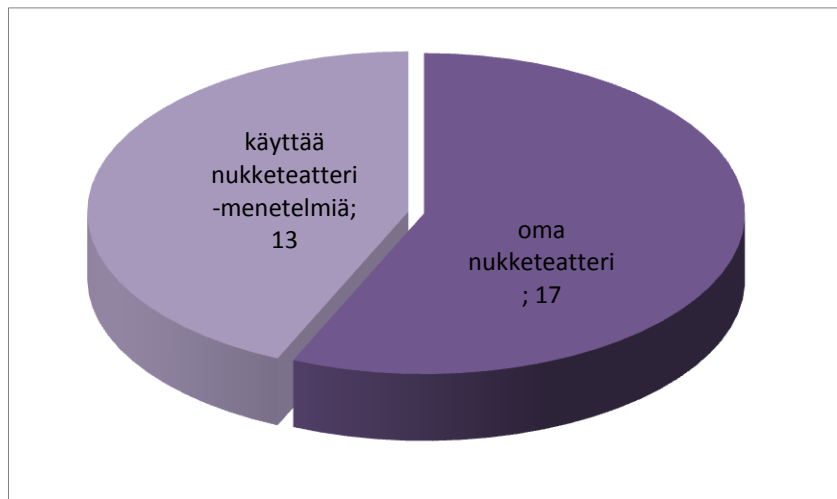
(...)toisaalta nukketeatteritoiminta tekee kirjaston työntekijöiden työn monipuoliseksi ja haastavaksi ja lisää yhteishenkeä.

Yksi vastaajista oli löytänyt syitä sille miksi nukketeatteritoimintaa tulisi ja toisaalta, miksi sitä ei tulisi järjestää kirjastoissa. Resurssien ja ajan puute oli syy olla järjestämättä nukketeatteria.

(...)toisaalta aika ja työvoima eivät esitysten suunnitteluun ja harjoitteluun riitä

5.2.2 Kirjaston nukketeatteritoiminnan muoto ja alkamisajankohta

Kysymys II 2 oli monivalintakysymys, jossa tiedustelin oliko kirjastolla oma toimiva nukketeatteri vai käyttikö se toiminnassaan nukketeatterimenetelmiä (Ks. liite 1). Tulokset jakaantuivat melko tasaisesti Kuvion 4 osoittamalla tavalla.

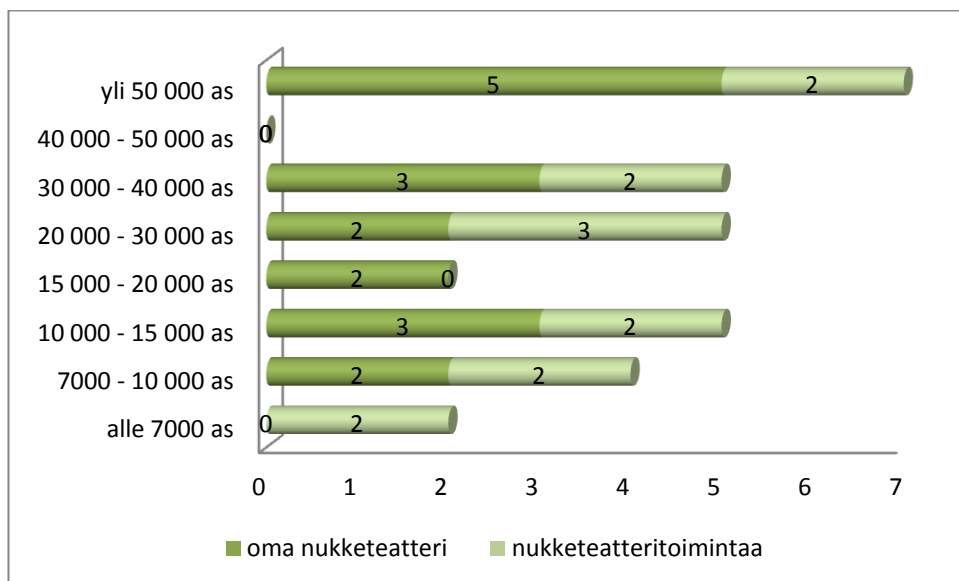
Kuvio 4. Kirjastolla oma nukketeatteri / käyttää nukketeatterimenetelmiä.

Kysymyksen voi todeta olleen puutteellisesti aseteltu, sillä moni kirjasto, jolla on oma nukketeatteri, käyttää usein myös nukketeatterimenetelmiä satutuntien tai opetustilanteiden värittämiseen. Jotkut vastaajista olivatkin merkinneet käyttävänsä sekä nukketeatterimenetelmiä että järjestävänsä omaa nukketeatteritoimintaa.

Lisäksi moni kirjasto, jolla sinänsä voisi nähdä olevan oma toiminnassa oleva nukketeatteri, merkitsi kuitenkin vastaukseksi käyttävänsä nukketeatterimenetelmiä. Teatterin toiminta on näissä kirjastoissa usein epäsäännöllistä ja nukketeatteria ylläpitää käytännössä vain yksi henkilö. Yhden hengen nukketeatterit ovat myös

nimeämättömiä, vaikka ne järjestävätkin usein nukketeatterinäytäntöjä ja markkinoivat näitä omina tapahtuminaan. Tämän epäselvyyden vuoksi olen hyväksynyt vastaukseen vain toisen vaihtoehdon. Voi nähdä, että rajanveto näiden kahden toimintamuodon välillä on hyvin häilyvä.

Koska kirjastojen omien nukketeatterien ja nukketeatteritoiminnan esiintyminen näytti jakautuvat kirjastoissa melkein tasan, kokeilin ristiintaulukoimalla, oliko nukketeatterien esiintyminen kirjastoissa sidoksissa kuntien tai kaupunkien suuruuteen.

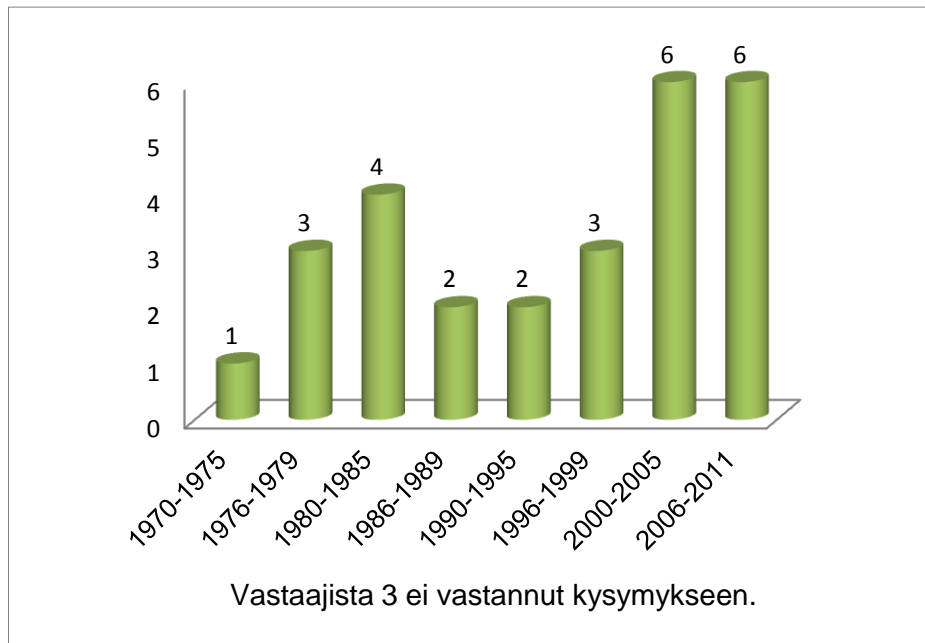

Kuvio 5. Kunnan asukasluku verrattuna nukketeatterien ja nukketeatteritoiminnan esiintyvyyteen kirjastoissa.

Kuvion 5 osoittamista tuloksista voi todeta, että kunnan asukasluku ei vaikuta siihen, onko kirjastossa oma nukketeatteri vai nukketeatteritoimintaa. Tuloksista näkyy kuitenkin, että kirjastojen omat nukketeatterit ovat yleisempiä suuremmissa kunnissa.

Kysymyksessä II 3 tiedustelin, milloin nukketeatteritoiminta oli alkanut kirjastoissa (Ks. liite 1). Yllätykseni neljässä kirjastossa nukketeatteritoimintaa oli ollut 1970-luvulta lähtien. Muuten toiminta oli alkanut neljän vuosikymmenen aikana melko tasaisesti kuvion 6 osoittamalla tavalla. Kyselyyn osallistuneissa kirjastoissa 2000-luvun puolella nukketeatteritoiminnan oli aloittanut yhteensä 12 kirjastoa.

Kolme kyselyyn vastanneista jätti vastaamatta kysymykseen, sillä heillä ei ollut tietoa kirjastonsa nukketeatteritoiminnan aloittamisajankohdasta.

Kuvio 6. Nukketeatteritoiminnan aloittamisvuodet kirjastoissa.

5.2.3 Nukketeatteritoiminnan alkamisen syitä – avoimia vastauksia

Kolmannessa avoimessa kysymyksessä (Ks. liite 1, II 4) tiedustelin, miksi kirjaston henkilökunta oli tullut aikanaan aloittaneeksi nukketeatteritoiminnan kirjastossa. Kysymyksellä halusin selvittää, mitä syitä nukketeatteritoiminnan aloittamiselle yleensä löytyy. Vastauksia tuli laidasta laitaan, mutta niissä näkyi selkeästi toistuvat teemat. Yleisimmin vastauksena oli henkilökunnan tai henkilökunnan jäsenen innostus nukketeatteritoimintaa kohtaan.

(...) v. 1991 lastenosastolle tuli uusi osastonjohtaja, joka halusi nukketeatterin säännölliseksi osaksi lastenosaston toimintaa.

Muistaakseni nukentekijänä kunnostautunut kirjastovirkailija vain ”heit-ti” ajatuksen nukketeatterista ja itse ”vanhana” teatterintekijänä innostuin heti.

Henkilökunnan innostus asiaan.

Kirjastossa oli aiemmin ollut nukketeatteria ja uusien työntekijöiden aloitettua lastenosastolla ja myös ulkopuolisen satutädin innostuessa päätimme käydä viikonlopun kestävän nukketeatterikoulutuksen naapurikunnassa.

Löytyi muutama samanhenkinen, innostunut työntekijä, jotka halusivat kokeilla uutta.

henkilökunnan kiinnostus nukketeatteria kohtaan

Lasten- ja nuortenosaston osastonjohtaja oli innostunut asiasta ja sai muun porukan mukaan.

Yksi innostunut kirjastonhoitaja sai ympärilleen samanhenkisiä ihmisiä.

Silloinen johtajamme innosti meitä kokeilemaan. Meillä oli myös nukkeja ja joitain lavasteita oman harrastuksen vuoksi valmiina.

Kokeiluluonteisesti kun olimme kurssilla nähneet muiden kirjastojen esityksiä. Yleisö hurmaantui itsekin hurahdimme ja oli pakko jatkaa.

Koska kahdessa aikaisemmassa kirjastossani olin tehnyt paljon nukketeatteria, viisi vuotta pidin nukketeatterikerhoa ala-asteikäisille. Molempiin aiempiin kirjastoihin jäi jäljiltäni myös pysyvä kiinteä nukketeatterikulissi.

Melkein yhtä usein nukketeatteritoiminta oli aloitettu kirjastoissa värittämään satutunteja.

halusimme elävöittää satutuntia(...)

Saadaksemme vaihtelua satutunteihin

Käsinukkeja alettiin käyttää satutuokioissa satutuntien elävöittämiseksi, monipuolistamiseksi ja vaihtelun lisäämiseksi. (...)

Talossa ei ole niitä henkilöitä jolloin tämä systeemi alkoi. Mutta eiköhän syy ole sama miksi niitä jatketaan. Nukketeatterisadut elävöittävät

tarinoiden maailmaa, lumoavat, innostavat, herättää kiinnostusta kirjastoa kohtaan yms

Se haluttiin osaksi satutuntitoimintaa. (...)

Halusimme kokeille vaihtoehtoja perinteisen sadunlukemisen rinnalle

(...)Halusin järjestää sellaisia satutunteja joista nauttisin sekä minä että lapset. (...)

Kuten kysymyksessä II 1 myös tähän kysymykseen vastattiin usein, että toiminnan aloittamisen syynä oli saada oheistoimintaa lapsille tai, että toiminta oli osa koulukirjastotyötä.

luultavasti haluttiin oheistoimintaa lapsille

Koettiin tärkeäksi järjestää lapsille elämyksiä nukketeatterin keinoin.(...)

Nukketeatterilla voi monella tapaa saada lapset innostumaan kirjallisuuden maailmasta. Ja nukketeatteri tuottaa iloa ja elämyksiä lapsille.
+ henkilökunnan innostus

Sn puitteissa voi tutustuttaa lapsia moniin eri taiteen aloihin

Koulukäyntien avuksi ja Lukudiplomin esittelyn monipuolistamiseksi

Se on toiminut ikään kuin kirjavinkkauksena. Nyt meillä ei enää työvoimapuutteen vuoksi ole omaa teatteria, joka näytteli mm. todella paljon päiväkotiryhmille, mutta pienten koululaisten vinkkauksissa on käytetty teatteria.

On yleistä, että kirjaston henkilökunnan jäsen innostuu nukketeatterin tekemisestä ja alkaa sen menetelmin värittää satutunteja, mutta joissakin vastauksista todettiin nukketeatterille olleen tilausta pikemminkin kirjaston ulkopuolelta.

(...) päiväkodeiltakin tuli toiveita nukketeatterista

Toiminta lähti kahden koululaisen (joista toinen oli erään kirjaston työntekijän tytär) innostuksesta, he halusivat ruveta esittämään lapsille ja kirjasto koettiin sopivaksi paikaksi siihen. Aika nopeasti innostus levisi myös henkilökuntaan ja nukketeatteritoiminta vakiintui käytännöksi

Myös ulkopuolisen rahoituksen saaminen saattoi olla joissakin kirjastoissa nukketeatteritoimintaan innostava tekijä.

Saimme valtionavustusta uusiin nukkeihin

(...)OUTI-kirjastokimppa käynnisti projektin avulla nukketeatteritoimintaa, johon saatiin silloiselta opetusministeriöltä avustusta.

Usein nukketeatteritoiminnalle voi löytyä kiinnostusta ja intoa, mutta tilat sen järjestämiseen saattavat olla rajalliset. Siksi muutamissa vastauksista näkyi, että tilojen ja resurssien kasvun myötä nukketeatterikin saatiin osaksi kirjaston toimintaa.

V. 1968 pääkirjasto sai uuden, tilavan rakennuksen, jossa lastenosastolle oli ruhtinaallisesti tilaa entiseen verrattuna ja nukketeatterikin mahtui mukaan(...)

Suuren Kouvolan myötä samaan taloon tuli useampia lastenkirjasto-työntekijöitä jolloin pitkäaikainen haaveeni kirjaston omasta nukketeatterista realisoitui.

Siinä missä satutuntitoimintaa saatetaan lähteä värittämään nukketeatterimenetelmin, myös tapahtumat vaativat ohjelmanumeroita. Kirjastoissa ne saattavat olla laukaiseva tekijä nukketeatteritoimintaan.

(...) Suureen tapahtumaan tarvittiin ohjelmaa, eikä budjetissa ole varaa ostaa sitä ulkopuolelta, joten aiheesta kiinnostuneet kirjoittivat käsikirjoituksen itse ja etsivät kotoaan pehmoeläimiä, joiden avulla nukketeatteri toteutettiin ”pehmoeläinteatterin” nimellä vuosina 2009 ja 2010. (...)

(...) Halusimme kokeilla jotain uutta. Vuonna 1997 järjestimme kirjastossa lasten päivät ja yhtenä ohjelmanumerona oli nukketeatteriesitys

Joissakin vastauksissa oli lueteltu nukketeatteritoiminnan aloittamiselle sekalaisia syitä, joista näkyi nukketeatteritoiminta kirjaston hyvänä markkinointikeinona ja hauskana vaihteluna henkilökunnan rutiinityöhön.

Talossa ei ole niitä henkilöitä jolloin tämä systeemi alkoi. Mutta eiköhän syy ole sama miksi niitä jatketaan. Nukketeatterisadut elävöittävät tarinoiden maailmaa, lumoavat, innostavat, herättää kiinnostusta kirjastoa kohtaan yms

(...) Nukketeatteritoiminta monipuolistaa lastenkulttuuritarjontaa kirjastossa ja kaupungissa. Nukketeatterin tekeminen on hauskaa ja hyvää vaihtelua rutiinityöhön. Nukketeatterinäytökset voivat toimia sisäheittäjinä kirjastoon. Nukketeatteri tarjoaa myös vaihtoehdon ”koneiden ääressä istumiselle”, sen kautta voidaan myös hauskaalla tavalla kasvattaa ja antaa esteettinen elämys.

Kysymyksessä II 5 tiedustelin, onko nukketeatteritoiminta osoittautunut odotusten mukaiseksi (Ks. liite 1). Suurin osa vastaajista piti toiminnan täyttäneen odotukset, mutta muutamasta vastauksessa nousi esille resurssien vähyyden toimintaa haittaavana tekijänä.

Jossain vaiheessa oli ehkä liian vaativia hankkeita. Toimintaan väsyi. Pienemmät produktiot parempia (ei vie niin paljon harjoitusaikaa) Asiakkaat tykkää ja tarvetta olisi.

Valitettavasti resurssit teatterin ylläpitämiseen ovat melko heikot (henkilökuntaa ei ole irrotettavissa harjoituksiin, esityksiin yms.) Joten aika paljon joutuu tekemään vapaa-ajalla ja niin nukketeatteritoiminta jää satunnaiseksi eikä ole säännöllistä.

Positiivisia kokemuksia nukketeatteritoiminnasta oli paljon. Vastauksista loisti odotukset ylittänyt yleisön suosio ja ilo nukketeatterin tekemisestä.

Sekä lapsi- että aikuisasiakkaiden palautteen perusteella on. Aina hyvää ja innostunutta palautetta.

On. Tai on ylittänyt ja antanut enemmän iloa kuin osasi odottaa.

Kyllä. Nukketeatterit ovat aina ”loppuunmyytyjä” ja kysyntää on kovasti

On mennyt yli odotusten. Joudumme usein järjestämään tilausesityksiä kun vakioesitys 1xkk:ssa ei riitä.(...)

On, suosio on ollut aina taattu.

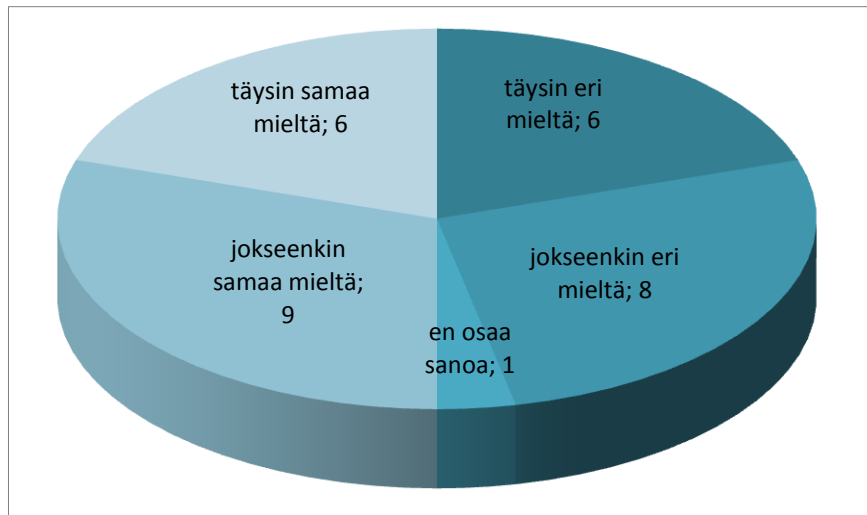
Kysyntää olisi enemmän kuin pystymme tarjoamaan

5.2.4 Väittämiä kirjastojen nukketeatteritoiminnasta

Kysymykseen II 6 olin kirjannut 8 väittämää, joihin pyysin osallistujia vastaamaan asteikolla 1-5, numeron tarkoittaessa 1 = eri mieltä ja numero 5 = täysin samaa mieltä (Ks. liite 1). Väittämät olivat seuraavanlaisia:

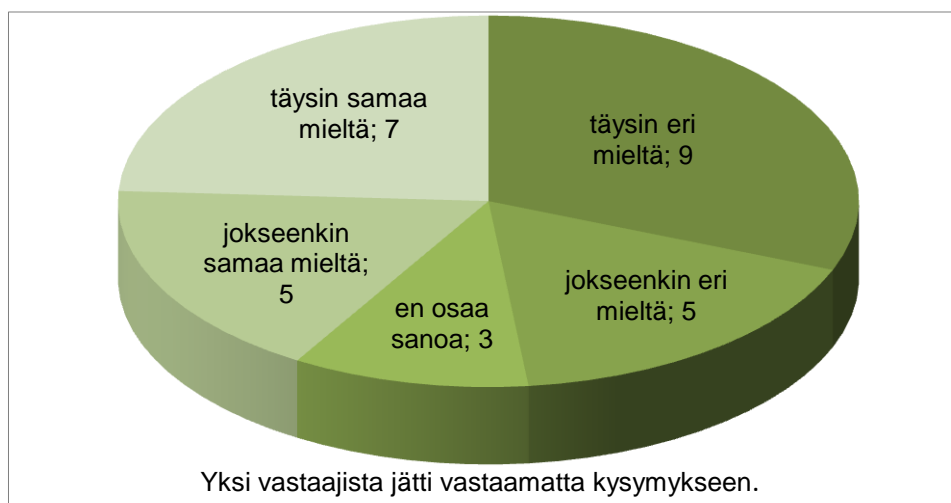
1. Nukketeatteritoiminta on säännöllistä
2. Nukketeatteritoiminta on vähentynyt ajan mittaan
3. Nukketeatteritoiminta on kehittynyt alkua paremmaksi
4. Nukketeatteritoiminta on työlästä
5. Nukketeatteritoiminta on palkitsevaa
6. Nukketeatterissa mukana toimiminen on suuri ilo
7. Kirjaston henkilökunnan suhtautuminen toimintaan on myönteistä
8. Kirjaston asiakkaiden suhtautuminen toimintaan on myönteistä.

Väittämiin saatujen vastausten perusteella kirjastojen nukketeatteritoiminta on usein epäsäännöllistä ja hyvin työlästä, mutta palkitsevaa ja iloa aiheuttavaa toimintaa. Nukketeatterin säännöllisyyttä koskevaan väittämään tuli merkintöjä puolesta ja vastaan hyvin tasaisesti, kuvion 7 osoittamalla tavalla. Toiset olivat ehdottomampia siinä, että kirjaston nukketeatteritoiminta on säännöllistä ja toiset eivät pitäneet toimintaansa säännöllisenä ollenkaan.

Kuvio 7. Väite: nukketeatteritoiminta on säännöllistä.

Joissakin kirjastoissa nukketeatteritoiminta oli vähentynyt ajan mittaan. Yllättäen nämäkin vastaukset jakaantuivat hyvin tasaisesti ja eri kirjastoissa nukketeatteritoiminnan vähentymistä koskevaan väittämään vastattiin sekä puolesta, että vastaan, kuvion 8 osoittamalla tavalla.

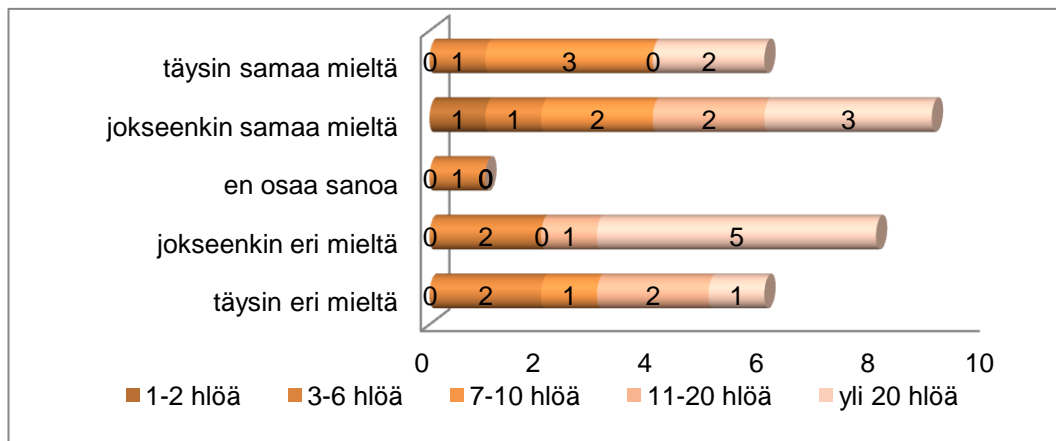

Kuvio 8. Väite: nukketeatteritoiminta on vähentynyt ajan mittaan.

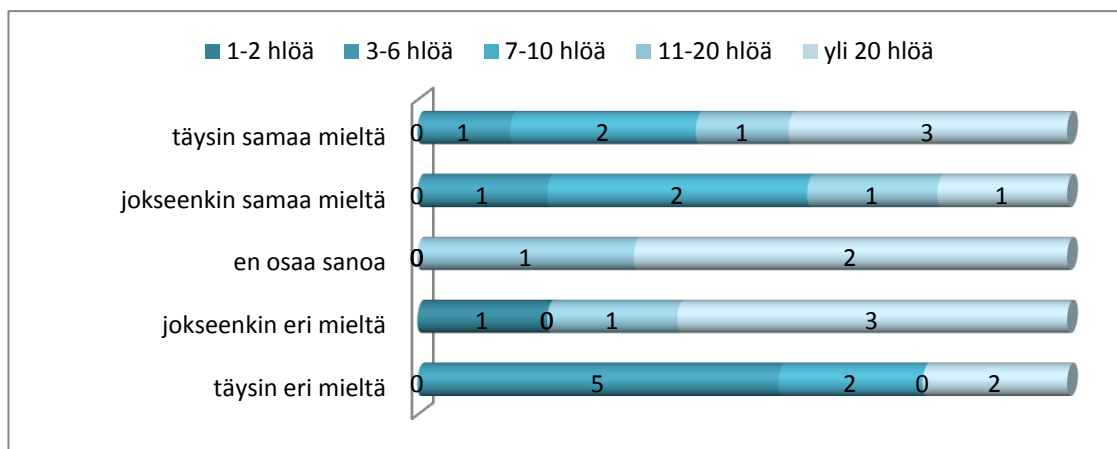
Koska vastaukset kahteen ensimmäiseen väittämään jakaantuivat näin tasaisesti puolesta ja vastaan koskien nukketeatteritoiminnan säännöllisyyttä ja vähentymistä ajan mittaan, päätin kokeilla ristiintaulukoinnin avulla, jakaantuivatko vastaukset kirjaston koosta riippuen samalla tavoin. Onko esimerkiksi suuressa kaupunginkirjastossa toiminta säännöllisempää kuin pienemmässä kunnan kirjastossa?

Kuten kuvio 9 osoittaa, nukketeatteritoiminnan säännöllisyys ei ole riippuvainen henkilöstöresursseista. Kaikki mielipidevaihtoehdot 1-5 on käytetty melko tasaisesti erikokoisten kirjastojen vastauksissa. Yli 20:n työntekijän kirjastoista jopa suurempi osa (6 kirjastoa) pitää toimintaansa jokseenkin epäsäännöllisenä, kun taas suurista kirjastoista 5 näkee toimintansa vähintään jokseenkin säännöllisenä.

Samaan tulokseen voi tulla myös nukketeatteritoiminnan vähentymistä koskevissa mielipiteissä, kuten kuvio 10 osoittaa. Kaikki mielipidevaihtoehdot saivat kannatusta kirjaston henkilöresursseista riippumatta ja jopa viisi vastaajaa 3-6 hengen kirjastoista oli väittämän ”nukketeatteritoiminta on vähentynyt ajan mittaan” kanssa täysin eri mieltä.

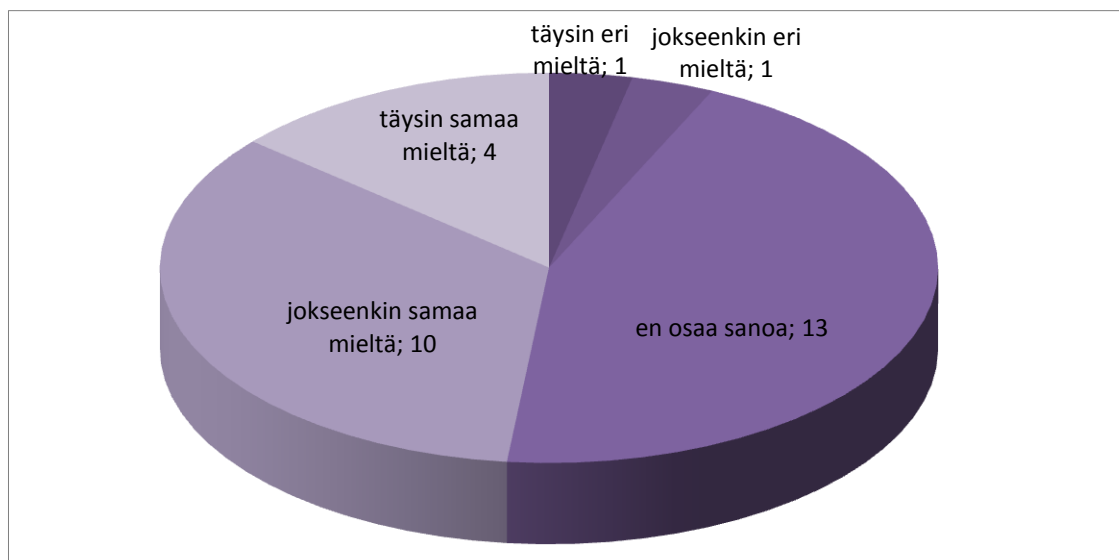
Kuvio 9. Väite: ”nukketeatteritoiminta on säännöllistä” verrattuna henkilökunnan määrään.

Kuvio 10. Väite ”nukketeatteritoiminta on vähentynyt ajan mittaan” verrattuna henkilöstön määrään.

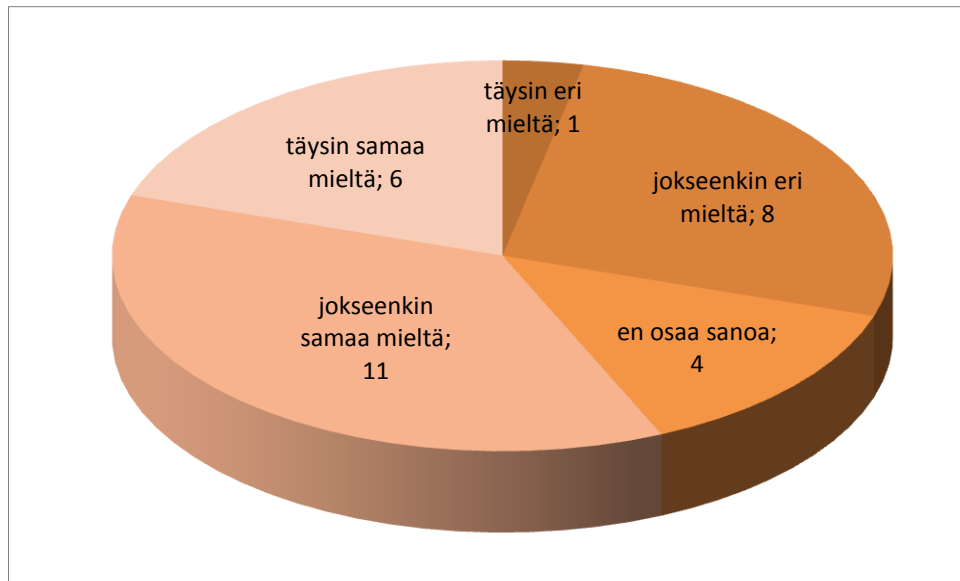
Tulosten pohjalta voi tulkita, etteivät kirjaston koko tai henkilöstöresurssit vaikuta nukketeatteritoiminnan ylläpitämiseen, vaan suurempi tekijä ylläpidossa on henkilökunnan jäsenen tai jäsenten innostus toimintaa kohtaan.

Oman nukketeatteritoiminnan kehittymistä vastaajat eivät osanneet välttämättä arvioida, sillä lähes puolet vastaajista (13) vastasi "ei osaa sanoa" väittämään "nukketeatteritoiminta on kehittynyt alkua paremmaksi". Kuitenkaan vastanneet eivät kokeneet nukketeatteritoiminnan huonontuneen verrattuna sen alkamishetkeen, sillä suurin osa (14 vastaajaa) koki toiminnan kehittyneen alkua paremmaksi tai ainakin jokseenkin kehittyneen paremmaksi. (Ks. kuvio 11.)

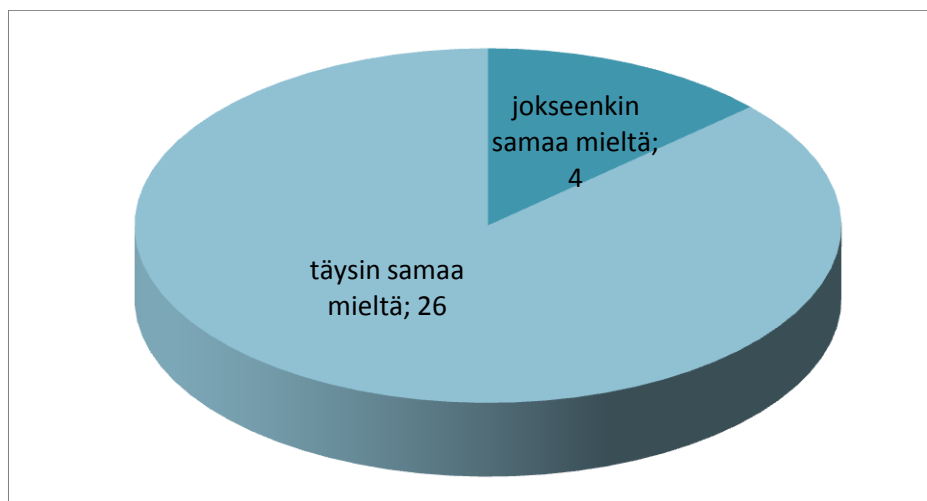
Kuvio 11. Väite: nukketeatteritoiminta on kehittynyt alkua paremmaksi.

Nukketeatteri nähtiin melko työläänä toimintamuotona (Ks. kuvio 12). Yli puolet vastaajista piti toimintaa jokseenkin työläänä tai oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä. Yhdeksän vastaajaa taas piti nukketeatteritoimintaa vähemmän työläänä ja oli väittämän kanssa joko jokseenkin eri mieltä (8 vastausta) tai täysin eri mieltä.

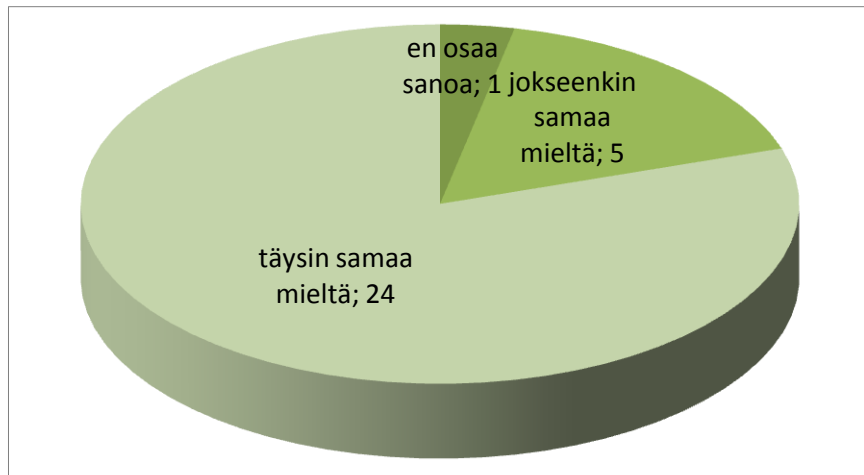
Kuvio 12. Väite: nukketeatteritoiminta on työlästä.

Kuten kuvio 13 osoittaa, nukketeatterityö koetaan palkitsevaksi toimintamuodoksi. Suurin osa vastaajista (26/30) oli väittämän ”nukketeatteritoiminta on palkitsevaa” kanssa täysin samaa mieltä ja neljä jokseenkin samaa mieltä.

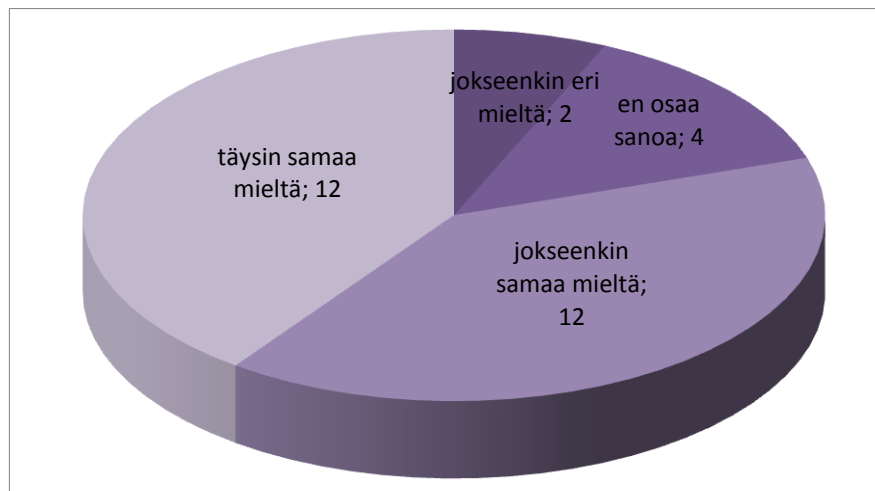
Kuvio 13. Väite: nukketeatteritoiminta on palkitsevaa.

Nukketeatteritoimintaa pidettiin myös iloa tuovana työmuotona (Ks. kuvio 14). Valtaosa vastaajista oli väittämän ”nukketeatterissa mukana toimiminen on suuri ilo” kanssa täysin samaa mieltä ja viisi vastaajaa jokseenkin samaa mieltä.

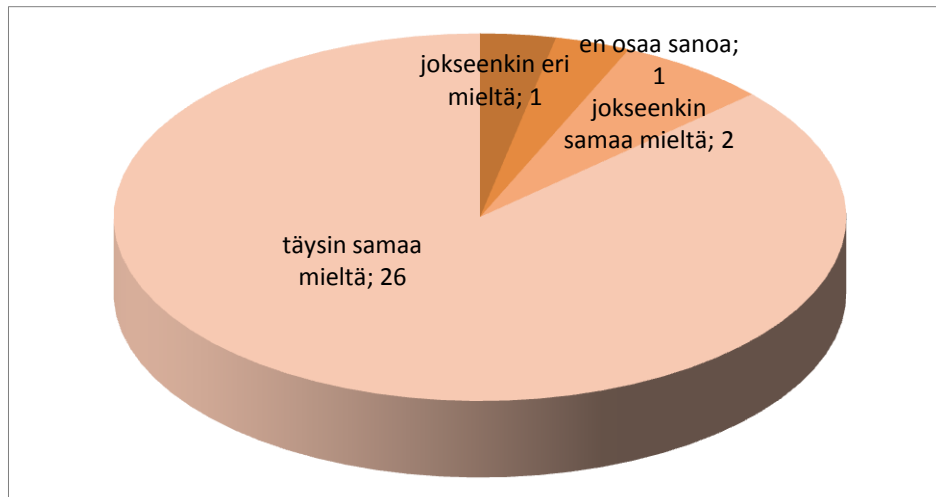
Kuvio 14. Väite: nukketeatterissa mukana toimiminen on suuri ilo.

Henkilökunnan asenne nukketeatteritoimintaa kohtaan jakoi enemmän mielipiteitä. Kuitenkin 24 vastaajista oli väittämän ”henkilökunnan suhtautuminen toimintaan on myönteistä” kanssa vähintään jokseenkin samaa mieltä, kun taas jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa vastaajista oli vain 2/30 vastaajaa. (Ks. kuvio 15.)

Kuvio 15. Väite: henkilökunnan suhtautuminen toimintaan on myönteistä.

Myös asiakkaiden suhtautuminen toimintaan koettiin positiiviseksi, sillä jopa 26 vastaajaa kolmestakymmenestä oli väittämän ”asiakkaiden suhtautuminen toimintaan on myönteistä” kanssa täysin samaa mieltä (Ks. kuvio 16).

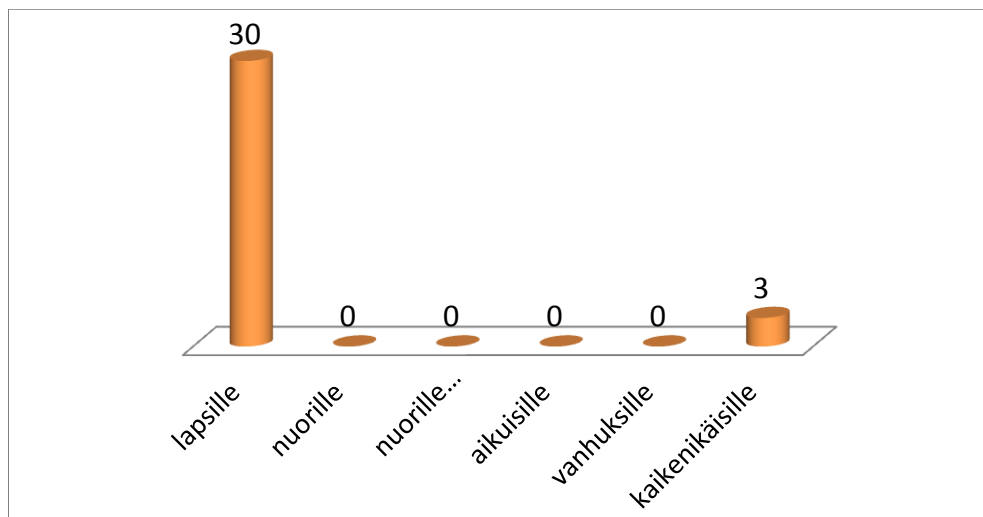

Kuvio 16. Väite: asiakkaiden suhtautuminen toimintaan on myönteistä.

5.3 Nukketeatterin kohderyhmät

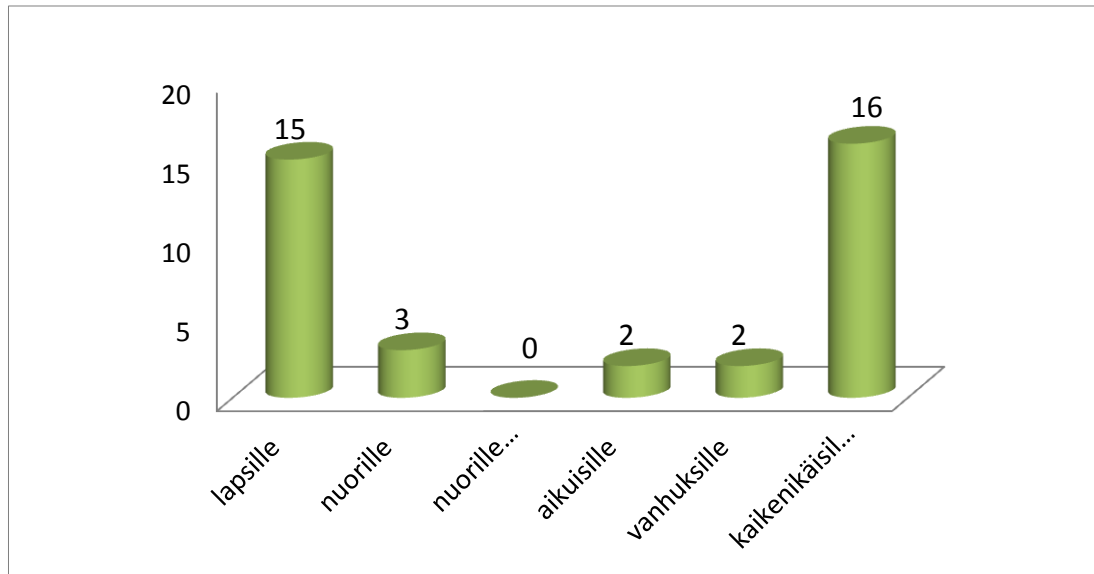
Osiossa III tutkin sitä, mille kohderyhmille kirjaston nukketeatteritoimintaa suunnataan ja toisaalta, mille kohderyhmälle se vastaajien mielestä tulisi suunnata. Vastauksista tuli esille, että nukketeatteri kirjaston työmuotona on lasten kirjastotoimintaa ja sitä tulisi vastanneiden mielestä järjestää joko lapsille tai kaikenikäisille.

Kysymyksessä III 1 kysyin, kenelle kirjaston nukketeatteritoiminta on suunnattu ja kuten kuvio 17 näkyy, toiminta on suunnattu kirjastoissa pääasiassa lapsille.

Kuvio 17. Ikäryhmät, joille nukketeatteritoiminta on suunnattu.

Kysymyksessä III 2 tiedustelin vastaajien mielipiteitä siitä, mille asiakasryhmälle/ryhmille nukketeatteritoimintaa tulisi järjestää ja pyysin myös perustelemaan tämän näkemyksen (Ks. liite 1). Kaikki kolmekymmentä vastaajaa vastasi monivalintakysymykseen, mutta vain 17 perusteli näkemyksiään. Kuten kuvio 18 osoittaa, nukketeatteritoimintaa tulisi vastaajien mielestä pääosin järjestää joko lapsille tai kaikenikäisille.

Kuvio 18. Ikäryhmät, joille nukketeatteritoimintaa tulisi suunnata.

Seitsemästätoista perustelusta kuudessa todettiin, että nukketeatteria tulisi järjestää kaikenikäisille, kolmessa sekä lapsille, että kaikenikäisille, ja neljässä vastauksessa vain lapsille. Lisäksi vastauksissa oli paljon yhdistelmävastauksia, joissa nukketeatteritoiminnan nähtiin olevan toimivaa joko lapsille ja vanhuksille tai lapsille, nuorille ja vanhuksille.

Vastauksissa, jossa nukketeatteri nähtiin parhaiten lapsille sopivana työmuotona, koettiin muun muassa, että muille asiakasryhmille suunnattu nukketeatteritoiminta veisi enemmän resursseja. Muun ikäiset asiakkaat tuntuivat muutenkin haasteellisemmalta yleisöltä kuin lapset. Saattoi olla, ettei muille ikäryhmille suunnatun nukketeatteriesityksen järjestämistä oltu aiemmin tultu ajatelleeksi. Yksi vastaus antoi osviittaa siihen suuntaan.

Se on monille tilaisuus nähdä ensimmäistä kertaa elävää teatteria.

Muut eivät tule esityksiin vaikka järjestettäisiin. Olen havainnut muiden järjestämistä.

Omilla resursseilla pystymme vain järjestämään nukketeatteritoimintaa lapsille.

Kaikista yllämainituista syistä. Ehkä muillekin olisi kiva kokeilla, mutta en ole ajatellut asiaa enempää.

Kiinostavia nukketeatteriesityksiä on vaikeampi järjestää muille ryhmille kuin lapsille.

Vastaajat, jotka näkivät nukketeatterin sopivan kaikenikäisille asiakkaille, perustelivat näkemyksensä koko perheelle sopivana toimintamuotona, mutta myös sillä, että henkilökunta saisi nukketeatterinäytännöistä positiivisia kokemuksia.

Nukketeatteri ei katso ikää ja kaikki voisivat saada siitä jotain.

Hyvin tehty nukketeatteri voi puhutella kaikenikäisiä. On myös tärkeää, että koko perheen on mielekästä katsoa nukketeatteriesitystä.

(...)koska nukketeatteria on täällä pääkaupunkiseudun ulkopuolella hyvin vähän tarjolla, aikuisten esityksetkin olisivat tervetulleita ja niiden tekeminen voisi tehdä erittäin hyvää aikuistenosaston henkilökunnalle.

Nukkien avulla pystyy kertomaan tunteista, niin hyvistä kuin ikävistäkin

Muualla maailmassa nukketeatteria on kaikenikäisille. Suomessa nukketeatteri on leimallisesti lastenteatteria, mikä johtuu enimmäkseen nukketeatterin lyhyestä historiasta maassamme. Tätä kapeaa kuvaa voisivat kirjastotkin omalta osaltaan muuttaa.

Suomessa pitäisi oppia siihen, että nukketeatteri sopii kaikenikäisille. Pikku hiljaa tähän totuttaisiin kun olisi esityksiä.

Vastaajat, jotka kokivat nukketeatterin sopivan muun ikäisille asiakasryhmille, perustelivat näkemyksiään muun muassa omien kokemustensa kautta.

[Lapsille ja kaikenikäisille] Nukketeatteriesitykset sopivat kaikille, esim. 1. eläkejuhliissa esitimme lapsille suunnatun ohjelman ja toisessa käsikirjoitimme todella hauskan ohjelman nukeille eläkkeellelähtevän työhistoriasta!

[Lapsille ja kaikenikäisille] Jos resurssit riittäisivät, voisi nukketeatterimenetelmiä käyttää monien eri asiakasryhmien kanssa. Nukke on ystävällinen ja tunteiden tulkki ja saa ilon ja hassuttelun irti meistä.

[Lapsille ja kaikenikäisille] Ainakin lapsille tulisi järjestää, aikuiset kuitenkin näyttävät nauttivan siitä yhtä paljon. Joskus Kirjan ja Ruusun päivänä on esitetty ikäihmisille prinsessa Ruusunen ja meni kuin kuumille kiville.

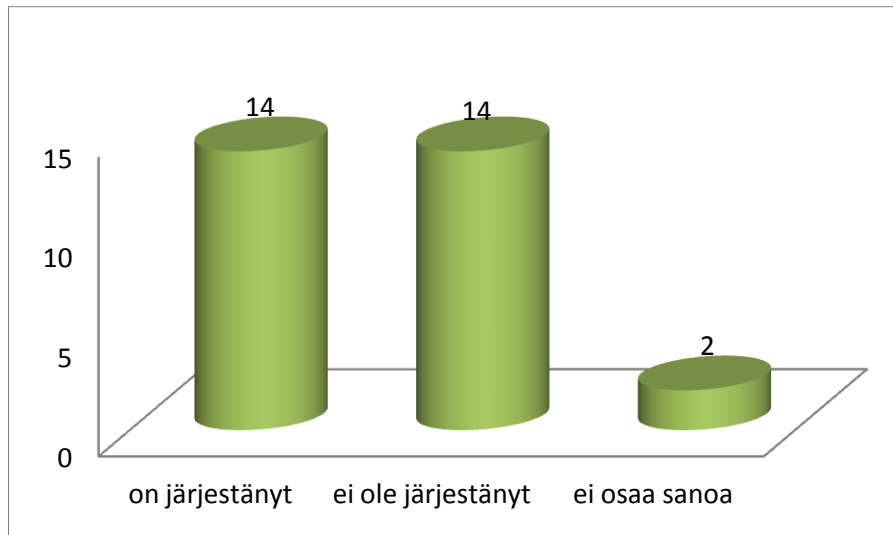
[Lapsille ja vanhuksille] Otollisimmat ja vastaanottavaisimmat ryhmät

[Lapsille, nuorille ja vanhuksille] Kaikille tuskin pystytään järjestämään. Kaikille tekisi hyvää ja toisi iloa ja elämyksiä.

5.4 Henkilökunnan nukketeatterikoulutus

Väliotsikon IV alaiset kysymykset käsittelivät kirjaston henkilöstön nukketeatterikoulutusta.

Kysymyksessä IV 1 tiedustelin, onko kirjasto järjestänyt henkilökunnalle nukketeatterikoulutusta ja jos on, pyysin seuraavassa vastauskohdassa IV 2. kertomaan kenen pitämää kyseinen koulutus on ollut. (Ks. liite 1) Noin puolet kirjastoista oli saanut nukketeatterikoulutusta ja kahdessa vastauksessa ei osattu sanoa, onko kirjasto järjestänyt nukketeatterikoulutusta (Ks. kuvio 19).

Kuvio 19. Kirjaston järjestämä nukketeatterikoulutus henkilökunnalleen.

Kysymyksen perään jätin tilaa ja pyysin kyselyyn osallistuneita kertomaan kenen pitämää nukketeatterikoulutus oli ollut. Yllättäen kuudessatoista vastauslomakkeessa kolmestakymmenestä oli vastattu tähän kysymykseen, eli jopa ne vastaajat, jotka eivät tieneet oliko kirjasto järjestänyt nukketeatterikoulutusta, kertoivat kenen pitämää nukketeatterikoulutus oli ollut. Monessa vastauksessa ilmeni, että ammattinukketeatterin pitäjä tai muu alan ammattilainen on pitänyt henkilökunnalle nukketeatterikursseja. Tällaisia olivat:

Nukketeatteri Akseli Klonkin johtaja, ohjaaja ja dramaturgi Janne Kuustie(...)

Maija Baric [kahdessa vastauksessa]

Emma Jussilan Teatteri Karelus v. 2008

(...)Teatteri Helmen Teija Muurinen(...)

Tiina Puranen (...)

Lisäksi vastauksista kävi ilmi, että maakuntakirjastot ja muut tahot ovat usein järjestäneet kirjastoille tai kirjaston henkilökunnalle nukketeatterikoulutusta.

Lapuan kristillinen opisto, kunnat, kaupungit

Lappeenranta on pitänyt koulutuspäiviä. (Kuulumme Lappeenrannan maakuntakirjastoalueeseen)

On järjestetty nukketeatteripaja, jossa mm. valmistettiin esityksissä käyttämämme nuket. Pajan järjestäjinä toimivat Seinäjoen kulttuuri-toimi, kirjasto, kansalaisopisto ja Kurpitsa ry. Pajan ohjaajana toimi Teatteri Helmen Teija Muurinen. Lisäksi on ollut lastenkirjastotyön koulutuspäivä, joka keskittyi paljolti nukketeatteriin.

Maakuntakirjastojen. [Vastausta on tarkennettu lomakkeen kysymyksessä VIII (kts. liite 1) seuraavasti:] Koulutus jota olemme saanut ei ole ollut varsinaista teatterikoulutusta vaan luentoja ja muiden nukketeatteriesitysten katsomista.

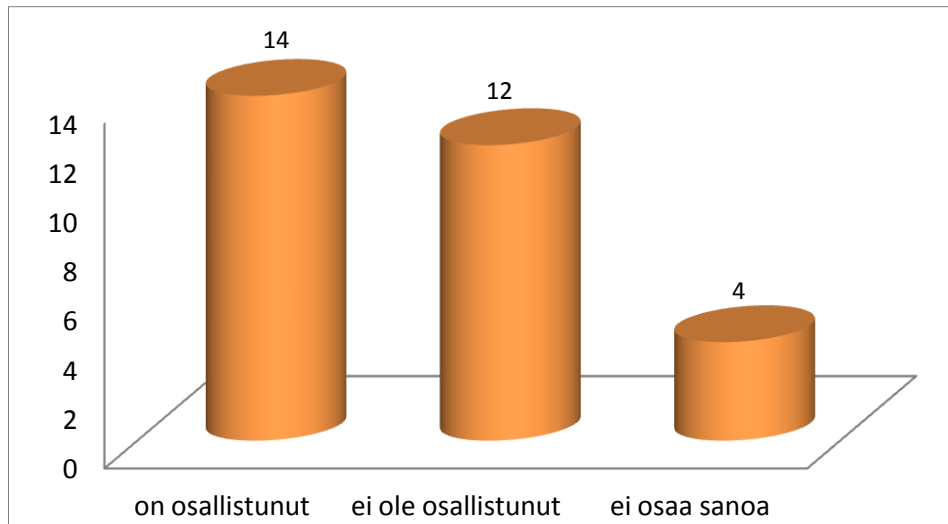
Itse tilaamaa kontakteissa alueen lastenkulttuurin läänintaiteilijan kanssa.

Parissa vastauksessa vastaajat kertoivat omasta monipuolisesta koulutuksestaan tai järjestämistään tapahtumista.

Itse olen ollut n. 20 vuotta sitten Lasten- ja nuorten teatteripäivien yhteydessä parin päivän kurssilla kaksikin kertaa. Järj. Vihreä Omena, itse olen järjestänyt kahtena talvena kolleegoille pieniä kursseja, ohjaajina itse ja 1 nuoriso-ohjaaja sekä eläkkeellä oleva draamapedagogi. Lisäksi olen osallistunut Kiiminkijoen opiston järjestämälle viikonloppukurssille, opettajana Akseli Kloukissa näyttelijä ? Kalajoki

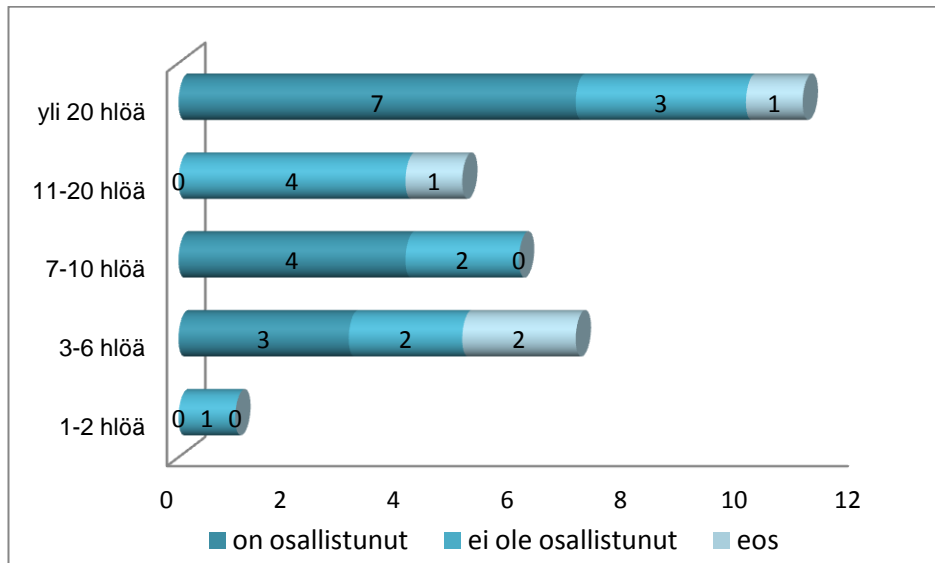
Kirjasto ei sinällään järjestänyt koulutusta, mutta maksoi pääsymaksun ja matkakustannukset osasta koulutusta joten siinä mielessä järjesti koulutuksen. Koulutuksen todellinen järjestäjä oli Etelä-Savon taidetoimikunta. Koulutus tapahtui Juvalla ja Mikkelissä. Opettajina toimivat näyttelijä Aapo Repo ja ohjaaja Jyrki Tamminen.(...)

Seuraavassa kysymyksessä IV 3 tiedustelin, onko kirjasto osallistunut henkilökunnan jäsenen / jäsenten nukketeatterikoulutusta koskeviin koulutuskustannuksiin (Ks. liite 1). Lähes puolesta kirjastoja, eli kaikissa niissä kirjastoissa, joissa oli järjestetty nukketeatterikoulutusta, kirjasto oli osallistunut koulutuskustannuksiin (Ks. kuvio 20).

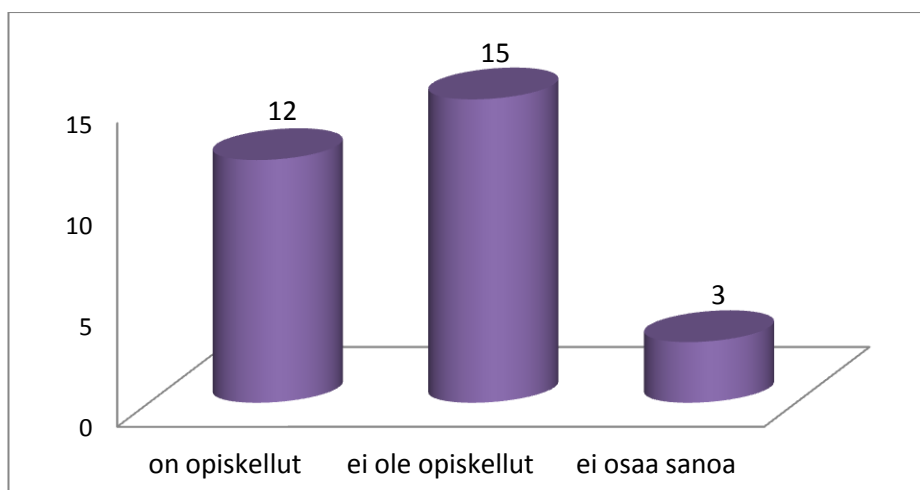
Kuvio 20. Kirjaston osallistuminen henkilökunnan koulutuskustannuksiin.

Koska kirjastot olivat osallistuneet henkilökunnan nukketeatterin koulutuskustannuksiin puolessa kirjastoista, pohdin, voisiko tämä johtua pienempien kuntien kirjastojen vähäisemmistä resursseista, joita on varattu oheistoimintaa tai henkilökunnan koulutusta varten. Tarkastelin ristiintaulukoinnin avulla, vaikuttaako kirjaston henkilökunnan määrä ja samalla kirjaston suuruus tai varallisuus siihen, onko kirjasto osallistunut koulutuskustannuksiin vai ei. Ja kuten kuviosta 21 välittyy, henkilökunnan määrällä ei voi nähdä olevan suoranaista vaikutusta koulutuskustannuksiin osallistumiseen. Ehkä osallistuminen kustannuksiin kirjaston puolelta tulee enemmän kirjaston johdon arvostuksesta tai innostuksesta nukketeatteritoimintaa kohtaan ja / tai henkilökunnan uskalluksesta pyytää kirjastoa osallistumaan koulutuskustannuksiin.

Kuvio 21. Kirjastojen osallistuminen koulutuskustannuksiin suhteessa henkilökunnan määrään.

Tuntuu olevan melko tyypillistä, että nukketheaterista innostunut henkilökunnan jäsen opiskelee nukketheaterin tekemistä myös omilla varoillaan ja ajallaan. Viimeisessä nukketheaterikoulutusta koskevassa kysymyksessä tiedustelin, onko kirjaston henkilökunnassa jäsen tai jäseniä, joka on omalla ajallaan ja varoillaan opiskellut nukketheateria itsenäisesti (Ks. liite 1). Kuten kuvio 22 osoittaa lähes puolessa kirjastoja on jäsen tai jäseniä, jotka ovat käyneet nukketheaterikoulutuksessa omalla ajallaan.

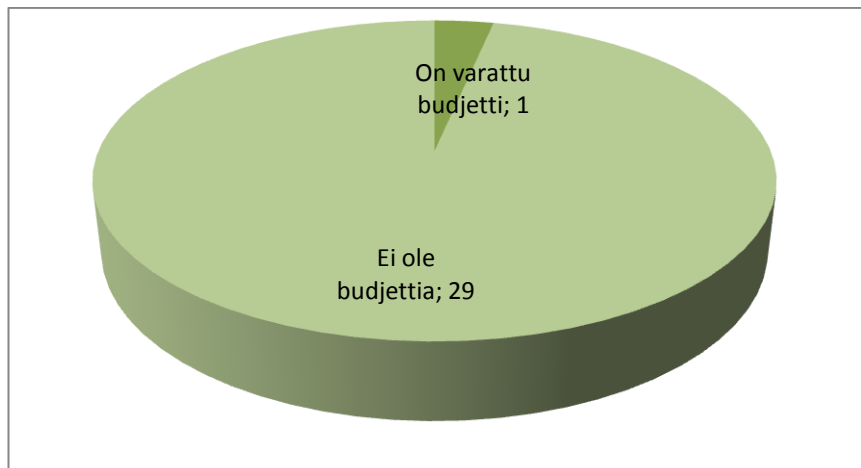

Kuvio 22. Kirjastojen henkilökunnan jäsenten itsenäisesti suorittama nukketheaterikoulutus.

5.5 Sekalaista nukketheateritoiminnasta - ajankäytöstä yhteistyöhön

Kyselylomakkeen alaotsikon V alaiset kysymykset käsittelivät sekalaisesti nukketheateritoimintaan varattua aikaa, kirjaston tekemää yhteistyötä nukketheateritoiminnassa ja mahdollista nukketheateritoimintaan varattua budjettia.

Osan ensimmäisessä kysymyksessä V 1 tiedustelin, oliko kirjasto varannut nukketheateritoiminnalle oman budjetin. Jo kysymystä asetellessani pidin sitä pienenä vitsinä, mutta halusin kuitenkin todentaa oletuksen, etteivät kirjastot varaa nukketheateritoiminnalleen omaa budjettia. Yllätyksekseni ja ilokseni olin väärässä. Kolmestakymmenestä vastaajasta yksi ilmoitti, että kirjasto on varannut nukketheateria varten budjetin (Ks. kuvio 23).

Kuvio 23. Kirjastot, jotka ovat varanneet nukketheateritoiminnalleen budjetin.

Valitettavasti nukketheateritoimintaan budjetoidut varat ovat kirjastoissa aina olleet harvinaisia, elleivät olemattomia. Jo kirjastojen nukketheateritoiminnan kultakaudella 1970-luvulla Helsingin Kallion kirjastonhoitaja Saara Kokkonen uneksi nukketheateritoimintaan budjetoiduista määrärahoista ja siitä ettei, kirjastotyöntekijöiden tarvitsisi sijoittaa omia vähiä varojaan ja vapaa-aikaansa nukketheaterirekvisiitan valmistamiseen ja toiminnan ylläpitämiseen (Kokkonen 1972, 14). Tähän ei ole juurikaan tullut muutosta neljän vuosikymmenen aikana. Mutta ehkä tätä yhtä kirjastoa, joka on varannut nukketheateritoiminnalleen budjetin, voidaan pitää edistysaskeleen ottajana ja suunnannäyttäjänä Suomen kirjastoverkostossa.

5.5.1 Nukketeatteritoiminnan valmisteluun käytettävä aika

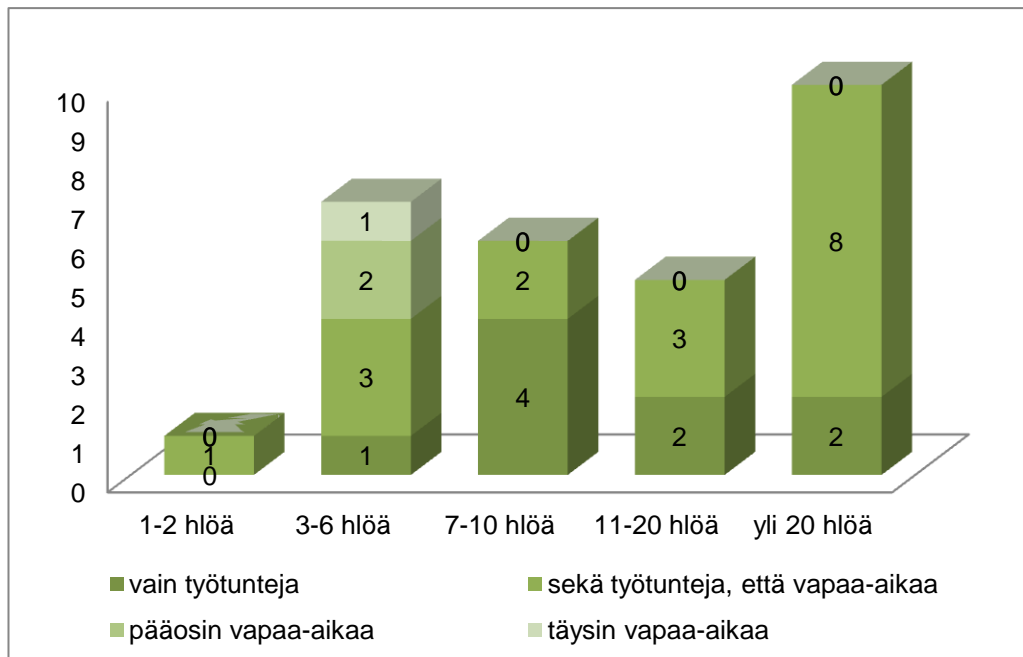
Kysymyksessä V 2 tiedustelin nukketeatteritoiminnan valmisteluun käytettyä aikaa monivalintatehtävän avulla (Ks. liite 1). Suurimmassa osassa kirjastoja nukketeatteritoiminnan valmisteluun käytetään sekä työtunteja että vapaa-aikaa. Mutta yllättäen jopa kolmasosassa vastauksia toimintaa kerrottiin valmisteltavan ainoastaan työajalla. Lisäksi kolmessa kirjastossa nukketeatteritoimintaa valmisteltiin pääasiassa tai täysin omalla vapaa-ajalla. (Ks. kuvio 24.)

Kuvio 24. Nukketeatteritoiminnan valmisteluun käytettävä aika

Koska vastauksissa näytti olevan pientä hajontaa, kokeilin ristiintaulukoinnin avulla, onko kirjaston koolla tai henkilöstömäärällä vaikutusta nukketeatteritoimintaan varattuihin valmistelutunteihin. Ja taas, kuten niin monta kertaa aiemminkin, jouduin toteamaan, ettei kirjaston suuruudella tai henkilökunnan määrällä ole näkyvää yhteyttä nukketeatteritoimintaan. Kuten kuvio 25 osoittaa, ne kirjastot, jotka käyttävät nukketeatteritoimintaan vain työtunteja jakaantuvat henkilöstömäärältään erikokoisiin kirjastoihin ilman riippuvuussuhdetta. Toisaalta ne kolme kirjastoa, jotka

tekevät valmistelut pääosin vapaa-ajalla, näyttävät olevan melko pieniä, 3-6 työntekijän kirjastoja.

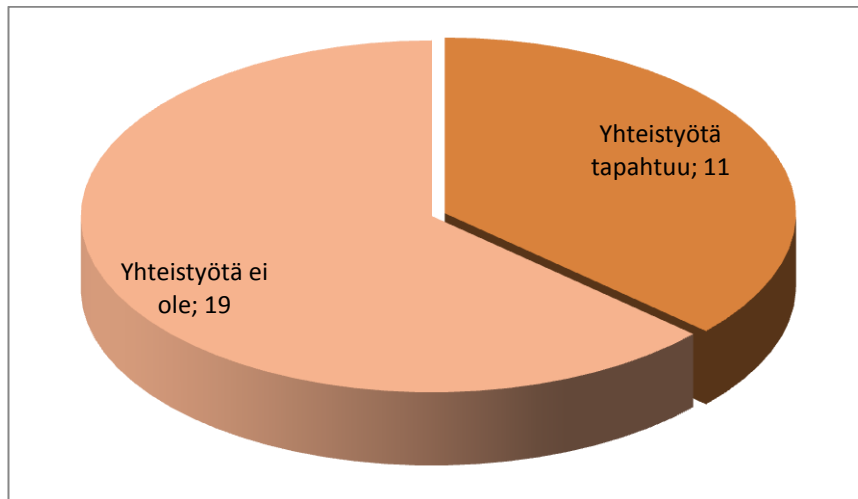
Kuvio 25. Nukketeatterin valmisteluun käytettävä aika suhteutettuna henkilökunnan määrään.

5.5.2 Yhteistyö

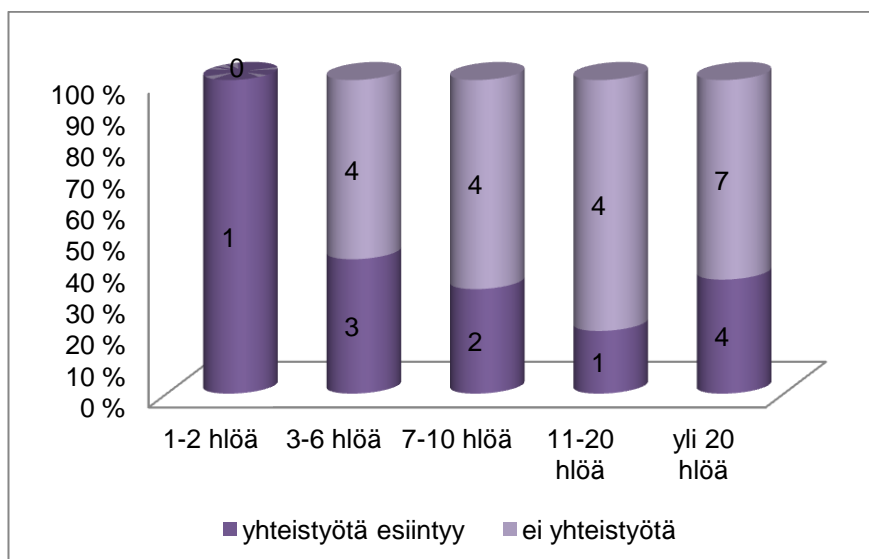
Kysymyksessä V 3 tiedustelin, tekeekö kirjasto alueellista yhteistyötä nukketeatteritoiminnassaan ja jos tekee, pyysin perustelemaan millaista tämä yhteistyö on (Ks. liite 1). Kysymys oli ehkä huonosti muotoiltu, sillä vastaajat ymmärsivät sen hyvin monella eri tapaa. Alueellinen yhteistyö nukketeatteritoiminnassa voi olla yhteistyötä kunnan kulttuuritoimen, paikallisen teatterin tai nuorisotoimen kanssa. Nukketeatterit saattavat vieraila naapurikuntien kirjastoissa tai käydä päiväkodeissa tai kouluissa esiintymässä. Pidän myös maakuntakirjastojen nukketeatteriesityksiä sivukirjastoissa ja maakunnan kirjastoissa alueellisena yhteistyönä.

Vastaajista kolmasosa kertoi tekevänsä alueellista yhteistyötä nukketeatteritoiminnassaan (Ks. kuvio 26). Yhteistyön määrään näyttäisi vaikuttavan jossain määrin se, kuinka paljon kirjastossa on henkilökuntaa. Kuten kuvio 27 osoittaa, ristiintaulukoimalla kirjaston henkilöstömäärän alueellisen yhteistyön esiintymisen kanssa, yhteistyö näyttää vähenevän sitä mukaa, mitä suuremmasta kirjastosta on kyse. 3-

6 hengen kirjastoissa yhteistyötä on melkein yhtä paljon kuin kirjastoja, jotka eivät tee yhteistyötä. 7-10 henkilön kirjastoissa puolet ja yli 20 työntekijän kirjastoissa noin puolella kirjastoista. Toisaalta, koska otos on näin pieni ja koska kirjastot tuntuivat ymmärtävän alueellisen yhteistyön merkityksen melko eri tavoin, suhtautu-
sin hyvin varovasti näiden tulosten tulkintaan.

Kuvio 26. Alueellinen yhteistyö nukketeatteritoiminnassa

Kuvio 27. Nukketeatteritoiminnan alueellinen yhteistyö suhteessa henkilöstön määrään.

Alueellinen yhteistyö nukketeatteritoiminnassa nähtiin eri kirjastoissa hyvin eri tavoin. Kolmestakymmenestä vastauksesta kymmenessä oli vastattu yhteistyötä selventävään avoimeen kysymykseen. Ongelmallisen vastaustuloksista tekee se, että osa niistä kahdestakymmenestä kirjastosta, jotka osallistuivat kyselyyn, saat-

toi tehdä alueellista yhteistyötä nukketeatteritoiminnassaan, mutta he määrittelivät termin yhteistyö eri tavalla, kuin itse kyselyn laatija määritteli.

Vastauksissa kerrottiin, että kirjastot saattoivat tilata muiden kirjastojen tai paikallisten nukketeattereiden esityksiä omaan kirjastoonsa.

olemme tilanneet esityksiä kirjastoon paikallisilta nukketeattereilta

Satunnaisesti, muiden kirjastojen teatterivierailuja

(...) Vuorostaan meillä on käynyt toisista kirjastoista nukketeatteriryhmiä.

Toisaalta kirjastot saattoivat käydä esiintymässä naapurikunnissa tai kirjastokimpan sisäisissä kirjastoissa.

Yhteinen nukketeatterivälineistö. Meidän kirjaston henkilökunnasta 3 kirjastohoitajaa (vastaaja mukaan lukien) on kiertänyt muissa kimpan kirjastoissa esittämässä nukketeatteria.

Vuosien mittaan kertyneitä näytelmiä kierrätetään muissa lähikirjastoissa, joissa nyt ko. toimintaa on. Näytelmät teen usein valmiita satuja dramatisoiden, joskus keksin omasta päästä

olemme vierailleet naapurikunnissa

Olemme käyneet esiintymässä naapurikaupungissa.

Yhden kirjaston henkilökunnan jäsenen käy pitämässä useammassa kirjastossa.

Kierrämme PIKI-kirjastoissa pyydettäessä esiintymässä.(...)

Koulutuskin saatettiin nähdä esimerkkinä alueellisesta yhteistyöstä:

Koulutus oli alueellista.

Myös seuraava kysymys koski nukketeatteritoiminnan yhteistyötä ja siten samaa aihepiiriä. Kysymyksessä V 4 tiedustelin, käykö kirjaston nukketeatteri esiintymässä omien tilojen ulkopuolella ja jos käy niin missä. Tähän kysymykseen vastasi kolmestakymmenestä 21 kyselyyn osallistunutta. Vastaajat kertoivat esiintyvänsä muissa kunnankirjastoissa tai lähikirjastoissa.

Muissa kunnan kirjastoissa

Esiinnyimme kertaalleen lähikirjastoissa

On käynyt muutaman kerran naapurikuntien kirjastoissa. Kysyntää olisi enemmänkin, mutta toistaiseksi ei ole ollut mahdollisuuksia laajentaa toimintaa.

Kyllä, oman maakuntakirjaston alueella.

Kirjastojen nukketeatteriryhmät kertoivat vierailevansa usein päiväkodeissa ja kouluissa.

Oman kunnan kouluilla ja päiväkodeissa.

Kouluilla, päiväkodeilla, seurakunnan lapsikerhoissa

Päiväkodeilla ja pikkukouluilla

Muissa kirjastoissa, kouluissa ja päiväkodeissa

Kyllä. Käyn pitämässä satutunteja kouluilla, päiväkodeissa ja seurakuntakeskuksissa silloin, kun tulee kyselyjä.

Joissain kirjastoissa nukketeatteri tekee laajempiakin esiintymiskierroksia.

Käytännön sanelema pakko, koska kirjastossa tilat ovat niin pienet. Kouluilla, nuoristalolla, opiston salissa, valtuustosalissa.

Alkuaikoina kävimme OYS:n lastenosastoilla, kerho vieraili parilla koululla ja pääkirjastossa, oma ryhmämme kiersi mm. Oulun 400-vuotisjuhlan aikaan kaikki lähikirjastot ja pääkirjaston lastenosastolla

myös, muutama joulusatu on käynyt parissa lähikirjastossa ja pari kertaa muutamalla koululla.

Kirjastojen nukketeatteriryhmät kävivät myös esiintymässä lastentapahtumissa.

Muutama esiintyminen paikkakunnan lastentapahtumissa

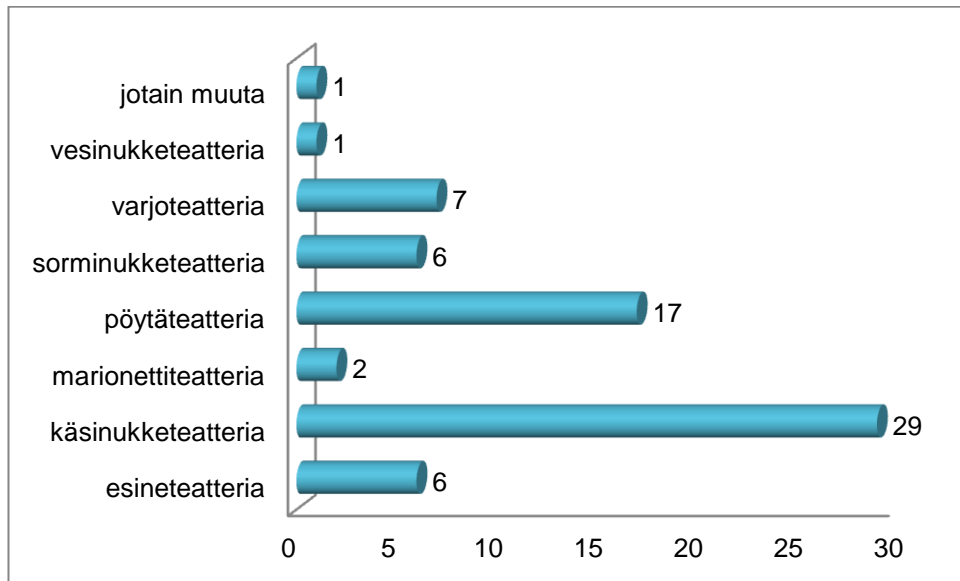
Aiemmin esiinnyttiin paljonkin muualla. Viime vuosina olemme käyneet ehkä kerran vuodessa esiintymässä kaupungin toisessa taajamassa, alakoulun salissa. Esityksiin on koottu tuolloin kaikki mahdolliset kiinnostuneet, kuten pienimmät koululaiset, päiväkotiryhmät ja muut alle kouluikäiset

5.6 Nukketeatterirekvisiittaa ja nukketeatteritoiminnan tarkoitusperiä

Väliotsakkeen VI alaiset kysymykset käsittelivät edeltävän osion V tavoin käytännön toteutuksiin liittyviä asioita. Kysymykset käsittelivät nukketeatterirekvisiittaa, nukketeatterin käsikirjoituksia ja nukketeatteritoiminnan tarkoitusperiä kirjastotyössä.

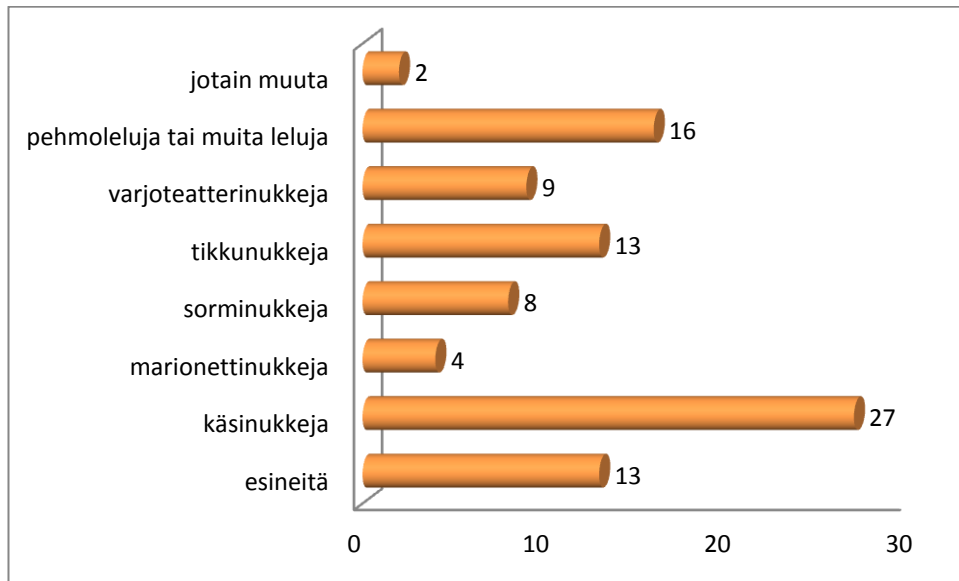
5.6.1 Kirjaston nukketeatterimenetelmiä ja teatterinukkeja

Kysymyksessä VI 1 tiedustelin, millaista nukketeatteritoimintaa kirjastot ovat järjestäneet. Kysymys oli monivalintatehtävä ja sai valita halutessaan useamman vaihtoehdon. (Ks. liite 1.) Lähes kaikki kirjastot, yhtä lukuun ottamatta, kertoivat tekevänsä käsinukketeatteria. Toiseksi yleisintä oli pöytäteatteri ja noin kolmasosa vastaajista kertoi järjestävänsä pöytäteatteriesityksiä. Myös nukketeatterin taiteellisempia muotoja: esineteatteria ja varjoteatteria kerrottiin käyttäneen noin viidesosassa kirjastoja. Lisäksi niinkin eksoottista nukketeatterin muotoa, kuin vesinukketeatteria on esitetty yhdessä kirjastossa. (Ks. kuvio 28.)

Kuvio 28. Kirjastojen käyttämiä nukketeatterimenetelmiä.

Kysymys VI 2 (Ks. liite 1) oli myös monivalintatehtävä, jossa tiedustelin, mitä nukkeja kirjasto on käyttänyt nukketeatteritoiminnassaan. Vastaukset jakaantuivat kuvion 29 osoittamalla tavalla. Yleisimmin kirjastoissa käytetään käsinukkeja, jopa 27 kirjastoa kertoo elävöittävänsä toimintaansa käsinukkeiden avulla. Myös lelut ja esineet olivat käytettyjä teatterinukkeja, siinä missä tikkunuketkin. (Ks. kuvio 29.) Yllättäen varjoteatterinukkeja kertoi käyttävänsä 9 vastanneista, vaikka varjoteatteria oltiin tehty vain seitsemässä kirjastossa. Nukketeattereissa käytetään paljon myös esimerkiksi pöytäteatterinukkeja, kauhanukkeja ja sauvanukkeja, mutta näitä en ollut kirjannut monivalintavaihtoehdoiksi.

Kuvio 29. Kirjastojen käyttämät teatterinuket.

Jos nukketeatteri on käyttänyt muita nukkeja, kuin monivalinnassa oli vaihtoehtona, siitä sai halutessaan mainita erikseen. Yllättäen vain kaksi kolmestakymmenestä vastaajasta kertoi käyttävänsä muitakin nukkeja toiminnassaan kuin monivalintakysymyksessä oli vaihtoehtoja. Vastaajat kertoivat nukkien olleen seuraavalaisia:

Keppinukkeja ja itsestäänseisovaa nukkea

isoilla nukeilla 50 cm

Vaikuttaa siltä, että kirjaston käyttämät nukketeatterimenetelmät eivät useinkaan ole nukketeatterin teorian mukaan puhtaita menetelmiä. Satutunneilla saatetaan värittää nukketeatteria pöytäteatterin keinoin pehmoleluilla tai esineillä, ilman pöytäteatterinukkeja ja moni kyselyyn vastaajista ei tuntenut täysin nukketeatterialan termistöä. Monia termejä saatettiin ymmärtää väärin, mikä ei ole ihme, sillä nukketeatterisanasto on usein monimutkaista ja lähteistä riippuen esimerkiksi erilaiset nuket voivat tarkoittaa eri asioita. Jätin teatterinukkejen monivalintavaihtoehtoista pöytäteatterinuket pois, eikä yksikään kyselyyn vastanneista huomauttanut käyttävänsä myös pöytäteatterinukkeja toimintansa välineinä, vaikka vastaajista 17 kertoi tekevänsä pöytäteatteria.

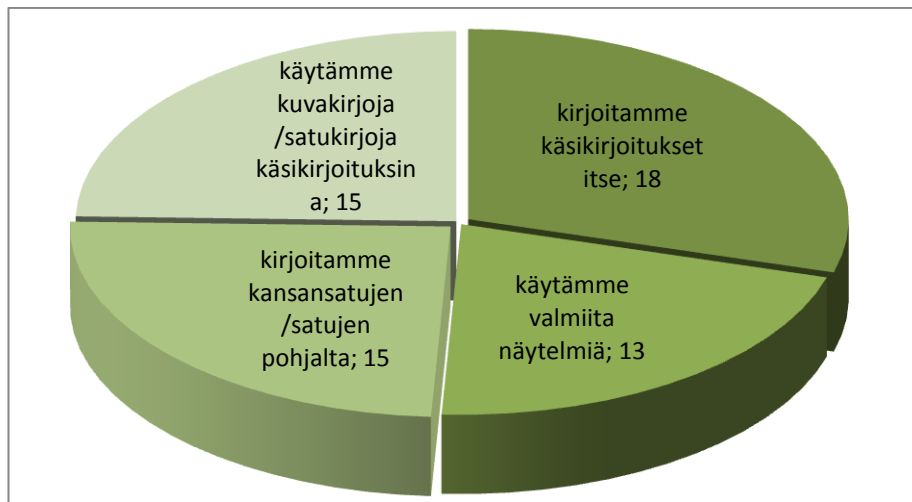
Mielestäni nukketeatteritoiminnan ei tarvitsekaan olla opillisesti puhdasta, vaan kirjastoissa esimerkiksi satutuntien värittäminen pehmolelujen tai minkä tahansa esineiden avulla on luovaa toimintaa ja sellaiselle on tilausta. Se osoittaa myös, ettei opinkappaleisiin turvautuminen aina olekaan tarkoituksenmukaista. Usein omaan luovuuteen turvautuva, menetelmiä soveltava toiminta, on aidompaa ja enemmänkin tarkoituksenmukaista.

5.6.2 Nukketeatterin käsikirjoitukset

Kyselylomakkeen kysymys VI 3 käsitteli sitä, miten kirjastojen nukketeatterit valmistavat nukketeatterinsa käsikirjoitukset (Ks. liite 1). Tekijänoikeus toimii rajoittavana tekijänä käsikirjoitusten käytössä, kuten olen luvussa 3.2.3 tarkemmin selittänyt ja siksi oli mielenkiintoista nähdä, kuinka hyvin kirjastoissa noudatetaan tekijänoikeuksia nukketeatteritoiminnassa.

Vastaajista puolet kertoi käyttävänsä mm. kuvakirjoja tai satukirjoja suoraan käsikirjoituksina. (Ks. kuvio 30.) Tämä on luvanvaraista toimintaa ja harvoin kirjastot pyytävät luvan lukiessaan satuja satutunnilla tai värittäessään satukirjan kerrontaa nukketeatterin avulla. Omasta mielestäni tekijöiden ja tekijänoikeusjärjestöjen taakertuminen tällaisiin seikkoihin olisi kuitenkin hyvin lyhytnäköistä, sillä kuten käsitelen enemmän luvussa ”7 Nukketeatteri markkinoinnin keinona”, kirjaston satutunti- ja nukketeatteritoiminta markkinoi kokoelmaansa kuuluvia teoksia suoraan asiakkailleen ja tästä hyötyvät erityisesti tekijät itse.

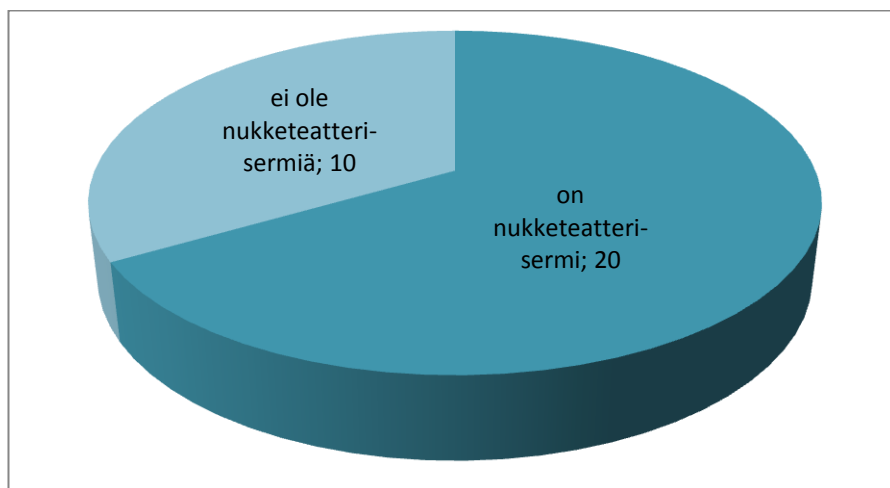
Puolet vastaajista kertoi kirjoittavansa käsikirjoituksensa kansansatujen tai satujen pohjalta, kuten kuvio 30 osoittaa. Tällainen on laillista toimintaa, samoin kuin käsikirjoitusten kirjoittaminen alusta loppuun asti itse. Yli puolet vastaajista kertoi kirjoittavansa nukketeatterin käsikirjoitukset itse. Myös vähän alle puolet kertoi käyttävänsä valmiita näytelmiä nukketeatteriesitysten käsikirjoituksina. Valmiiden näytelmienkin käyttö on luvanvaraista toimintaa satukirjojen käytön tavoin, ellei näytelmäkirjailijan kuolemasta ole kulunut yli 70 vuotta, eikä tekijänoikeus ole periytynyt edelleen (Tekijänoikeuslaki 43 §).

Kuvio 30. Käsikirjoitukset nukketeatteritoimintaan.

5.6.3 Nukketeatterisermi

Kysymykset VI 4a ja 4b (Ks. liite 1) käsittelevät nukketeatterisermiä. Yhtenä tutkimustavoitteenani oli selvittää, millainen nukketeatterisermi olisi sopiva kirjaston käyttöön. Ensiksi tiedustelin kysymyksessä neljä, onko kirjastolla ylipäätään käytössä nukketeatterisermi. Vastaukset jakaantuivat kuvion 31 esittämällä tavalla: kahdella kolmasosalla kyselyyn vastanneista on käytössään nukketeatterisermi ja kolmanneksella ei ole.

Kuvio 31. Kirjastot, joilla on tai ei ole käytössään nukketeatterisermi.

Tämän jälkeen tutkin asiaa kaksivaiheisen kysymyksen avulla, tiedustelemalla aluksi (4a) mistä materiaalista sermi on valmistettu ja sitten, (4b) mitä hyviä / huo-

noja puolia löydätte nukketeatterisermistänne. Jotta tulokset tulisivat paremmin esille, yhdistän kysymyksistä saadut vastaukset seuraavissa lainauksissa.

Kolmestakymmenestä vastaajasta 21 kuvaili nukketeatterisermiään. Yhdellä vastaajista ei ollut enää käytössä sermiään, mutta hän oli päätenyt kertomaan vanhasta sermistään. Suurimmalla osalla (11 kirjastolla) kuvailuun vastanneista oli käytössään puinen tai vanerinen sermi.

[4a] Vanerista, lainattu koululta [4b] Hieman kömpelön kokoinen, mutta hyvät verhot ja tukeva

[4a] Puusta [4b] Riittävän iso ja korkea (että näyttelijät eivät näy). Sermi on raskas kantaa ja kömpelö liikutella, esimerkiksi kantokahvat puuttuvat.

[4a] Puusta [4b] Painava ja hankala siirtää.

[4a] Lastulevyistä [4b] Liian painava, vaikea siirtää. Nukketeatterin esittäjät joutuvat seisomaan epä mukavassa asennossa, emme voi järjestää liian pitkiä nukketeatteriesityksiä

[4a] Puusta / vanerista [4b] Esittämiseen se on aika toimiva ja tarkoituksen mukainen, toisaalta myös vähän synkkä (väriltään tummansininen), kolho ja raskasrakenteinen sekä kehnosti muunneltava. Sermiä ei käytännössä pysty siirtämään mihinkään kauemmas.

[4a] kiinteä puinen sermi, jossa verhot, rakennettu taloon valmiina 1974

[4b] aika korkea, hankala muunnella, ei liiku mukana

[4a] Meillä on satuhuoneeseen tehty jo rakentamisen aikana nukketeatteritila. Sermiä käytetään vain kiertueella. Olisiko lastulevyä??

[4b] On hyvä kiertueella, mutta moniin vuosiin ei ole enää kierretty. Kevytrakenteinen.

[4a] Pääosin vanerista [4b] Iso koko ja huono liikutettavuus miinuksina, muuten toimiva

[4a] Oli valmistettu lastulevystä [4b] oli painava

[4a] Puusta, olen sen itse suunnitellut, muistuttaa kioskia jossa on sirkuksen katto. Lisäksi käytämme autokirjaston taittuvaa kankaasta tehtyä sermiä keikkahommissa. [4b] Omamme on hieman liian paksusta materiaalista, ääni tahtoo kadota, tai on käytettävä tosi kovaa ääntä.

Umpipuisen sermin hyviä puolia tuntui vastaajien mukaan olevan tukevuus. Jos kirjastossa on tilaa pysyvään nukketeatterinurkkaukseen eikä sermiä tarvitse siirrellä, umpipuinen sermi voi olla hyväkin vaihtoehto. Huonoina puolina moni vastaaja näki sermin kömpelyyden ja raskauden. Lisäksi yksi vastaajista mainitsi, että sermi on tehty liian paksusta materiaalista ja ääni tuntuu katoavan esityksissä. Jos kirjaston nukketeatteri kiertää esiintymässä muualla tai pitää omassa kirjastossaan näytäntöjä usein ja tilan ahtauden vuoksi kirjastolla ei ole mahdollisuutta varata nukketeatterille kiinteää fyysistä paikkaa, ei umpipuinen sermi ole kovinkaan sopiva vaihtoehto.

Toiseksi eniten kirjastojen nukketeatteritoiminnassa käytetään puusta ja kankaasta valmistettua kehikkosermiä, joka vaikuttaisi saavan vastaajilta positiisempaa palautetta. 21:stä kysymyksiin vastanneesta kuusi ilmoitti, että heillä on nukketeatterikäytössä puun ja kankaan yhdistelmä.

[4a] puuta ja kangasta [4b] On ollut toimiva: kevyt kuljettaa, pysyy pystyssä, ei näy lävitse, voi olla eri kokoisena käytössä, koska koostuu kolmesta osasta

[4a] Jotakin levyä, vaneria tms. ja päällystetty kankaalla [4b] Ihan ok, sille on oma paikka satuhuoneessa, eikä sitä tarvitse siirrellä mihinkään. Siihen piti asentaa lisätuet sen jälkeen, kun lapsi juoksi rajusti sitä vasten kesken esityksen ja se melkein kaatui.

[4a] Laudoista ja kankaasta. [4b] Suhteellisen raskastekoinen.

[4a] Sermimme on valmistettu neljästä saranallisesta puukehikosta, jotka ovat päällystetty paksulla puuvillakankaalla. Sermisämme on myös ikkunoita, jota ovat peitettävissä. [4b] Monikäyttöinen mutta aika raskas ja tilaa vievä keikoilla. Vaatii melkein farmariautoa.

[4a] Olemme saaneet sen lahjoituksena (...) Se on rakennettu jostain rakennuslevystä ja verhoista. [4b] (...) Sermi on melko matala ja painava. Sermin taakse mahtuu kunnolla vain yksi aikuinen, joten käytämme joskus myös isompaa sermiä, joka kasataan kirjaston ilmoitustauluista. Valmiiseen sermiin voi kiinnittää helposti lavasteita ja se mahtuu hyvin lastenosastolle.

[4a] puusta ja kankaasta [4b] Liian korkea, hankala koota yksin, sermiin ei saa kunnolla kiinnitettyä mitään, isot raot seinämien välissä täytyy aina peittää kankaalla.

Kolme vastaajaa kertoi käyttävänsä metallirunkoista sermiä, joka on päällystetty kankaalla. Näin vastanneet olivat sermiinsä melko tyytyväisiä. Vaikuttaisi siltä, että metallirunkoinen sermi on vaihtoehtoista kevyin ja saranoilla varustettu helpoimmin kokoon taiteltava.

[4a] Toimintakeskuksessa meille tehtiin pari vuotta sitten tilauksesta metallirunko+ plyyssikangas ,sitä ennen meillä n 6 vuotta oli verhot ja puuriuku, joka kiinnitettiin milloin mihinkin.

[4b] Metallikehikko on pienimmälle ryhmäläiselle vähän liian korkea, tuoli+tyyny –järjestelyt tehtävä. plyyssikankaasta näkee läpi joskus..

[4a] Rautakehikoista ja kankaista [4b] Sermi on aika hankala koota (vie aikaa) eikä se korkeutensa puolesta mahdu joka paikkaan. Toisaalta on riittävän iso, jotta mahdollistaa kunnollisen esittämisasennon (ei tarvitse kyyristellä yms.)

[4a] Metalliputkirunko ja kangas [4b] HYVÄT: Kevyt, helppo purkaa, koota, siirrellä. Kaunis. Saranoiden vuoksi mukautuu leveään ja kapeaan tilaan. HUONOT: Näyttämöaukko korkealla (huono lapsikatsojille) ja pieni. Näyttelijöiden tila sermin takana ahdas (max 4 hlöä)

Vastaajien antamista kuvauksista voi tulkita, että kirjastokäyttöön sopivin sermi on kevyt, mielellään metalli- tai puukehikkoinen rakennelma, joka on päällystetty kankaalla. Valtaosa sermin seinämistä on siis kangasta, jota kehikko pitää koossa. Kangasmateriaalin on hyvä olla vahvaa ja kangasta valitessa kannattaa tarkistaa, ettei kankaasta näy läpi. Rakennelman on hyvä olla myös saranoilla varustettu, jotta sitä voi muokata ympäristöönsä nähden sopivan kokoiseksi ja jotta sen voi helposti kasata pieneen tilaan säilytystä varten. Toisaalta yksi vastaajista kertoi

kolmiosaisen serminsä toimivaksi, koska siitä voi tarpeen tullen ottaa käyttöön vain yhden tai kaksi osaa, riippuen esiintyjien määrästä. Näin ollen kolmesta irrotettava palasta koostuva sermi voi myös olla tarkoituksensa mukainen.

Joissakin kirjastoissa on käytössä kiinteä sermi, jota ei tarvitse siirrellä. Kirjastokäyttöön voi kuitenkin olla suositeltavampaa hankkia siirrettävä sermi, jonka voi kasata näytäntöjä varten ja taas purkaa. On hyvin tavallista, että nukketheaterikoonpano käy esiintymässä myös kirjaston tilojen ulkopuolella ja tällöin esityksiä varten on hyvä varata malli, jonka paikasta toiseen siirtäminen ei ole vaivalloista.

Voi olla kaukonäköisempää rakentaa helposti liikuteltava sermi myös siitä syystä, että kirjastojen materiaalikokoelmalla on taipumusta kasvaa ja pikku hiljaa yhä suurempi osa kirjaston tiloista on varattava hyllytilalle. Kiinteäksi suunniteltu nukketheaterisermi saatetaan viidentoista tai pahassa tapauksessa jo viiden vuoden kuluttua joutua purkamaan hyllytilan tieltä, kun taas irtonaisten sermiin voi varastoida seinustalle ja ottaa se taas käyttöön tarpeen tullen.

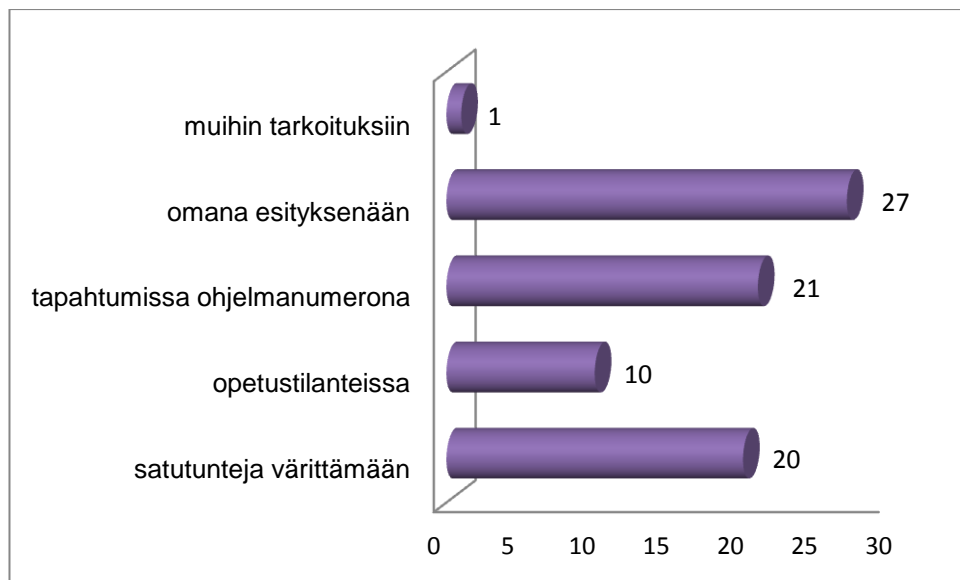
Sermiä suunniteltaessa on hyvä miettiä ja mitata tarkkaan, minkä kokoisen sermin aikoo valmistaa. Tähän vaikuttaa paljon esiintyjien pituus ja se kuinka monta henkilöä sermin taakse tarvitaan liikuttelemaan nukkeja. Sermin ei kannata olla liian korkea, sillä kuten vastauksista näkyy, moni lapsi (nukketateria tehdään pääasiassa lapsille) ei yllä näkemään esityksiä jos esiintymisikkuna on turhan korkealla.

Liian korkea sermi voi myös hankaloittaa esiintymistä. Asennon esiintymisessä on hyvä olla mahdollisimman ergonominen, sillä liika varvustaminen tai kyyristeleminen väsyttää kehoa ja kun esitystilanteessa on tavallisesti pieni jännitysikin päällä, huono asento saattaa vaikuttaa eläytymiseen ja äänen kuuluvuuteen.

Lopuksi – ehkä vähemmän tärkeänä, mutta kuitenkin hyvin merkityksellisenä asiana – myös sermin esteettisyyteen kannattaa kiinnittää huomiota.

5.6.4 Nukketeatteritoiminnan tarkoitusperiä ja nukketeatteria kirjaston opetustilanteissa

Kysymyksen VI 5 avulla tutkin kirjastojen nukketeatteritoiminnan tarkoitusperiä eli sitä, mihin tarkoituksiin nukketeatterimentelmiä käytetään. Kysymys oli monivalintatehtävä, ja siihen sai vastata halutessaan merkitsemällä useamman kohdan. Kuten kuvio 32 osoittaa, melkein kaikki kirjastot käyttävät nukketeatterimenetelmiä omana esityksenään, eli kirjastot markkinoivat nukketeatteriesityksiä omina tapahtuminaan asiakkaille. Kaksi kolmasosaa vastaajista kertoi käyttävänsä nukketeatterimenetelmiä tapahtumien ohjelmanumeroina ja värittääkseen satutuntitoimintaansa. Kolmasosa kyselyyn osallistuneista kertoi käyttävänsä nukketeatterimenetelmiä opetustilanteissaan.

Kuvio 32. Kirjastot käyttävät nukketeatterimenetelmiä seuraaviin tarkoituksiin.

Kuten kuvio 32 kertoo, yksi kyselyyn osallistuneista mainitsi käyttävänsä nukketeatterimenetelmiä myös muihin tarkoituksiin ja tarkensi käyttötarkoitustaan seuraavasti:

Lasten tilaisuuksissa esim. ongintaan. Reunalle vaan sininen kangas ja siinä on joki!

Kysymyksessä VI 6 (Ks. Liite 1) tiedustelin, ovatko kirjastot käyttäneet nukketeatterimenetelmiä pedagogisiin tarkoituksiin ja jos ovat, millä tavoin. Nukketeatteri

opetuksen välineenä käytettynä ei ole kirjastotoiminnassa kovinkaan yleistä, mutta kysymykseen vastasi kuitenkin kolmestakymmenestä 12 kyselyyn osallistujaa.

Jos nukketeatterimenetelmiä käytetään pedagogisiin tarkoituksiin, se tehdään tavallisesti helpottamaan kirjastonkäytönopetusta.

Kirjastonkäytön opetuksessa alakoululaisille joskus nukketeatterinukkeja ”kertomassa”, miten kirjastossa toimitaan.

näytelmissä käsitellään kirjastonkäyttöä

Nyt kun meillä ei enää ole nukketeatteriryhmää (4-5 jäsentä) niin olen työtoverini kanssa kahdestaan elävöittänyt nukella opetustilannetta (Kyseessä kirjaston käytönopetus)

Lähinnä kirjastonkäytön opetuksessa pienille lapsille näytelmällä ”Susin kirjastonhoitajana”.

Joissain kirjastoissa ryhmävierailujen aluksi esitetään nukketeatteriesitys, lasten rauhoittamiseksi ja kiinnostuksen herättämiseksi.

Kirjastoontutustumiskäynneillä esikoululaisille. Ennen varsinaista asiaa, esitän alkuun nukkesadun. Sen jälkeen lapset ovat tosi innokkaita vastaanottamaan mitä vain. Tosin voisivat olla muutenkin... mutta innokkaina odottavat esitystä aina ja lisää pyydetään joka kerta.

Ryhmäkäynnin aluksi kirjastosta kertova esitys esim. Kirjatti kissa kirjastossa

Emme, lukuunottamatta sitä, että ekaluokkalaisten ensimmäiseen kirjastokäyntiin kuuluu aina nukketeatteriesitys. Se ei tosin ole mitenkään pedagogisesti suunnattu eikä aiheeltaan välttämättä liity kirjaston käyttöön tms.

Nukketeatteria saatetaan käyttää myös lukemisen edistämistarkoituksissa.

Kirjavinkkauksessa mukana pöytäteatteria

Kirjavinkkauksessa.

Nukketeatterimenetelmät ovat olennainen osa lukemisen edistämistyötäni alakoulussa.

Nukketeatterimenetelmiä voidaan käyttää luomaan kirjastosta positiivista kuvaa ja helpottamaan keskustelua kirjastossa vierailevien ryhmien ja kirjaston henkilökunnan välillä.

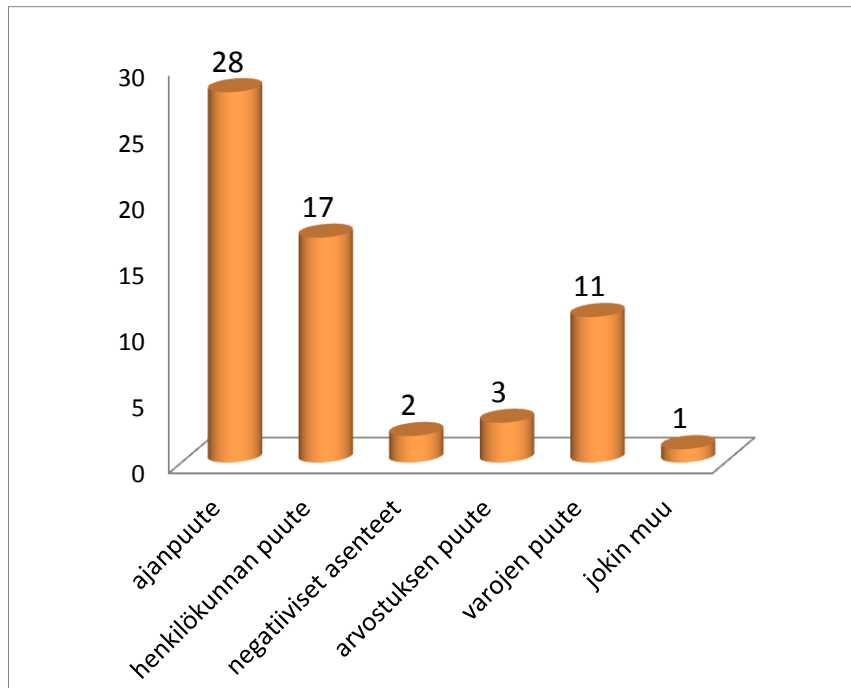
Esikoululaisille esim. tein näytelmän: Jäniksen kevätongelma. Jänisrukka ihmetteli mikä vaivaa kun karva muuttuu ruskeaksi? ”Onkohan minusta tulossa karhu”. Kettu neuvoo että ihmisten kirjastosta saa tietoa jäniksen karvoista ja muustakin. Niinpä asia hoidetaan kirjastossa..kirjaston tädin avulla. Ko tarinan olen esittänyt myös päiväkodilla lastentarhanopettajan avustuksella.

Esim. joskus nukkeja ryhmien kanssa "keskustelemassa".

5.7 Nukketeatteritoiminnan vaikeudet ja muuta huomioitavaa

Toiseksi viimeisessä kysymyksessä VII 1 (Ks. liite 1), tiedustelin monivalintakysymyksellä nukketeatteritoimintaa haittaavia tekijöitä. Kysymykseen sai vastata raskittamalla oikean tai oikeat vaihtoehdot ja jos koki, että jokin muu tekijä haittaa toimintaa, sai tästä kertoa sanallisessa muodossa.

Suurin haittaava tekijä nukketeatteritoiminnassa näyttäisi olevan ajanpuute, kuten kuvio 33 osoittaa. Lähes kaikki kahta vastaajaa lukuunottamatta olivat merkinneet ajanpuutteen haittaavaksi tekijäksi. Kaksi kolmasosaa koki ongelmalliseksi henkilökunnan puutteen ja kolmasosa kertoi varojen puutteen haittaavan nukketeatterityötä. Lisäksi joukossa oli yksittäisiä vastauksia, joista haittaaviksi tekijöiksi koettiin negatiiviset asenteet ja arvostuksen puute. (Ks. kuvio 33.) Muuten tutkimuksen kautta on tullut esille, että kirjastojen henkilökunta ja asiakkaat tuntuvat yleisesti arvostavan nukketeatterityötä. Negatiiviset asenteet ja arvostuksen puute taitavat olla onneksi yksittäisiä haittatekijöitä toiminnassa.

Kuvio 33. Nukketeatteritoimintaa haittaavat tekijät.

Kolmestakymmenestä vastaajasta kaksi oli tarkentanut vastaustaan selityksellä, joista toinen oli yllättävän positiivisesti latautunut.

Joskus on vaikea löytää sopivia satuja. Olemme yleensä käyttäneet kansansatuja copyright-syistä

Mikään ei haittaa!

Kyselyn lopussa sana oli vapaa. Kyselyyn osaa ottaneet lähettivät sen kautta kyselyn laatijalle terveisiä, mutta moni jätti myös tutkimustyöhön huomioitavaa, kertomalla positiivisia ja negatiivisia huomioita omasta nukketeatteritoiminnastaan tai toimintaan vaikuttavista tekijöistä. Jotkut pohtivat kommentissaan kirjaston resurssien puutetta, joka ilmenee nukketeatteritoiminnassa usein jarruttavana tekijänä.

Nukketeatteria voisi käyttää paljon enemmänkin esim. satutunneilla, joita meillä pidetään joka viikko, mutta usein käy niin, että tarvittavaa valmistelu-aikaa ei vain ole tai sitten ei ole ideoita. Pelkkä nukkiin käyttö ei riitä, jonkinlainen käsikirjoitus tai ajatus pitää olla.

Meidän rahoituksen olen hankkinut apurahana Opetusministeriöltä ja ensi vuodelle haen stipendiä taidetoimikunnalta. Eli ”omalla rahoituk-

sella” on toimittu. Mutta rahaa on ollut kahden päivän intensiivikurssiin ja uusiin nukkeihin ja sijaiseen palkkaamiseen kriittisinä aikoina. Ryhmämme on nelinainen ja on ollut melkein samassa kokoonpanossa koko ajan.

Kirjastoammattilaisen ja kirjastotyön muuttuvan kuvan uusine vaatimuksineen koettiin hidastavan nukketheateritoimintaa. Voi hyvin kuvitella, kuinka töiden lisääntyessä nukketheateripanostusta joudutaan vähentämään ja valmisteluihin jää yhä vähemmän aikaa. Toisaalta moni nukketeaharrastaja tekee valmistelut muutenkin omalla vapaa-ajallaan, koska työaikaa siihen ei yksinkertaisesti riitä. Työvelvoitteiden lisääntyessä työntekijät saattavat tarvita omaa vapaa-aikaansa enemmän omiin harrastuksiin ja rutiineihinsa, jotta työelämä ei polttaisi loppuun.

(...)Suurin ongelma on ollut työn hajoaminen lastenkirjastotyössä niin moniaalle, että tähän [nukketheateritoimintaan] ei enää ole ollut voimia. Vaatisi innokkaan vetäjän, jolla olisi aikaa löytää sopiva näytelmä tai kirjoittaa se ja sitten innostaa muut mukaan. Parhaimmillaan lapsilta saatu palaute antaa voimaa ja toisaalta yhdessä tekeminen luo yhteishenkeä ja on hauskaa.

Vastaajat löysivät nukketheaterityöstä myös positiivisia puolia. Yhdessä vastauksessa huomioitiin nukketheaterin vaikutus kirjaston mielikuvamarkkinointiin ja lukemisen innostukseen. Toisessa vastauksessa todettiin, että nukketheateritoiminnassakin yksinkertaisuus voi olla kaunista ja että nukketheaterinäytökset kirjaston palvelutuotteina eivät vanhene.

Nukketheateritoiminta kirjastossa on hieno tapa opettaa lapset myös teatterin ystäviksi. Monelle lapselle pieni esitys kirjastossa saattaa olla ensimmäinen kosketus teatteritaiteeseen. Esityksen jälkeen olemme saaneet myös lastenkirjoja paljon lainaan!!!

(...)Esityksessä on vain nuket ja pari riippuvaa esinettä: kirjaimet ja taulu, joilla kuvaamme erilaiset tapahtumapaikat. Olemme esittäneet tätä hauskaa tarinaa todella monta kertaa erilaisissa tilanteissa ja kirjastoissa ja se on muokkautunut tosi eläväksi. Tämän kokemuksen kautta olemme todenneet, että yksinkertaisuus on valttia. On hieno havaita miten yhtä näytelmää esittämällä esitys hioutuu aina vaan paremmaksi! Ja esityshän on uusi uudessa paikassa. (...)

5.8 Tutkimustulosten vertailua aiempiin tutkimuksiin

Tutkimukseni on rajattu aiemmista kirjastojen nukketeatteritoimintaa koskevista tutkimuksista poiketen kirjastoihin, jotka järjestävät omaa nukketeatteritoimintaa. Siksi tutkimustuloksia on vaikea verrata aiempiin. 1970-luvulla yleisissä kirjastoissa elettiin nukketeatteritoiminnan kultakautta, minkä jälkeen toiminta on alkanut pikku hiljaa hiipua. Vuoden 1978 tutkimuksessa kirjastoja, jotka kertoivat järjestävänsä omia nukketeatteriesityksiä tai tilaavansa niitä ulkopuolelta, oli 197 kyselyyn osallistuneesta kirjastosta yhteensä 52 kirjastoa, joista 21 oli kaupunginkirjastoja ja 31 maalaiskuntien kirjastoja (Kempinen & Vuorenrinne 1978, 3, 108). Koska otantaan on luettu mukaan myös ne kirjastot, jotka ovat tilanneet nukketeatteriesityksiä, on vaikea sanoa, kuinka moni kirjasto järjesti omia nukketeatteriesityksiä 70-luvulla. Uskon, että omien esitysten järjestäminen oli silloinkin esitysten tilaamista harvinaisempaa resurssipulan vuoksi.

Siirryttäessä 1970-luvulta 2000-luvun alkuun 84:stä kyselyyn vastanneesta kirjastosta 6 kirjastoa ilmoitti järjestävänsä omia nukketeatteriesityksiä. Otannan mukaan vain kaksi maakuntakirjastoa järjesti omaa nukketeatteritoimintaa. Tutkimus osoittaa, että vuonna 1978 tehdyn tutkimuksen jälkeen kirjastojen nukketeatteritoiminta on alkanut hiipua, sillä vuonna 1976 nukketeatteria esitettiin neljäsosassa ja vuonna 2002 kolmasosassa kirjastoja. (Berg & Soikkeli 2003, 48, 69, 99.)

Vaikka vuoden 2002 kysely oli lähetetty kaikille maakuntakirjastoille (Berg & Soikkeli 2003, 47), kaikki eivät ole tainneet siihen osallistua, sillä tutkimustulosteni mukaan vähintään 1990-luvulta lähtien neljässä maakuntakirjastossa on ollut nukketeatteritoimintaa. Näitä ovat Hämeen-, Lappeenrannan, Pirkanmaan ja Pohjois-Savon maakuntakirjastot. Lisäksi Oulun kaupunginkirjaston - maakuntakirjaston sivukirjastossa, Maikkulan kirjastossa, on ollut nukketeatteritoimintaa vuodesta 1998 lähtien. Vuoden 2002 jälkeen myös Seinäjoen maakuntakirjasto on aloittanut omat, Nukketeatteri TiuVouVoun esityksensä.

5.8.1 Tilat nukketeatteritoimintaa varten

Kemppisen ja Vuorenrinteen mukaan kirjastojen tilat koettiin nukketeatteritoiminnassa 1970-luvulla usein riittämättömiksi. Nukketeatteriesityksiä järjestettiin kuten nykyisinkin lastenosastolla, musiikkiosastolla ja käsikirjastossa, ja yhden kirjaston työntekijä oli ilmoittanut esiintyneensä tilan puutteen vuoksi jopa valtuuston istuntosalissa. 2000-luvun alussa oli 35 %:lla kuntien kirjastoista ja 15 %:lla maakuntakirjastoista oma nukketeatteritila. (Berg & Soikkeli 2003, 58.)

Vuonna 2003 ilmestyneestä Bergin ja Soikkelin tutkimuksesta en saa prosenttilukujen vuoksi oikein mitään irti. Koska prosenttiluvut muodostuvat 84:n vastauksen tuloksista, jotka on muutettu prosenteiksi ja sovellettu vastaamaan kaikkia Suomen yleisiä kirjastoja, ne eivät vaikuta kovinkaan luotettavilta. 84:ä vastanneesta kirjastosta 14 oli maakuntakirjastoja, 35 kaupunginkirjastoja ja 35 kunnankirjastoja. Vuonna 2003 julkaistussa tutkimuksessa vastausprosentti jäi vain 40:n prosenttiin, kun taas vuoden 1978 tutkimuksessa vastausprosentti oli jopa 94 %. (Berg & Soikkeli 2003, 68; 92.)

2010-luvulla nukketeatteritoiminnan tilaresurssit ovat usein yhä puutteellisia. Monilla kirjastoilla on käytössään liikuteltava sermi, joka mahdollistaa esitysten pitämisen sopivassa kirjaston sopukassa, siinä missä tilojen ulkopuolellakin. Toisaalta kolme kyselyyn vastannutta kirjastoa mainitsee kertoessaan sermissä ominaisuuksista (Ks. luku 5.6.3), että kirjaston tiloihin on rakennettu kiinteä sermi. En tiedustellut kyselylomakkeen avulla, ovatko kirjastot varanneet nukketeatterinäyttämölle tai nukketeatterille oman fyysisen tilansa. Joillakin kirjastoilla näyttäisi sellainen joka tapauksessa olevan.

Yksi kyselyyn vastanneista kertoi järjestävänsä nukketeatteriesityksiä kirjaston tilojen ulkopuolella, koska kirjaston tilat toimintaan ovat liian pienet. Vastaja kertoi esiintyneensä kouluissa, nuorisotalolla, opiston salissa ja kuten eräs vuoden 1978 tutkimukseen osallistunut nukketeatterin tekijä, valtuuston salissa.

5.8.2 Nukketeatterityötä rajoittavia tekijöitä

1970-luvulla tärkein syy laajennetun lastenkirjastotyön puuttumiseen, ja samalla nukketeatteritoiminnan puuttumiseen kirjastosta oli henkilökunnan puute. Toiseksi ja kolmanneksi tärkeimpinä syinä tulivat tilan ja ajan puute. Myös vuoden 2003 tutkimuksessa tärkeimmäksi rajoittavaksi tekijäksi lastenkirjastotyössä osoittautui henkilökunnan puute, tilan ja ajan puute olivat seuraavaksi rajoittavimpia tekijöitä nukketeatteritoiminnassa. (Berg & Soikkeli 2003, 93.)

2010-luvulla saadut tulokset eivät kuitenkaan täysin vastaa edellisiä, mikä johtuu varmasti paljon kysymyksen asettelusta. Kuten kuvio 33 osoittaa, ajanpuutetta pidettiin yleisimpänä toimintaa rajoittavana tekijänä. Lähes kaikki vastaajat ilmoittivat ajanpuutteen haittaavan toimintaa. Melkein kaksi kolmasosaa vastaajista näki henkilökunnan puutteen rajoittavan nukketeatterityötä, mutta koska en ollut lisännyt tilojen puutetta monivalintakysymyksen vastausvaihtoehdoksi, en saanut yhtään vastausta, jossa tilojen puute olisi nähty toimintaa haittaavana tekijänä. Kukaan ei maininnut tätä tekijää avoimissa vastauksissaan. Mutta koska tutkimukseni on rajattu kirjastoihin, joilla on omaa nukketeatteritoimintaa, on uskottavaa, jotta toiminta ylipäätään olisi mahdollista, kirjastolla tulee olla jokin tila sen järjestämiseen. Oman nukketeatterin ylläpitäminen vaatii myös pysyvää henkilökuntaa ja siksi ei ole mikään yllätys, että ajanpuute nähdään toimintaa yleisimmin haittaavaksi tekijäksi.

5.8.3 Yhteistyö nukketeatteritoiminnassa

Vuoden 1978 tutkimuksessa valtaosa (yli 75 %) kirjastoista ilmoitti turvautuvansa ulkopuoliseen apuun nukketeatteriesitysten järjestämisessä. Kaupunginkirjastoja suurempaa avuntarve oli maalaiskuntien kirjastoissa, sillä vain neljä kyselyyn osallistunutta kirjastoa ilmoitti pärjäävänsä näytännöissä omin voimin. Toisaalta kaupunginkirjastot tekivät maalaiskuntia enemmän yhteistyötä nukketeatteritoiminnassaan. (Kemppinen & Vuorenrinne 1978, 113; 117.)

2003 vuoden tutkimuksessa kunnankirjastojen nukketeatteritoiminnalle oli tyyppillistä tehdä yhteistyötä eri tahojen kanssa. Seitsemän kunnankirjastoa ilmoitti esimerkiksi tekevänsä yhteistyötä paikallisen teatterin kanssa. Myös kaupunginkirjastoissa yhteistyö oli hyvin yleistä, sillä jopa kolmasosassa kirjastoja järjestettiin nukketeatteria yhteistyövoimin. Tutkimuksen mukaan myös viidessä maakuntakirjastossa oli turvauduttu ulkopuoliseen apuun nukketeatteritoiminnassa. (Berg & Soikkeli 2003, 69-70.)

2010-luvulla nukketeatteritoiminnassa tehdään yhä paljon yhteistyötä. Alustavissa sähköpostikyselyissäni sain 26:sta eri kirjastosta viestiä, joissa nämä kirjastot kertoivat tilaavansa nukketeatteriesityksiä ulkopuolisilta alan ammattilaisilta tai harrastajilta. Uskon, että tällaista toimintaa on kirjastoissa enemmänkin ja toki kirjastot, joilla on omaa nukketeatteritoimintaa, tilaavat myös usein ulkopuolisia nukketeatteriesityksiä, tutkimustulosteni mukaan.

Kirjastojen nukketeattereissa saattaa joissain tapauksissa olla ulkopuolista vahvistusta. Kaikki nukketeatterin jäsenet eivät aina kuulu kirjaston henkilökuntaan, vaan esimerkiksi päiväkodin opettajat saattavat toiminnasta innostuneena ilmoittautua vapaaehtoisiksi näyttelijöiksi esityksiin. Epäonnistuneen kysymyksenasettelun yhteydessä, josta kerron enemmän luvussa 5.5.2, 11 kirjastoa ilmoitti tekevänsä alueellista yhteistyötä nukketeatteritoiminnassaan. Yhteistyöksi kirjastot lukivat ulkopuolisten nukketeatteritekijöiden esitykset, esitysten pitämisen kimpan sisäisissä tai naapurikuntien kirjastoissa tai alueellisen koulutuksen. Kuten huomata saattaa, tutkimustulokset ovat jossain määrin monitulkintaisia.

5.8.4 Toiminnan arvostus

Vuoden 1978 tuloksista käy esille, että nukketeatteritoimintaa pidettiin kirjastoissa yleisesti tärkeänä työmuotona. Kirjastonhoitajat pitivät tutkimusraportin mukaan nukketeatteriesitysten tärkeimpinä tehtävinä lasten mielikuvituksen avartamista ja viihdyttämistä. Yllättäen opettamistehtävää ei nukketeatterilla katsottu olevan lainkaan vaan jo 70-luvulla elämykset, kokemukset ja viihtyminen katsottiin arvoiksi

sinänsä. Sen sijaan kirjastoon ja kirjallisuuteen tutustuttamisessa nukketeatteritoiminnalla katsottiin olevan melko tärkeä tehtävä. (Kemppinen & Vuorenrinne 1978, 114.)

2010-luvulla kirjastojen nukketeatteritoiminta on pääasiassa satutuntien värittämistä ja osa kirjastojen tapahtumatoimintaa, kuten kuviosta 32 tulee esille. Nukketeatteri nähdään yhä osana lastenkirjastotoimintaa ja sitä pidetään hauskana toimintatapana. Sen koetaan tarjoavan lapsille aivan uudenlaisia elämyksiä ja olevan yksi hyvä esimerkki kirjaston lukemaan innostamismenetelmistä. (Ks. luku 5.2.1.)

Tuloksista voi nähdä, etteivät kirjaston nukketeatteritoiminnan tarkoitusperät ja syyt sille, miksi sitä tulisi järjestää, ole muuttuneet reilun kolmenkymmenen vuoden aikana. Tutkimukseen osallistuneet kirjastot olivat kaikki nukketeatteria järjestäviä kirjastoja, joten vastaajat pitivät nukketeatteritoimintaa luonnollisesti tärkeänä työmuotona. Kirjastojen henkilökunta ja asiakkaat suhtautuvat toimintaan yleisesti hyvin myönteisesti, kuten kuviot 15 ja 16 osoittavat. Sitä, kuinka tärkeäksi nukketeatteritoiminta koetaan koko yleisten kirjastojen kentässä, en tutkimukseni perusteella osaa sanoa. Mutta tämä voisi olla hyvä lisätutkimuksen aihe.

Kyselytutkimuksessa ei kysytty, mistä kirjastot hankkivat nukketeatterirekvisiitan esityksiä varten. Kuulopuheiden, keskustelujen ja alustavien sähköpostiviestien perusteella vaikuttaisi siltä, että nukketeatterirekvisiitta (nuket, lavastus ja sermi) tehdään usein itse ja vapaa-ajalla tai kirjaston henkilökunta saattaa osallistua nukkekentekokurssille, jossa nuket valmistetaan. Nukkeja saatetaan toki ostaa kirjastoon myös ulkopuolisilta toimijoilta. Jotkin kirjastot maksavat materiaalit rekvisiitan tekemiseen työntekijöilleen. Yleensä kirjastoissa nukketeatterityö on kuitenkin innostuksen ja harrastuneisuuden sävyttämää ja monet ovat valmiita laittamaan omasta palkastaan osan nukketeatteritoimintaa varten. Sama tilanne oli kirjastoissa jo nukketeatteritoiminnan alkuaikoina 1970-luvulla (Kokkonen 1972, 14). Sermit ovat usein ulkopuolelta tilattuja tai lahjoituksena saatuja, kuten luvun 5.6.3 avoimista vastauksista käy ilmi.

5.8.5 Tutkimuksen kattavuus

Tutkimusta tehdessäni en voinut olla miettimättä, riittääkö 30:n kirjaston otos luotettavien johtopäätösten tekemiseen. Aiempiin tutkimuksiin nähden otos vaikuttaa kuitenkin vertailukelpoiselta ja riittävän luotettavalta. Vaikka kirjastojen omat nukketatterit ovat lisääntyneet vuoden 2002 jälkeen yhdeksällä, ei mielestäni voida puhua toiminnan uudesta kukoistuksesta. Toki on myös huomattava, että välillä nukketatteritoiminta herää henkiin tai syntyy innostuksen kipinästä ja välillä toiminta on uinuvaa tai se saatetaan haudata kokonaan. Silti nukketatterityö elää koko ajan ja sen kirjastokäytössä on monia mahdollisuuksia, joita seuraavassa luvussa pohdin enemmän.

6 NUKKETEATTERIN UUSIA KOHDERYHMIÄ JA KÄYTTÖTAPOJA KIRJASTOSSA

Kuten Karel Hlavaty totesi jo vuonna 1970 ilmestyneessä teoksessaan, vaikka nukketeatteri on ollut alkujaan aikuisten huvia, sitä pidetään nykyään lähinnä lastenteatterina. Toisaalta 1970-luvulla Helsingin Kallion kirjaston ja Suomen kirjastojen nukketeatteritoimintaan vaikuttanut kirjastonhoitaja Saara Kokkonen toteaa teoksessaan *Nukketeatteria kirjastossa* (1972) melko näköalattomasti: ”Nukketeatteri on laajennettua lastenkirjastotoimintaa” (Hlavaty 1971, 10; Kokkonen 1972, 8). Tutkimustuloksista voi päätellä, että kirjastojen nukketeatteritoiminta nähdään osana lastenkirjastotyötä, eikä kirjastoissa juurikaan kyseenalaisteta tätä näkemystä.

Nukketeatteri on taidemuoto, joka animaatioelokuvien ja sarjakuvien tavoin niputetaan helposti lasten kulttuuritoiminnan alalajiksi. Toisaalta monet animaatioelokuvat ovat tavallisesti suunnattuja kaikenikäisille (mm. Disney-Pixarin animaatiot) ja jotkut on jopa lapsilta kiellettyjä (*Ghost in the Shell* ja monet muut anime-elokuvat). Suomessakin aikuisille suunnattu animaatio on voimissaan. Vuosina 2001 - 2008 esitetty *Itse valtiaat* -animaatiosarja oli koko kansan suosikki ja hyvä esimerkki poliittisesta satiirista (*Itse Valtiaat* [viitattu 14.4.2012]). Tällä hetkelläkin Ylen kanavalla pyörivä *Pasila* on ilmiömäisen suosion saavuttanut aikuisten animaatiosarja.

Teatteri- ja musikaaliesitykset ovat perinteisesti olleet kaikenikäisten suosiossa ja vaikka jotkin esityksistä ovat suunnattuja lapsille (esim. *Kuningas Ei!*) toiset ovat jopa lapsilta kiellettyjä (*Rocky Horror Show*). Myös sarjakuvista löytyy paljon lapsilta kiellettyä materiaalia. Moni manga-teos on saanut ikärajamerkinnän, samoin kuin on saanut esimerkiksi *Katariina Katlan* omaelämäkerrallinen *Käytävät*-sarjakuva.

Nukketeatteria voi verrata animaatioelokuvaan ja sarjakuviin sen animaatiomaisuuden vuoksi. Mutta siinä missä sarjakuvan voi nähdä kuvallisena kirjajulkaisuna tai animaatioelokuvan elokuvan alalajina, nukketeatteri tulisi mielestäni nähdä lastenteatterimuodon sijasta animaatioteatterina.

Suomessa ja varsinkin kirjastoissa nukketeatteritoiminta nähdään lähinnä lapsille sopivana taiteenmuotona, vaikka sillä on muualla maailmassa pitkä historia ja alkuaan nukketeatteria on pidetty aikuisten viihteenä. Suomesta löytyy aikuisille kirjoittavia nukketeatteritekijöitä, vaikka aikuisille tehty nukketeatteri onkin melko harvinaista. Esimerkiksi Janne Kuustie ja Satu Paavola ovat kunnostautuneet aikuisten nukketeatterin tekemisessä viime aikoina (Aikataulut nuoret ja aikuiset 2010; Ohjelmisto aikuisille 2012). Ennemmin kuin osana lastenkirjastotyötä, nukketeatteri tulisi mielestäni nähdä kirjastoissa toimintamuotona, joka voidaan kohdistaa eri asiakasryhmille, asiakkaiden omien tarpeiden mukaan.

Seuraavaksi käsittelem nukketeatterin mahdollisuuksia osana kirjaston eri asiakasryhmien tarpeita ja kirjastotyön eri osa-alueita. Tämä on vain pieni pintaraapaisu nukketeatteritoiminnan ja teatterin mahdollisuuksista ja jos aihe kiinnostaa enemmän, siitä löytyy tietoa nukketeatteri- ja teatterialan oppaista sekä muusta kirjallisuudesta.

6.1 Lastenkirjastotoiminta

Nukketeatterilla on osana lastenkirjastotyötä ja lastenkulttuuria Suomessa pitkät perinteet. Aiheesta löytyy paljon kirjallisuutta, ja suomalainen nukketeatteria käsittelevä kirjallisuus onkin pääasiassa lapsille suunnatusta nukketeatteritoiminnasta kertovaa. Kirjastoissa nukketeatterin keinoin väritetään satutunteja, järjestetään omia esityksiä ja saatetaan hyödyntää nukketeatterimenetelmiä pedagogisissa tarkoituksissa. Mutta miten on tulevaisuudessa? Nukketeatteri on pysynyt yhtenä kirjaston työmuodoista jo neljänkymmenen vuoden ajan, mutta voiko sillä vastata kehittyvän kirjastotyön haasteisiin vielä kymmenen vuoden kuluttua kirjastotyön yhä enemmän digitalisoituessa?

Elina Nurkkala tutki vuonna 2010 ilmestyneessä opinnäytetyössään lastenkirjastotyön tulevaisuutta kvalitatiivisin menetelmin. Opinnäytetyö sisältää kirjastoalan ammattilaisten ja asiantuntijoiden näkemyksiä siitä, millaista lastenkirjastotyö on kymmenen vuoden kuluttua. Mielestäni nukketeatteritoiminnalla voi vastata hyvin kirjastotyön uusiin haasteisiin.

Nurkkalan mukaan asiantuntijat näkevät lasten lukemisen edistämisen olevan tulevaisuuden kirjastotyössä edelleen tärkeää. Perinteinen lukemisen edistäminen tulee saamaan rinnalleen monimuotoisten lukutottumusten opettamisen. (Nurkkala 2010, 66.) Perinteisiin lukemaan innostamismenetelmiin kuuluu kirjavinkkaus ja satutunnit, mutta myös nukketeatteri voidaan nähdä osana kirjaston lukemaan innostamismenetelmiä. Satutunteja saatetaan värittää nukketeatterin keinoin ja jotkut kirjastot kertovat käyttävänsä kirjavinkkauksessa nukketeatterimenetelmiä (ks. luku 5.6.4). Siksi ainakin tältä osin nukketeatteri voidaan nähdä osana tulevaisuuden lastenkirjastotyötä.

Nurkkalan tutkimuksen mukaan lastenkirjastotyöntekijän on tulevaisuudessa perehdyttävä entistä enemmän aineistojen sisältöihin. Henkilökunta avaa aineistot lapsille elämyksellisin keinoin ja kirjallisuutta esitellään kaikissa muodoissa. Tällaisia työmuotoja ovat muun muassa kirjavinkkaukset, interaktiiviset satutunnit, sanaseikkailut ja sanataideopetukset. (Nurkkala 2010, 71.) Mielestäni on sanomattakin selvää, että myös nukketeatterimenetelmät kuuluvat edellä mainittuihin työmuotoihin.

Asiantuntijoiden mukaan tulevaisuuden lastenkirjastotyöntekijä tarvitsee pedagogista osaamista. Erityisesti vuorovaikutus-, ryhmänhallinta- ja sosiaalisten taitojen hallinta nähtiin tärkeiksi taidoiksi lastenkirjastotyössä. Myös esiintymistaidot koettiin positiivisena tekijänä, koska niitä tullaan tulevaisuudessa tarvitsemaan, jotta sisältöjä kyetään avaamaan ja jakamaan lapsille yhä elämyksellisemmin keinoin. (Nurkkala 2010, 66.) Nukketeatteri voi olla tulevaisuudessa hyvä kanava, jolla lastenkirjastotyöntekijät voivat totuttautua paremmin esiintymiseen. Monet nukketeatteria tehneet sanovat, että nukketeatterimenetelmät sopivat ujollekin esiintyjälle, koska esiintymistilanteessa nukke on huomion keskipisteenä (ks. luku 5.2.1). Nukketeatterin avulla myös kokoelman sisältöjen avaaminen ja jakaminen luontuu elämyksellisemmin kuin perinteisesti vinkkaamalla tai satuja lukemalla.

Lastenkirjastotyön asiantuntijoiden mukaan maahanmuuttajalapsen on tunne-elämän kehityksen kannalta tärkeää kuulla lukutuokioita omalla äidinkielellään. Toisaalta maahanmuuttaja-asiakkaiden kanssa on kommunikoidava myös suomen kielellä. (Nurkkala 2010, 69.) Omalla äidinkielellä pidettyjä ja kaksikielisiä satutun-

teja on järjestetty Amerikassa jo vuonna 1980-luvulla. Elaine Goley, kertoo vuonna 1985 ilmestyneessä *School Library Journalin* artikkelissa ”Developing Library Collections to Serve New Immigrants”, uusille maahanmuuttajille suunnatusta kirjasto-työstä.

Goleyn mukaan kaksikieliset satutunnit ja nukketeatteriesitykset parantavat lasten ja eri ikäryhmien kulttuurintuntemusta kansanperinteen, laulun ja riittelyn avulla. Lapset oppivat ajan kuluessa koulun kaksikielisissä opetusohjelmissa virallisen kielen opetuksen kautta ja ikätovereiltaan. Kirjaston tapahtumien ja kokoelmien tarkoitus on kuitenkin auttaa lapsia kotiutumaan uuteen yhteiskuntaan säilyttäen samalla kulttuurilliset siteet etniseen ryhmäänsä. Goleyn mukaan 1980-luvulla on tehty tutkimuksia, joissa kulttuurillisten siteiden tärkeys näkyy. Tutkimukset osoittavat, että 40 prosenttia Houstonin espanjalaisväestöstä puhuu espanjaa kotonaan. (Goley 1985, 94.)

Nurkkalan tutkimuksen mukaan medialukutaito sekä uudet mediat ja verkkopalvelut tulevat olemaan tärkeä osa tulevaisuuden lastenkirjastotyötä. Yhteiskunta ja teknologia kehittyvät, jolloin myös henkilökunnalta vaaditaan rohkeaa asennetta muutoksessa mukana pysymiseen. (Nurkkala 2010, 66.) Nukketeatteri sopii hyvin kirjaston mediakasvatuksen välineeksi, mitä käsittelen enemmän luvussa 6.3. Ja nukketeatteria voidaan hyödyntää mielestäni myös kirjaston verkkopalveluissa. Esimerkiksi Kuopion kaupunginkirjasto on tallentanut nukketeatteriesityksiään Youtubeen ja siten markkinoinut kirjastoaan videotallenteen avulla (ks. Savinainen 2011) ja kirjastojen maskoteista voi löytää verkkosivustojen kautta tietoa (ks. luku 7.2). Kirjastojen nukketeatteriesityksiä, samoin kuin muuta nukketeatterilla väritettyä toimintaa voisi tuoda enemmänkin esille verkkopalveluiden kautta.

Asiantuntijat kertoivat, että kirjaston lapsiasiakkaista on tulevaisuudessa kova kilpailu, minkä vuoksi markkinointi- ja yhteistyötaitojen merkitys tulee työssä korostumaan. (Nurkkala 2010, 67.) Nukketeatteri onkin hyvä tapa markkinoida kirjastoja eri tavoin. Nukketeatteritoiminnan avulla voi vaikuttaa kirjastosta syntyviin mielikuviin ja ehkä kasvava trendi Suomenkin kirjastoissa näyttää olevan maskottien hyödyntäminen kirjastotyössä. Näitä asioita käsittelen enemmän luvussa 7.

6.2 Nukketeatteria aikuisille

Suomen kirjastomaailmassa nukketeatteria ei suunnata juurikaan aikuisille, missä tamperelainen nukketeatteri Nirunaru on hieno poikkeus. Nukketeatteri on tehnyt muun nukketeatterityön lisäksi, aikuisten nukketeatteria toimintansa alkuajoistaan lähtien (ks. luku 3.1.3). Nirunarun historian ensimmäinen näytös olikin suunnattu aikuisille ja se pidettiin Huittisten varavankilassa (Martikainen [viitattu 2.5.2012]). Nirunaru-nukketeatterin aikuisille suunnatut esitykset ovat nykyisin perinteistä iltaohjelmasta ja vanhoja klassikoita, kuten Kulkurin valssi, Aleksis Kiven Kihlaus, Niskavuori-näytelmä ja Laulu tulipunaisesta kukasta. Nukketeatterin iltamaohjelma sisältää puheita, runoja, aforismeja, kansantanssita ja musiikkia, mutta suurin osa aikuisten näytelmistä kirjoitetaan tilaisuuksia varten. (Martikainen [viitattu 6.5.2012].)

Nukketeatterintekijä ja näyttelijä Satu Paavola on tehnyt paljon aikuisille suunnattua nukketeatteria ja jotkut hänen esityksistään ovat jopa alle 13-vuotiailta kiellettyjä (ks. liite 4; Ohjelmisto aikuisille, 2012.) Paavola on nukketeatterillaan Rasa Group - Satu Paavola osana Nukketeatterikeskus Poijun sooloteattereja, ja häneltä voi tilata Poijun kautta ”Näyttelijänkoulutus nukeilla ja esineillä” -kurssia. Haastattelin Satu Paavolaa hänen aikuisille suunnatun nukketeatterityönsä pohjalta.

Paavola kertoo, ettei aikuisten nukketeatterille ole vielä sinänsä Suomessa suurta tilausta, sillä Suomesta puuttuu aikuisille tehdyn nukketeatterin kulttuuri. Yleinen mielikuva nukketeattereista tuntuu olevan, että nukketeatteri on lastenteatteria. Mutta aikuisten nukketeatterille löytyy kyllä yleisönsä, kunhan yleisö ensin saadaan ymmärtämään ja huomaamaan, että nukketeatteri voi olla myös aikuisille suunnattua taidetta. (Paavola 2012.)

Se, miksi nukketeatteria pidetään lastenteatterina, johtuu Paavolan mielestä ehkä siitä, ettei aikuisille suunnattua nukketeatteria olla totuttu näkemään ja se lastenteatteri, jota saatetaan ollakin nähty, saattaa olla huonosti tehtyä. Osaaminen on vaihtelevaa ja kun aikuiset käyvät katsomassa lastensa kanssa esityksiä, niin vaikka lapset olisivatkin vielä innoissaan, niin aikuiset saattavat olla todella tylsistyneitä. Tämä kaikki sitten omalta osaltaan muokkaa nukketeatterista muodostet-

tuja mielikuvia, eikä sen vuoksi kovin helposti lähdetä ostamaan lippuja aikuisille suunnattuihin taide-esityksiin. (Paavola 2012).

Paavola ei näe, että kirjasto olisi välttämättä ensimmäinen kanava aikuisnukketeatterileisön löytämiseen, sillä kirjasto ei ole ensimmäinen paikka, josta aikuisyleisö hakee teatteriesityksiä. Hän kertoo myös, että puhumisen sijasta nukkien kieli on toiminnan kieli ja että nuket viestivät paremmin keon kielen kautta kuin verbaalisesti. (Paavola 2012.)

Kirjastoissa nukketeatteria on käytetty varsinkin lasten keskuudessa lukemisen edistämistyöhön. Kirjastojen vahvuus kulttuurintarjoajina on ehkä enemmän muita kulttuurinmuotoja kirjallisuudessa, sillä lukemaan oppimisen, lukutaidon kehittymisen ja monipuolisen lukuharrastuksen tukeminen on aina kuulunut kirjaston tehtäviin. Tämän vuoksi kirjastojen tulisi pohtia ehkä enemmän sitä, kuinka hyödyntää aikuisille suunnatussa nukketeatterityössä toiminnan kieltä.

Paavola jatkaa, että yleensä, kun tehdään nukketeatteria, tehdään sitä sitten lapsille tai aikuisille, nuken kielen ensisijainen kieli on ruumiinkieli ja kehonkieli on toiminta. Siksi puhuvat nuket eivät välttämättä kauaa jaksaa kiinnostaa. Paavola toteaa, että jos tarvitaan puhuvia päitä, niin kannattaa ottaa ihminen, koska ihminen on paljon ilmaisukykyisempi puheessa kuin nukke. Nukke taas voi ilmaista paljon tunteita ja asioita sanattomasti, kehonkielensä kautta. Nuken ilmaisuvoima perustuu sen symboliseen luonteeseen, joka ilmenee nuken kehonkielessä, siksi sen vahvuus ei ole puhe. (Paavola 2012.)

Lopuksi keskustelimme Satu Paavolan kanssa nukketeatterin mahdollisuuksista osana kirjastotyötä. Ehdottaessani nukketeatterin mahdollisuuksia suunnattavaksi osaksi kirjaston eri asiakasryhmien tarpeita ja rajaten samalla kohderyhmät tarkasti, Paavola innostuu ja näkee sellaisessa toiminnassa paljonkin mahdollisuuksia:

Siis kyllä sarkaa löytyisi, jos lähtee tavallaan siitä näkökulmasta, että se on aina tarkka kohderyhmä, jolle palvelua tuotetaan. Ja koko esitystä lähestytään siitä näkökulmasta. Ilman muuta. Silloin siinä on vain taivas rajana. Varmasti toimii kaikissa tällaisissa erityisryhmissä, koska silloin se rajaa sen, että mitä käsitellään ja sitten etsitään se muoto tai keino, miten se esitetään. Tai olisiko se enemmän työpajatyypistä työskentelyä tai soveltavan teatterin työtapoja hyödyntävää tai draa-

matyöskentelyä, jossa käytetään nukkeja tai esineitä. Siinä on laaja skaala. Silloin, kun mennään soveltavan teatterin puolelle, niin siellä on ihan valtavasti mahdollisuuksia. Ja kyllähän nukketeatteria on aikanaan nimenomaan käytetty soveltavalla puolella tosi paljon. (Paavola 2012.)

Seuraavissa luvuissa käsittelen enemmän soveltavan nukketeatterin mahdollisuuksia osana kirjastotyötä.

6.3 Seniorikirjastotoiminta

Väestö ikääntyy ja kirjastoissakin on herätty pohtimaan, kuinka vastata paremmin tämän alati kasvavan asiakasryhmän tarpeisiin.

Teatterintekijä Kimmo Tihveräinen on kirjoittanut yhdessä Johanna Kovan kanssa vuonna 2010 monologinäytelmän ”Elämän reppu – tarina päivistä, jotka jäivät muistiin” (ks. liite 2). Monologiesitys suunnattiin vanhuksille ja sen ajatuksena oli antaa näyttämöllä tilaa jokapäiväisen elämän tarinoille ja nähdä niiden merkitys näytelmän muodossa. Monologinäytelmää esitettiin mm. vanhusten palvelukeskuksissa ja kirjastoissa. Tihveräinen on esittänyt myös toista monologiesitystä Aikalisää, joka pohjautuu Juhani Ahon teksteihin. Näytelmä on suunnattu mm. opiskelijoille, työssäkäyville, työttömille ja eläkeläisille ja sitä on markkinoitu sopivan osaksi lukion äidinkielen oppituntia tai kirjastossa esitettäväksi. (Ks. liite 3.) Haastattelin Kimmo Tihveräistä näiden kahden monologiesityksen pohjalta.

Kiinnostuin Tihveräisen esityksistä, koska omaan kirjasto- ja tietopalvelujen koulutukseeni sisältyi vuonna 2009 mahdollisuus osallistua lievästi dementoituneille vanhuksille suunnattuun Lukupiiri-projektiin, jossa kävimme lukemassa päivätoiminnassa mukana oleville vanhuksille tarinoita ja keskustelemassa vanhusten kanssa. Projektin aikana huomasin, etteivät vanhuksia kiinnostaneet niinkään sadut tai fiktiiviset tarinat, mutta murrenovellit, murrerunot ja kolumnit olivat hyvin suosittuja. Vanhukset pitivät myös omaan lapsuuden aikaansa sijoittuneista tarinoista ja muistelusta, millaista elämä oli joitakin vuosikymmeniä sitten. Tätä taustaa vasten Tihveräisen Elämän reppu -projekti vaikutti mielestäni todella hyvältä idealta muistisairaille vanhuksille suunnattuna toimintana.

Kimmo Tihveräinen kokee, että Elämän reppu -esityksessä saattaa olla jotain, mikä aktivoi muistisairaita vanhuksia. Esiinnyttyään eräässä palvelutalossa, jossa oli keskittymishäiriöisiä vanhuksia, hoitajat olivat hämmästelleneet sitä, kuinka tarkkaavaisesti vanhukset seurasivat esitystä. Tavallisesti keskittymishäiriöiset vanhukset eivät pysty kovin pitkiä aikoja keskittymään. Yleisesti esitysten päätteeksi vanhukset ovat reagoineet monologiesitykseen, kertomalla omia muistojaan, jotka ovat nousseet esitysten pohjalta mieleen ja samalla aktivoineet ikäihmisiä muistelemaan. Tihveräinen pitää näitä mukavina hetkinä ja kertoo kokevansa silloin saavuttaneensa jotain esityksensä kautta. (Tihveräinen 2012.)

Myös nukketeatterintekijä Satu Paavola näkee teatterilla ja nukketeatteritoiminnalla olevan mahdollisuuksia kirjaston seniorityössä. Paavola kertoo, että Nukketeatterikeskus Poiju on järjestänyt mm. työpajoja, joissa ikäihmiset ja lapset ovat päässeet kohtaamaan nukketeatterityön kautta. Hänen mielestään soveltavan teatterityön puolella vain taivas on mahdollisuuksissa rajana. Muistisairaille suunnattuja nukketeatteriesityksiä Paavola pitää hyvänä ideana ja kommentoi niitä seuraavasti:

Kyllä siinä mielessä, kun vaan löytää sen kohderyhmän ja huomioi että se on riittävän rajattu. Niin varmasti löytyy paljonkin välineitä sen tyyppiseen työskentelyyn myös nukketeatterista. Ja jos ajattelee dementikkoja tai Alzheimer-potilaita, jotka nimenomaan muistavat vanhoja asioita, niin sanaton kerronta voi olla hyvinkin tehokas ja arvokas keino luoda elämyksiä. (Paavola 2012.)

Monologiesityksistä Tihveräinen kertoo saaneensa pääasiassa positiivista palautetta. Dementoituneet vanhukset toki saattoivat olla kärsimättömiä seuraamaan esitystä loppuun asti ja poistua kesken paikalta tai alkaa kommentoida esitystä, mutta palaute ja kokemukset esityksistä ovat yleisesti olleet hyvin positiivisia. (Tihveräinen 2012.)

Kimmo Tihveräinen on monologiesitystensä lisäksi opettanut lapsia teatterillemmissä Leikkiteatteri-metodin avulla. Metodiin kuuluu, että lasten ideoiden pohjalta tehdään teatteriesitys, johon lapset saavat suunnitella oman roolinsa ja ehdottaa erilaisia juonenkäänteitä. Tämän jälkeen ohjaajat kirjoittavat esityksen valmiiksi. (Tihveräinen 2012.) Mielestäni Elämän reppu -esitys, joka on käsikirjoitettu

muisteluhetkien pohjalta ja Leikkiteatteri-metodi ovat toistensa kanssa hyvin samankaltaisia. Molemmissa käsikirjoituksia pääsee ideoimaan yleisö tai näyttelijät, joiden esitystä varten käsikirjoitus rakennetaan. Näitä metodeja voisi hyödyntää suoraan kirjaston nukketheateritoiminnassa, osana esimerkiksi mediakasvatusta (ks. luku 6.4) tai seniorikirjastotyötä.

Aikalisä-monologiesitystä on markkinoitu sopivan kirjastossa esitettäväksi ja Tihveräinen toteaaakin esityksen sopivan hyvin osaksi kirjaston lukemaan innostamisen edistämistyötä. Näytelmä esittelee kansalliskirjailija Juhani Ahoa tekijänä ja Tihveräinen näkee, että esitys antaa katsojalle kuvan siitä, miten jonkun olemassa olevan kirjailijan tuotannon pohjalta voi kirjoittaa vaikka ihan uuden esityksen. (Tihveräinen 2012.)

Kirjastoja Kimmo Tihveräinen pitää hyvinä esiintymispaikkoina teatteriesityksille, koska ihmisten on suhteellisen helppo lähestyä niitä. Kirjastot sijaitsevat kaupunkien ja kuntien keskustoissa sekä lähikirjastot alueensa keskeisillä paikoilla. Siksi ihmisten on helppo tulla katsomaan teatteriesitystä, mikä palvelee Tihveräisen mielestä myös teatteritaidetta tavoitteissaan. (Tihveräinen 2012.)

Elämän reppu -projektin kaltaisella toiminnalla Tihveräinen näkee olevan enemmänkin tarvetta. Ja hän toivoo, että sen rahoittamiseen ohjattaisiin myös enemmän julkisia varoja, jotta tekijät pystyvät tuottamaan teatteriesityksiä tai muuta kulttuuritoimintaa näihin laitoksiin. Palvelutaloilla on yleensä pienet resurssit, minkä vuoksi niillä ei ole sijoittaa kulttuuritoimintaan paljon varoja. (Tihveräinen 2012.)

6.4 Nukketatteri mediakasvatuksen välineenä

Mediakasvatuksen tarkoituksena on ohjata asiakkaita tai kunnan asukkaita turvalliseen ja kriittiseen taitoon löytää, ymmärtää ja tuottaa informaatiota, oli mediaväline sitten mikä tahansa. Mediakasvatuksella tarkoitetaan peruslukutaitoa ja sen laajentumisesta monipuolisiksi uusiksi lukutaidoiksi, jotka liittyvät mm. uusiin, digitaalisiin medioihin. Kirjastossa mediakasvatus on tiedonhakua, mieleisen lukemisen, pelin tai musiikin etsimistä, pelikonsolien käytön opastamista tai kirjastonkäytön opetusta sekä esimerkiksi satutunteja ja lukupiirejä. Kirjaston ja koulun yhteis-

työn muodoissa mediakasvatusta ei oikeastaan tarvitse eritellä, vaan koko toiminta on lukutaitoja ja mediataitoja tukevaa, mihin mediakasvatus juuri pyrkii. (Heinonen 2011, 5, 17.)

Kirjastossa mediakasvatusta on ehkä mielekkäintä lähestyä lukutaitojen näkökulmasta, sillä lukemaan oppimisen, lukutaidon kehittymisen ja monipuolisen lukuharrastuksen tukeminen on aina kuulunut kirjaston tehtäviin. Tämä aiheuttaa kuitenkin myös huolta opettajien, lasten- ja nuortenkirjastotyöntekijöiden keskuudessa. Miten koulu ja kirjasto kykenisivät tarjoamaan palvelunsa siten, että ne yhä kiinnostaisivat ja sitouttaisivat lapsia ja nuoria? Pohjoismaissa ongelmaan on vastattu lisäämällä luovuutta mediakasvatustilanteisiin ja ottamalla nuoret mukaan heitä koskevien palveluiden ja tilojen suunnitteluun ja toteuttamiseen. (Heinonen 2011, 5,7.)

Nukketeatterin avulla mediakasvatustilanteista voi saada mieleenpainuvampia ja kiinnostavampia, kuin ne olisivat ilman nukketeatterimenetelmillä värittämistä. Kirjasto voi tukea lukuharrastusta herättämällä nukketeatteriesitysten avulla kiinnostusta tiettyjä teoksia ja kirjallisuuden lajeja kohtaan. Lukemaan oppimista voi kannustaa teatterinukkien avulla ja erityisesti Juvan kunnankirjastonjohtaja Päivi Lehmusvuori onkin kunnostautunut nukketeatterimenetelmien käytössä osana lukemisen edistämistyötä kouluissa (ks. Lehmusvuori 2010). Jos alakoulun ensiluokkalaisilla on vaikeuksia lukemaan oppimisessa, kirjastotyöntekijä voi nimetä käsinuken vaikka Lauriksi ja kertoa esimerkiksi: ”Lauri tykkää kovasti lukemisesta, mutta on siinä vähän hidas. Yhdessä voimme auttaa Lauria lukemaan seuraavan kappaleen.” Voi olla, että Laurilla on lukihäiriö ja siitäkin voi kirjastossa keskustella yhdessä ja samalla todeta ettei hidas tahti ole este lukemaan oppimiselle tai kirjan lukemiselle.

Joissakin kirjastoissa käytetään sadutus-menetelmää osana lukemisen edistämistyötä. Sadutuksessa tarkoitus on kuunnella, arvostaa, pysähtyä yhteiseen hetkeen ja kohdata toista. Se voi olla lapsille tuttua jo päiväkodista ja soveltuu hyvin ainakin alkuopetuksen luokille. Menetelmä toimii siten, että sadutettavaa pyydetään kertomaan tarina, joka kirjataan juuri siten kuin se on kerrottu. Lopuksi tarina luetaan

ja sitä voi halutessaan muuttaa tai korjata. (Heinonen 2011, 45.) Saduttaminen muistuttaa hyvin paljon Kimmo Tihveräisen käyttämää leikkiteatterimetodia (ks. luku 6.3) Näitä kahta metodia yhdistämällä voisi elävöittää kirjaston lukemaan innostamiskampanjaa. Lapset tai miksei vanhemmatkin kirjaston asiakkaat voisivat kertoa tarinan, joka sitten esitettäisiin kertojilleen nukketeatterin muodossa tai tarinan keksijät voisivat itse esittää kertomuksensa muille nukketeatteriesityksenä.

Myös muita mediakasvatustilanteita voi värittää nukketeatterin avulla. Monissa kirjastoissa kirjastonkäytön opetuksessa on käytetty nukketeatterimenetelmiä (ks. luku 5.6.4) ja miksei tiedonhaunopetuksessakin nukketeatteria voisi hyödyntää. Kaiken kaikkiaan mediakasvatusta voi värittää lukemattomin (ja luetuin) eri keinoin. Vain mielikuvitus on rajana

6.5 Nukketeatteria kirjastoautossa

Vuonna 1985 ilmestyneessä School Library Journalin artikkelissa kerrotaan Cuyahoga County Public Libraryn kiertävästä nukketeatteritoiminnasta. Artikkelin mukaan nukketeatterikaravaani lähti liikkeelle kesäisin ja kiersi ympäri maakunnan esittäen tarinoita nukketeatterin muodossa. Karavaaniin oli varattu mukaan oma nukketeatterin esittäjä. (McCormack 1985, 29.)

Joka vuosi, viikkoa ennen kiertuetta kirjastoauto varustettiin näyttämöllä, äänentoistojärjestelmällä ja näytöksellä, joka tultaisiin esittämään. Nukketeatterinäytöksiä esitettiin puistoissa, leikkikentillä, kouluilla, joissa järjestettiin erityisopetusta ja päiväkodeissa. Näytökset esitettiin viiden viikon aikataulussa. (McCormack 1985, 29.)

Julkaisun kirjoitushetkellä nukketeatterikaravaani oli ollut toiminnassa jo kuuden vuoden ajan, mutta verkkosivujen mukaan tällaista toimintaa ei Cuyahogan maakuntakirjastossa enää ole (2012. Cuyahoga County Public Library: Services). Mielestäni Cuyahogan maakuntakirjaston toiminta on hauska esimerkki kirjastoautotyön mahdollisuuksista. Nukketeatteri on perinteisesti ollut kiertävää toimintaa ja kirjastoautossa ulkoilmaesitysten järjestäminen voisi herättää laajemmaltikin mielenkiintoa.

6.6 Nukketeatteria kirjaston erityisryhmille

Levottomuus ja lukuharrastuksen suosion väheneminen ovat laittaneet kirjastot pohtimaan uudenlaisia toimintatapoja siihen, kuinka tavoittaa erilaisia asiakasryhmiä. Pasilan kirjaston lastenosastolla aloitettiin ryhmätoiminta vuonna 2010, pyrittiin tavoittamaan eri-ikäisiä lapsia ja nuoria sekä suljettujen äitiryhmien kautta tukea tarvitsevia äitejä. Ryhmätoiminnan taustalla vaikutti kirjallisuusterapeuttinen näkemys tarinan hyvää tekevästä ja hoitavasta vaikutuksesta. Tiedettiin myös, että lasten ja nuorten on helpompaa keskittyä, kun samalla annetaan käsille jotain tekemistä. Ryhmissä pyrittiin saamaan aikaan turvallinen tilanne, joka toimisi rauhoittavana tekijänä kiireen keskellä ja herättelisi lasten mielikuvamaailmaa. (Heinonen 2011, 34.)

Kirjastossa toteutettiin keväällä 2010 Kuvatarinatuokioita, joissa yhdistettiin tarinan kuuntelu ja maalaaminen. Työille suunnatuissa tarina-käsityökerhoissa sai virkata, kutoa tai piirtää tarinaa kuunnellessa. Tarina-käsityökerhot olivat suljettuja, määrättyille ryhmille suunniteltuja. (Heinonen 2011, 34.) Mielestäni tämänkaltaista ryhmätoimintaa voisi hyödyntää myös nukketeatterin kautta. Kirjastot ovat vetäneet jo 1970-luvulta nukketeatterikerhoja, joiden tarkoituksena on ollut valmistaa nukketeatteriesityksiä varten rekvisiittaa ja nukkeja (ks. luvut 3.1.1 ja 3.1.2). Nukketeatteripajan muodossa toteutettu ryhmätoiminta voisi olla myös oivallinen keino tavoittaa eri-ikäisiä kohderyhmiä. Pasilan kirjaston ryhmätoiminnan kaltaista ohjelmaa voisi suunnata myös nukketeatterinäyttämöiden, nukkien ja rekvisiitan rakentamiseen, kun taustalla kerrottaisiin tarinoita, juteltaisiin ja pyrittäisiin luomaan rauhoittava ilmapiiri.

Samankaltaista nukketeatteritoimintaa voisi suunnata myös kirjaston erityisryhmille. Kehitysvammaiset, mielenterveyskuntoutujat, vangit ja maahanmuuttajat esimerkiksi ovat kirjaston ryhmiä, jotka tarvitsevat kirjastolta usein myös erityispalveluja. Maahanmuuttajille kaksikieliset satutunnit ja nukketeatteriesitykset voivat parantaa lasten ja eri ikäryhmien kulttuurintuntemusta kansanperinteen, laulun ja riimittelyn avulla (Goley 1985, 94), kuten olenkin kertonut jo luvussa 6.1. Mielenterveyskuntoutujille esimerkiksi kirjasto voi olla rauhoittava paikka, joka tarjoaa

ahdistukseen lievitystä. Kirjat ja muu materiaali saattavat toimia myös ennalta ehkäisevänä ja terveyttä ylläpitävänä tekijänä mielenterveyden häiriöissä.

Laitoskirjastotyö on ollut Suomessa vähentymään päin. Laitoskirjastoja lakkautetaan jatkuvasti tai ne ovat auki vain lyhyitä aikoja viikossa. Ehkä nukketeatteritoiminta voisi toimia myös laitoskirjastotyön herättelijänä. Esimerkiksi mielisairaaloiden, palvelutalojen ja vankiloiden kirjastot voisivat olla hyvin oivallisia paikkoja nukketeatteriesitysten järjestämiseen. Laitoskirjastojen asiakasryhmille voisi järjestää myös nukketeatteritoiminnan avulla ohjelmaa tai toiminnallista palvelua.

6.7 Nukketeatteria kaikenikäisille

Tähän kappaleeseen olen kerännyt ideoita sille, millaisia kirjaston järjestämät kaikenikäisille suunnatut nukketeatteriesitykset voisivat esimerkiksi olla.

Koska nukketeatterin voi nähdä animaatioteatterina, tulisi sen piirrosmaisuudesta ottaa mielestäni kaikki hyöty irti ja siten osoittaa, että nukketeatteri on sopivaa eriikäisille ja kaikenikäisille asiakkaille.

2000-luvulla räjähdysmäisen kiinnostuksen herättänyt japanilainen sarjakuva ja animaatio ovat saavuttaneet tilan, jossa vahvin buumi on jo takanapäin, mutta osana elokuva- ja sarjakuvaharrastusta sen asema on vakiintunut. Varsinkin nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa manga ja anime ovat arvostettuja ja tätä suosiota kirjastot voisivat hyödyntää nukketeatteritoiminnassaan.

Kirjastot pursuavat manga-piirustusoppaita ja käsityökirjoja, joiden avulla nuket voisi helposti suunnitella ja valmistaa kirjaston henkilökunnan voimin tai järjestää paikallisten nuorten kesken nukketeatteripaja, jossa esiintyjät ja rekvisiitat valmistettaisiin kirjaston käyttöön. Tällaisen pajan voisi järjestää yhteistyössä koulun kuvaamataidon- tai käsityö-opetuksen yhteydessä.

Manga-tyylisen nukketeatteriesityksen käsikirjoittamiseen voisi ottaa vaikutteita eri mangatyyleistä tai tehdä se nuorten omien näkemysten mukaan. Mangan ja animen harrastajiin japanilaisen taiteen muotoja parodioivakin ote saattaisi purra.

Jos palataan mangatyylistä suomalaiseseen sarjakuvaan, myös siitä voidaan löytää rajattomasti mahdollisuuksia. Miltä kuulostaisi suomalaisesta hitistä, Anni Nykäsen Mummo-sarjakuvasta tehty nukketeatterinäytelmä? Tämä sarjakuva naurattaa niin teini-ikäisiä kuin senioreitakin ja siksi esitys voisi herättää hyvinkin laajaa kiinnostusta. Työssäkäyviä kirjaston asiakkaita saattaisi innostaa nukketeatterinäytelmä B. Virtasen arjesta tai parisuhteesta eläviä esitys Viivin ja Wagnerin elämänkiemuista. Toki tällaisiin nukketeatterinäytäntöihin tarvitaan lupa tai mahdollinen lisenssin osto, mutta esityksistä hyötyisivät niin kirjasto (lisää asiakkaita ja materiaalilainoja), kuntalaiset (kulttuurielämys), kuin itse sarjakuvataiteilijakin (taiteen esille tuominen ja markkinointi). Jos lisenssi esitykseen tuntuu mahdottomalta, mikään ei estä ottamasta suositusta sarjakuvasta vaikutteita vetävän nukketeatteriesityksen luomiseen.

Myös perinteisiä näytelmiä voi esittää nukketeatterin avulla. Näytelmät, joiden tekijän kuolemasta on kulunut vähintään seitsemänkymmentä vuotta ja joiden tekijänoikeudet eivät ole periytyneet eteenpäin (esim. Shakespearen näytelmät) ovat esittämisen puolesta vapaata riistaa (Tekijänoikeuslaki 43 §). Hauska esimerkki kiinnostusta herättävästä näytelmästä voisi olla Juban Viivi ja Wagner -näytelmien käsikirjoitusten pohjalta tehty nukketeatteriesitys. (Juba 2009). Näytelmää varten tulisi pyytää lupa kirjailijalta ja näin olisi hyvä tehdä. Mistäpä sen tietää, vaikka kirjailija antaisi kirjaston järjestää, voittoa tavoittelemattomana organisaationa, nukketeatterinäytäntöjä ilman rahallista korvausta.

Kansansadut ja vanhat legendat ovat usein suullista perinnettä, eikä niillä siksi ole henkilötekijää. Toisaalta monien klassikkokirjailijoiden esimerkiksi kuuluisan satukirjailijan H. C. Andersenin kuolemasta on kulunut yli 70 vuotta ja hänen teoksensa ovat rakastettuja. Satusovitukset ovat hyviä nukketeatteriesitysten aiheita ja toimivia siksikin, että tekijänoikeudet ovat niiden osalta jo rauenneet.

Disney on tehnyt koko perheen animaatiosovituksia muun muassa Prinsessa Ruususesta, Tuhkimosta ja Pienestä merenneidosta. Tänä vuonna ensi-iltansa Suomen elokuvateattereissa saa kaksi Lumikki-aiheista elokuvaa, joissa rakastetusta sadusta on tehty uudenlainen sovitus. Voidaan nähdä, että sadut ovat yhteistä kulttuuripääomaa ja käsittelytavasta riippuen ne voivat olla sopivia lapsille, koko

perheelle tai pelottavia aineksia sisältävänä vain nuorille ja aikuisille. Kirjastokäyttöön toimivinta olisi tehdä satujen pohjalta käsikirjoituksia, joista eri-ikäiset katsojat saavat elämyksiä. Parhaiten nukketeatteriesitys voi olla monitasoinen kokemus, josta voi löytää sekä lapsia että aikuisia viihdyttäviä piirteitä.

7 NUKKETEATTERI KIRJASTON MARKKINOINNIN KEINONA

Kirjastojen nukketeatteritoiminta on perinteisesti nähty satutuntien elävöittämisenä ja osana kirjastojen tapahtumatarjontaa. Mielestäni nukketeatteriesitykset ja nukketeatteritoiminta on itsessään kirjaston markkinointia ja siksi se tulisi tulevaisuudessa nähdä enemmän kirjaston markkinoinnin toimintamuotona. Seuraavaksi käsittelen nukketeatteritoimintaa osana kirjaston tapahtuma-, mielikuvamarkkinointia, osana kirjaston palvelutuotetta ja nukketeatteria kirjaston kokoelman markkinoinnin välineenä. Kerron myös melko uudesta ilmiöstä kirjastomaailmassa; kirjastomaskoteista.

7.1 Tapahtumamarkkinointi, imago ja nukketeatteri kirjaston tuotteena

Timo Rope määrittelee vuonna 2005 ilmestyneessä teoksessa ”Suuri markkinointikirja tapahtumamarkkinoinnin seuraavalla tavalla:

Tapahtumamarkkinoinnista on kyse tapahtumasta, joka tehdään kaupalliseksi niin, että tapahtuman yhteydessä voidaan tehdä kauppaa ja markkinoinnillisesti rakentaa imagoa tapahtuman avulla. Oleellista tapahtumamarkkinoinnin toimintamallissa on, että tapahtuma voi olla joku olemassa oleva tapahtuma tai varta vasten järjestetty. (Rope 2005, 375.)

Vaikka kirjasto ei ole kaupallinen organisaatio, voi kirjaston nukketeatteritoiminnan mielestäni nähdä tapahtumamarkkinointina. Kirjastot järjestävät nukketeatteriesityksiä omina tapahtuminaan ja toisaalta satutuntitoiminnan värittämiseen käyttään nukketeatterimenetelmiä. Nukketeatteriesitysten yhteydessä kirjasto tekee toisaalta kauppaa asiakkaista (uusia asiakkaita kirjastoon tai asiakkaat, jotka eivät ole hetkeen käyneet kirjastossa, saattavat innostua vierailemaan esityksen vuoksi) ja myös materiaalilainauksista. Kun asiakkaat saapuvat kirjastoon katsomaan esityksiä, he saattavat kiinnostua nukketeatteriesityksen aiheesta ja lainata sen inpiroimana jotakin aiheesta kertovaa teosta kotiinsa, mutta myös esityksen avulla houkuteltu käynti kirjastoon saattaa herättää asiakkaiden lainausintoa.

Kirjasto rakentaa myös imagoaan tapahtumamarkkinoinnin avulla. Imago ja mielikuva ovat sisällöllisesti samoja asioita ja imagolla tarkoitetaan henkilön mielessä rakentuvaa kuvaa, jostakin asiasta. Organisaation imagossa ei ole koskaan kyse siitä miten asiat ovat vaan siitä, miltä ne näyttävät. Voidaankin sanoa, että imago muodostuu ihmisten kokemusten, tietojen, asenteiden, tuntemusten ja uskomusten summasta tarkasteltavaa asiaa kohtaan. (Rope 2005, 175-176.)

Kun asiakas tulee kirjastoon seuraamaan nukketeatteriesitystä tai satutuntia, koko tilanne saattaa vaikuttaa hänen näkemyksiinsä kirjastoista. Toisille tapahtuma voi olla vastenmielinen ja meluisa, joitakin saattaa häiritä ihmistungos, mutta varmasti suurinta osaa miellyttää ajatus nukketeatterin kaltaisesta tapahtumatoiminnasta kirjastoissa. Nukketeatteri ja lukemisen innostamistyö yleensä saattavat myös vaikuttaa perinteiseen hiljaiseen kirjastoimagoon, tuoden uutta näkökulmaa kirjastotyöhön. Kirjastoissa on myös ääntä ja väriä.

Nukketeatterin voi nähdä myös kirjaston palvelutuotteena, taidetuotteena tai tapahtumatuotteena. Tuote-käsitteen Timo Rope määrittelee seuraavasti:

Oikein ymmärrettynä tuote tarkoittaa kaupattavaa hyödykettä. Sana hyödyke on kansantaloudellinen käsite, joka tarkoittaa asiaa, joka tulee jollekin johonkin käyttöön. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna tuotekäsite avautuu siinä mielessä oikeassa valossa, että hyödyke-sana ei mitenkään kerro tuotteen olomuotoa. (Rope 2005, 208.)

Taas kerran kirjasto, ei-kaupallisena organisaationa, ei käytä tuotteensa kauppaamisen välineenä rahaa, mutta nukketeatteriesitys on palvelutuote, jota tarjotaan asiakkaiden omiin tarpeisiin. Se on myös tapahtumatuote, jonka avulla kirjasto markkinoi itseään tapahtumamarkkinoinnin kautta ja koska nukketeatteriesityksellä on taiteellisia ansioita, sen voi nähdä myös kirjaston taidetuotteena.

7.2 Nukketeatteri osana kokoelman markkinointia ja kirjastomaskotit

Hiljattain belgialainen tekijänoikeusjärjestö Sabam vaati kirjastoja maksamaan tekijänoikeusmaksuja kirjojen ääneen lukemisesta lapsille. Esimerkiksi Dilbeekin kaupungin kirjastossa pidetään kahdesti kuukaudessa lukutuokio noin kymmenelle

lapselle. Kirjastolla ei ole varaa maksaa lukemisesta palkkaa, minkä vuoksi lukuhetkiä järjestetään vapaaehtoisvoimin. (Lyytikäinen 2012.)

Dilbeekin kirjasto on saanut Sabamilta kirjeen, jossa tekijänoikeusjärjestö vaatii sitä maksamaan tekijänoikeuksien suojattujen kirjojen ääneen lukemisesta 250 euron vuosimaksua. Myös monet muut kirjastot ovat saaneet samanlaisen kirjeen. (Lyytikäinen 2012.)

Kirjastot.fi -palvelun keskustelupalstalla käytiin artikkelin tiimoilta keskustelu siitä, voisiko belgialaisten kirjastojen tilanne olla mahdollista myös Suomessa. Tekijänoikeuslakiin perehtynyt Heikki Poroila näkee kuitenkin Suomen laissa porsaanreian, johon voidaan vedota:

Lähtökohtana on liuvanvaraisuus, johon on lain 21§:ssä säädetty joitakin poikkeuksia. Tärkein ja kirjastojakin joissain tilanteissa koskeva poikkeus on ei-kaupallinen tilaisuus, jossa teosten esittäminen ei ole pääasia. Jos kirjaston satutuokiossa esimerkiksi leikitään 51% ajasta ja sitten luetaan satuja, voi tähän poikkeukseen ainakin vedota. Sellaiset satutuokiot, joissa pääasiana on satujen ääneen lukeminen, ovat lähtökohtaisesti luvanvaraisia, paitsi jos pitäydytään tekijänoikeudellisesti vapaissa perinnesaduissa. (Poroila 2012.)

Mielestäni tällaisiin seikkoihin takertuminen tekijöiden ja tekijänoikeusjärjestöjen puolelta on hyvin lyhytnäköistä, sillä kirjaston satutunti- ja nukketheateritoiminta markkinoi kokoelmaansa kuuluvia teoksia suoraan asiakkaille. Satutunnit ja nukketheateritoiminta voidaan lukea kokoelman markkinoinniksi ja samalla kirjavinkkaukseksi.

Satutuntitoiminnallaan kirjasto nostaa esiin lastenkirjallisuuden retroklassikoita, uusia helmiä ja toki myös markkinoidumpia teoksia asikkailleen. Mutta harvemmin satutuokioissa luetaan Tatuja ja Patuja, koska nämä teokset ovat tunnettuja niitä lainataan muutenkin. On hyvin yleistä, ja varmasti moni lastenosaston työntekijä tunnistaa ilmiön, että satutunnin lopuksi tuokion aikana luetut teokset menevät lainaan ja asiakkaat lainaavat myös paljon muitakin.

Pitemmällä aikatahtimella kirjasto saattaa toimia vaikuttajana esimerkiksi 1970-luvulla kirjoitettujen teosten esiinnostamisessa. Jos asiakkaat alkavat haluta teok-

sia omakseen, eikä niitä löydy mistään, voi julkaisija tehdä uusia painoksia teoksista ja kaikki hyötyvät.

Mitä tekijänoikeusjärjestöihin tulee, ne kyllä ajavat tekijöiden etua, mutta suurempana vaikuttimena niiden toiminnassa on rahankerääminen. Tekijät saavat tekijänoikeusjärjestöiltä varoja, mutta se on hyvin pieni osa siitä, mitä järjestöt keräävät toiminnallaan muuten varallisuutta. Tämän vuoksi kirjasto ei ole ei-kaupallisissa mielestäni oikea ryhmä maksamaan tekijänoikeusrojalteja kokoelmansa markkinoinnista.

Pehmolelut, pörröiset hahmot ja kaikenkarvaiset otukset ovat helposti lähestyttäviä, siksi niiden avulla voidaan kirjastoista tehdä viihtyisiä ja tuttavallisia paikkoja ja helposti lähestyttäviä. Tällaista markkinatoimintaa on hyödynnetty Amerikassa jo pidemmän aikaa, mutta myös Suomen kirjastoissa on alkanut pikku hiljaa näkyä kirjastomaskotteja.

Kirjastomaskotteja löytyy ainakin kolmesta kirjastosta, joista tunnetuin taitaa olla Pirkanmaan kirjastojen kirjastokissa Kirjatti (Tervetuloa Pirkanmaan kirjastokissan sivuille 2012). Muita maskotteja ovat Imatran kaupunginkirjastosta, koirista pitävään makuun, kirjastokoira Kirjavainen (Kirjastokoira Kirjavainen 2012) ja käärmeiden ystäville Kuopion kaupunginkirjaston, tiedonhaun apulainen Lilli Luikero, joka on luonnollisesti väritykseltään kirjava (Kysy Lilliltä 2012).

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Nukketeatterilla osana lastenkirjastotoimintaa on Suomessa vuosikymmenien perinteet ja lastenkirjastotyön puolesta nukketeatteritoiminnan voidaan nähdä olevan hyvällä tolalla. Nukketeatteritoiminta soveltuu kaikenikäisille ja ennemmin kuin vain osana lasten kirjastotoimintaa, nukketeatteri tulisi mielestäni nähdä toimintamuotona, joka voidaan kohdistaa eri asiakasryhmille, ryhmien omien tarpeiden mukaan.

Tulevaisuudessa nukketeatterin merkitys kirjastoissa tulisi nähdä vielä enemmän markkinoinnin keinona ja kuten markkinointiin yleensä, myös nukketeatteritoimintaan tulisi räätälöidä omaa rahoitusta. Jo kirjastojen nukketeatteritoiminnan kulta-kaudella 1970-luvulla Helsingin Kallion kirjastonhoitaja Saara Kokkonen uneksi nukketeatteritoimintaan budjetoiduista määrärahoista ja siitä ettei kirjastotyöntekijöiden tarvitsisi sijoittaa omia vähiä varojaan ja vapaa-aikaansa nukketeatterirekviisiin valmistamiseen ja toiminnan ylläpitämiseen (Kokkonen 1972, 14). Ikävä kyllä, tilanne ei ole neljänkymmenen vuoden aikana muuttunut miksiäkään.

Kuten tutkimustuloksista voi päätellä, kirjastojen nukketeatterivastaavat sijoittavat yhä omia varojaan ja vapaa-aikaansa nukketeatteritoiminnan ylläpitämiseen. Tämä on ihailtavaa toimintaa ja on hienoa, että kirjastoista löytyy innostunutta henkilökuntaa, joka on valmis panostamaan kirjaston kulttuuritarjontaan. Mutta vaikka työstä nauttiikin, ei sitä tarvitse ilmaiseksi tehdä. Olisi hienoa jos kirjastoammattilaiset ja kirjastot organisaationa alkaisivat vaatia nukketeatteritoiminnalle omaa budjettia. Sillä jos ei osata vaatia, tilanne ei muutu miksiäkään.

Verkko on kanava, jota ei nukketeatterinkaan kohdalla kannata unohtaa. Nukketeatteritoimintaa voisi tuoda enemmän esille Kirjastokaistan, Youtuben ja muiden tiedonjakelukanavien kautta. Kirjastot ovat nykyisin Facebookissa ja sitä kautta nukketeatteritoiminnasta voi myös tiedottaa, vaikkapa kirjaston oman maskotin avulla.

Nukketeatterin avulla kirjastoihin voisi tuoda omat helposti lähestyttävät maskotit, joihin asiakkaat voisivat olla yhteydessä Twitterin tai Facebookin välityksellä. Mas-

kotit voisivat ehkä parhaiten tulla tutuksi niistä kertovien tai niitä varten kirjoitettujen esitysten kautta.

Kirjastojen nukketeatteritoiminnalla on lukemattomasti mahdollisuuksia, joita voisi tulevaisuudessa hyödyntää eri tavoin. Vain taivas ja mielikuvitus ovat rajana.

9 TUTKIMUSTYÖN ARVIOINTIA

Tutkimusta tehdessäni en voinut olla miettimättä, riittääkö 30:n kirjaston otos luotettavien johtopäätösten tekemiseen. Otos vaikuttaa kuitenkin vertailukelpoiselta ja melko luotettavalta kun ottaa huomioon, että nukketeatteritoiminnan kultakaudella vuonna 1978 ilmestyneessä tutkimuksessa nukketeatteritoimintaa järjestäviä oli yhteensä 52 kirjastoa. Lukuun sisältyi myös ulkopuolista nukketeatteritoimintaa tilaavat kirjastot ja vuoden 2003 tutkimuksessa, vain 6 kirjastoa ilmoitti järjestävänsä omia nukketeatteriesityksiä.

Kyselytutkimuksessa olisin voinut kysyä vielä tarkemmin kirjastojen nukketeatterirekvisiitasta ja erityisesti sitä, mistä kirjastojen nukketeatterit hankkivat rekvisiittansa vai tekeekö kirjaston työntekijät nuket ja rekvisiitan itse. Tähän sain kuitenkin tietoa kuulopuheiden, keskustelujen ja alustavien sähköpostikeskustelujen kautta.

Jälkikäteen kyselylomakkeen kysymyksen V 3 olisi voinut muotoilla toisin, koska en saanut kysymyksen kautta tarvittavia vastaustuloksia (Ks. luku 5.5.2). Toisaalta koen monen muun kohdan kyselytutkimuksessa onnistuneen ja saaneeni tutkimuksen kautta paljon hyödyllistä tietoa.

Teoria- ja lähdeaineiston löytäminen tuotti aluksi vaikeuksia. Nukketeattereista ei löydy paljon uutta kirjallisuutta ja varsinkaan kirjastojen nukketeatteritoiminnasta ei ole julkaistu juurikaan teoriatietoa 1980-luvun jälkeen. Siksi turvauduin teoria-aineistossa paljon artikkeleihin, nukketeatteriteoriaan ja ulkomaisiin lähteisiin. Markkinaosuudessa hyödynsin markkinateoriaa. Hyviksi suullisiksi lähteiksi osoittautuivat haastattelut, joissa haastateltavina toimi teatterintekijä Kimmo Tihveräinen ja nukketeatterintekijä Satu Paavola. Myös alustavat sähköpostikyselyt ja –keskustelut eri kirjastojen henkilökunnan kanssa osoittautuivat hyviksi lähteiksi.

Jatkossa kirjaston nukketeatteritoiminnasta voisi tutkia enemmän kirjastokäyttöön sopivan nukketeatterisermin rakennetta. Tutkimuksessani käsitelin nukketeatterisermiä vain tutkimustulosten näkökulmasta ja koska minulla ei ole muotoilun tai suunnittelun koulutusta, en osannut pohtia millainen sermin rakenne käytännössä

olisi kirjastokäyttöön sopivin. Ehkä muotoilu- ja teatterialan ammattilaiset voisivat pohtia ja tutkia tätä asiaa enemmän.

Lisäksi tutkimus hakeutuvasta kirjastotyöstä erityisryhmien kohdalla, nukketeatterin näkökulmasta voisi olla kohdallaan. Tätä olisi hyvä tutkia enemmänkin ja sen kautta voitaisiin vastata paremmin muuttuviin kirjastotyön haasteisiin.

LÄHTEET

2010. Aikataulut nuoret ja aikuiset: Uri G. [Verkkosivu]. Oulu: Nukketeatteri Akseli Klonk. [viitattu 14.04.2012]. Saatavana: http://www.akseliklonk.fi/engine/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=49&Itemid=166
2012. Cuyahoga County Public Library: Services. [Verkkosivu.] Cuyahoga County: Cuyahoga County Public Library. [Viitattu: 06.5.2012.] Saatavana: <http://www.cuyahogalibrary.org/LibraryServices.aspx>
2012. Dockteater raserar fördomar. Teoksessa: Bibban. Helsinki: Kirjastot.fi. 3/2009, 4.
2012. Kirjastokoira Kirjavainen. [Verkkosivu.] Imatran kaupunki: Imatran kaupunginkirjasto. [Viitattu: 7.5.2012.] Saatavana: <http://kirjavainen.wordpress.com/>
2012. Kysy Lilliltä. [Verkkosivu.] Kuopion kaupunki: Kuopion kaupunginkirjasto. [Viitattu: 7.5.2012.] Saatavana: <http://kirjasto.kuopio.fi/KysyLillilt%C3%A4>
2012. Ohjelmisto aikuisille. [Verkkosivu]. Helsinki: Nukketeatterikeskus Poiju. [viitattu: 14.4.2012]. Saatavana: <http://www.nukketeatterikeskus.fi/aikuisille.php>
2012. Tervetuloa Pirkanmaan kirjastokissan sivuille. [Verkkosivu.] Tampereen kaupunginkirjasto: Piki Pirkanmaan kirjastot. [Viitattu: 7.5.2012.] Saatavana: <https://piki.verkkokirjasto.fi/web/arena/kirjatti>
- Barić, M. 1980. Nukke lapsen ystävänä. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- Barić, M. 2009. Nukketeatteri taidekasvatuksen ja leikin välineenä. Teoksessa I. Ruokonen, S. Rusanen & A-L. Välimäki (toim.), Taidekasvatusvarhaiskasvatuksessa: Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisut, 36–39.
- Berg, K & Soikkeli, E. 2003. Tutkimus lastenkirjastotyöstä Suomessa. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Davis, M. 1999. Hissunkissan sadun maailmaan: Nukketeatteria kirjaston työmuotona. Teoksessa: Tyyris Tyllerö. 18-19.
- Ei päiväystä. Itse Valtiaat. [Verkkosivu]. Helsinki: Oy Filmitoiminta Fine Ab. [viitattu: 14.04.2012]. Saatavana: <http://www.filmitoiminta.fi/tuotannot/itse-valtiaat/>

- Goley, E. 1985. Developing Library Collections to Serve New Immigrants. Teoksessa: School Library Journal. New York: A Media Source Publication. 9/1985, 93-97.
- Heinonen, A. 2011. Kirjastokasvatusta ja mediakasvatusta: katsaus kirjaston ja koulun yhteistyöhön. Helsinki: Suomen kirjastoseura. Saatavana: http://mediakasvatus.kirjastot.fi/sites/default/files/RAAKAvedos_annenkirja.pdf.
- Helgesen, A. 2009. Nukketekniikat / Puppet techniques. Teoksessa: Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä. Toim. Leila Peltonen ja Marjut Tawast. Helsinki: Like, 42-43.
- Hilkska, A. <xxx.xxx@xxx.fi> 31.01.2011. Kommentteja Turun kaupunginkirjaston nukketeatteritoiminnasta. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Maria Miettinen. [Viitattu 02.05.2012].
- Hirsjärvi, S., Remes, S. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hlavaty, K. 1971. Nukketeatteri. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hyvärinen, K & Pekkarinen, I. 2009. Nukketeatterileikki: menetelmä lastentoimintaterapiaan. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. [Viitattu: 02.04.2012]. Saatavana: <http://www.haukkaranta.fi/files/nukketeatterivihko.pdf>
- Juba. 2009. Viivi ja Wagner kaksi näytelmää: Viivi ja Wagner Teneriffalla, Viivi ja Wagner – Kamarinäytelmä. Helsinki: Arktinen Banaani.
- Jäppinen, E. et al. 1991. Hirveän pitkän anakondan salaisuus. Teoksessa: Tyyris Tyllerö. 91: 2, 41-47.
- Kemppinen, A & Vuorenrinne, O. 1978. Laajennetun lastenkirjastotyön yleiskartoitus Suomessa. Tampere: Tampereen yliopisto. Kirjastotieteen ja informatiikan laitos. Pro gradu.
- Kokkonen, S. 1982. Nukketeatteri elää. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.
- Kokkonen, S. 1972. Nukketeatteria kirjastossa. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.
- L. 4.12.1998/904. Kirjastolaki.
- L. 8.7.1961/404. Tekijänoikeuslaki.

- Lehmusvuori, P. 2010. Lukuketun serkunpoikien sanataidekoulu. [Verkkokirja]. Juva: JJR-kirjastot. [Viitattu: 04.05.2012.] Saatavana: http://mediakasvatus.kirjastot.fi/sites/default/files/Lukuketun_serkunpoikien_sanataidekoulu.pdf
- Laakso, M. 2010. Kansanvalistajasta kansalaisten olohuoneeksi: Helsingin kaupunginkirjasto 1940 – 2005. Helsinki: Helsingin kaupunginkirjasto.
- Lintunen, M-L & Kaarlonen K-L. 2009. Teoksessa: Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä. Toim. Leila Peltonen ja Marjut Tawast. Helsinki: Like, 262-263.
- Luukka, L-T. 2011. Kättä pidempää: esineilmaisun toimintamuodot. Metropolia - ammattikorkeakoulu. Teatteri-ilmaisun ohjaaja. Esittävä taide. Opinnäytetyö.
- Lyytikäinen, S. 14.3.2012. Tekijänoikeusjärjestö: Kirjastojen satutuokioista maksettava tekijänoikeusmaksuja. [Verkkoartikkeli.] Talentum: MicroPc. [Viitattu: 7.5.2012.] Saatavana: http://www.mikropc.net/kaikki_uutiset/tekijanoikeusjarjesto+kirjastojen+satutuokioista+maksettava+tekijanoikeusmaksuja/a789761?s=l&wtm=mikropc/-14032012&
- Martikainen, T. Ei päiväystä. Nukketeatteri Nirunaru: Historia. [Verkkosivu.] Tampere: Tampereen kaupunginkirjasto. [Viitattu: 2.5.2012]. Saatavana: <http://www.tampere.fi/kirjasto/nirunaru/historia.htm>.
- Martikainen, T. Ei päiväystä. Nukketeatteri Nirunaru: Näytelmät aikuisille. [Verkkosivu.] Tampere: Tampereen kaupunginkirjasto. [Viitattu: 6.5.2012]. Saatavana: <http://www.tampere.fi/kirjasto/nirunaru/aikuisn.htm>
- McCormack, J. 1985. On the Road with Puppet Story Caravan. Teoksessa: School Library Journal. New York: A Media Source Publication. 2/1985, 29-31.
- Miettinen, J. O. 2012. Kulttuuri: Vietnamilainen vesinukketeatteri. [Verkkosivu]. Helsinki: Vietnam-seura ry. [viitattu: 13.04.2012]. Saatavana: <http://www.vietnamseura.org/fi/vietnam-tietoa/kulttuuri/>.
- Nurkkala, E. 2010. Lastenkirjastotyön tulevaisuus: Asiantuntijoiden näkemyksiä. [Verkkokirja.] Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu: 03.05.2012.] Saatavana: http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22919/Nurkkala_Elina.pdf?sequence=1.
- Paavola, S. 2012. Nukketeatterintekijä ja näyttelijä. Haastattelu 19.04.2012.
- Poroila, H. 11.12.2007. Luonnonäänet ja tehosteet. [Verkkokommentti.] Helsinki: Kirjastot.fi. [Viitattu: 03.05.2012.] Saatavana:

<http://mediakasvatus.kirjastot.fi/tekijanoikeus/kysy/luonnon%C3%A4%C3%A4net-ja-tehosteet>.

- Poroila, H. 15.03.2012. Näin Belgiassa: ...ja voisi olla Suomessakin. [Verkkokeskustelu.] Helsinki: Kirjastot.fi. [Viitattu: 03.05.2012.] Saatavana: <http://www.kirjastot.fi/fi-fi/foorumit/thread.aspx?threadId=143af221-b2c9-45fab325-c9b6d7bec159&so=1>.
- Rope, T. 2005. Suuri markkinointikirja. Helsinki: Talentum.
- Rantala, E & Teinilä, L. 1978. Lastenkirjastotyön työmuodot. Teoksessa: Lastenkirjasto-opas. Helsinki: Suomen kirjastoseura. 59-61.
- Savinainen, P. 2011. Nukketeatteria 20 vuotta Kuopion kaupunginkirjastossa: kirjaston nukketeatteriryhmä Tädit. [Verkkotallenne.] Kuopion kaupunki: Kulttuurikanava. [viitattu: 02.05.2012.] Saatavana: <http://k.kuopio.fi/nayttamotaide>.
- Seppänen, T. 2012. Osastonjohtaja. Seinäjoen kaupunginkirjasto - maakuntakirjasto. Keskustelu 13.04.2012.
- Sutela, M. 2004. Onko nukketeatteritoiminta kirjastotyötä: ja kuinka sitä markkinoidaan. Lappeenranta: Etelä-Karjalan ammattiopisto. Asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Taavitsainen, I. 2012. Nukketeatteri tädit sai nimensä sisäpiirivitsistä. [Verkkoartikkeli.] Savo: Savon Sanomat. [viitattu 29.04.2012.] Saatavana: <http://www.savonsanomat.fi/uutiset/kulttuuri/nukketeatteri-tadit-sai-nimensa-sisapiirivitsista/1027987>
- Tawast, M. 2011. Nukketeatterit Suomessa: ammattiteatterit aloittavat toimintansa 1970-luvulla. [Verkkosivu.] Helsinki: Suomen Unima ry. [viitattu:06.04.2012]. Saatavana: www.unima.fi/index.php?section=27.
- Tihveräinen, K. 2012. Teatterintekijä. Haastattelu 18.4.2012.
- Tikkanen, R-L. 1970. "Trai trai trallallaa, ovatko kaikki mukana"? Nukketeatteria Kuopion kaupunginkirjastossa. Teoksessa: Kirjastolehti 1970: 5. 146-147.
- Unescon Yleisten kirjastojen julistus. 1994. Helsinki: Suomen Unesco-toimikunta.

LIITTEET

LIITE 1 Kysely yleisten kirjastojen nukketeatteritoiminnasta

I KIRJASTON TOIMINTAYMPÄRISTÖÄ KOSKEVAT KYSYMYKSET

1. Mihin maakuntakirjastoalueeseen kirjastonne kuuluu? (Rastita oikea vaihtoehto)

☐ Espoon maakuntakirjastoalue	☐ Lappeenrannan maakuntakirjastoalue
☐ Etelä-Karjalan maakuntakirjastoalue	☐ Oulun maakuntakirjastoalue
☐ Etelä-Savon maakuntakirjastoalue	☐ Pirkanmaan maakuntakirjastoalue
☐ Hämeen maakuntakirjastoalue	☐ Pohjois-Karjalan maakuntakirjastoalue
☐ Itä-Uudenmaan maakuntakirjastoalue	☐ Pohjois-Savon maakuntakirjastoalue
☐ Kainuun maakuntakirjastoalue	☐ Satakunnan maakuntakirjastoalue
☐ Keski-Suomen maakuntakirjastoalue	☐ Seinäjoen maakuntakirjastoalue
☐ Kokkolan maakuntakirjastoalue	☐ Vaasan maakuntakirjastoalue
☐ Kouvolan maakuntakirjastoalue	☐ Varsinais-Suomen maakuntakirjasto-
alue
☐ Lahden maakuntakirjastoalue	
☐ Lapin maakuntakirjastoalue	

2. Kuinka monen asukkaan kuntaan kirjastonne kuuluu? (Rastita oikea vaihtoehto)

☐ alle 7000 as.	☐ 15 000 – 20 000 as.	☐ 40 000 – 50 000 as.
☐ 7000 – 10 000 as.	☐ 20 000 – 30 000 as.	☐ yli 50 000 as.
☐ 10 000 – 15 000 as.	☐ 30 000 – 40 000 as.	

3. Kuinka paljon kirjastossanne on henkilökuntaa? (Rastita oikea vaihtoehto)

☐ alle 3 hlöä	☐ 3 – 6 hlöä	☐ 7-10 hlöä	☐ 11-20
hlöä
	☐ yli 20 hlöä		

II SYITÄ NUKKETEATTERITOIMINTAAN JA TOIMINNAN JATKUVUUS

1. Miksi nukketeatteritoimintaa tulisi / ei tulisi mielestänne järjestää kirjastoissa? Perustele.

2. Onko kirjastollanne oma nukketeatteri vai oletteko käyttäneet nukketeatterimenetelmiä työssänne? (Rastita oikea vaihtoehto)

oma nukketeatteri

nukketeatterimenetelmiä

3. Mistä lähtien kirjastossanne on ollut nukketeatteritoimintaa?

4. Miksi päätitte silloin alkaa pitämään nukketeatteria kirjastossanne?

5. Onko nukketeatteritoiminta osoittautunut odotustenne mukaiseksi? Perustele.

6. Merkitse sopivin vaihtoehto asteikolla 1-5

1=täysin eri mieltä 2= jokseenkin eri mieltä 3=eos 4=jokseenkin samaa mieltä 5= täysin samaa mieltä

Nukketeatteritoimintamme on säännöllistä	1	2	3	4	5
Nukketeatteritoimintamme on vähentynyt ajan mittaan	1	2	3	4	5
Nukketeatteritoimintamme on kehittynyt alkua paremmaksi	1	2	3	4	5
Nukketeatteritoiminta on työlästä	1	2	3	4	5
Nukketeatteritoiminta on palkitsevaa	1	2	3	4	5
Nukketeatterissa mukana toimiminen on suuri ilo	1	2	3	4	5
Kirjastomme henkilökunnan suhtautuminen nukketeatteritoimintaa on myönteistä	1	2	3	4	5
Kirjastomme asiakkaiden suhtautuminen nukketeatteritoimintaan on myönteistä	1	2	3	4	5

III SUUNNATTU

1. Nukketeatteritoimintanne on suunnattu (Voit rastittaa useamman vaihtoehdon)

lapsille nuorille nuorille aikuisille aikuisille vanhuksille kaikenikäisille

2. Nukketeatteritoimintaa tulisi mielestänne järjestää, perustelkaa.

lapsille nuorille nuorille aikuisille aikuisille vanhuksille kaikenikäisille

IV KOULUTUS

1. Onko kirjasto järjestänyt henkilökunnallenne nukketeatterikoulutusta?

kyllä ei eos

2. Jos on, kenen pitämää koulutus on ollut?

3. Onko kirjasto osallistunut henkilökunnan jäsenen/jäsenten koulutuskustannuksiin?

kyllä ei eos

4. Onko henkilökunnassanne jäsen/jäseniä, joka on omalla ajallaan ja varoillaan opiskellut nukketeatteria itsenäisesti?

kyllä ei eos

V AJANKÄYTTÖ JA KIRJASTON PANOSTUS

1. Onko nukketeatteritoiminnalle varattu kirjastossanne oma budjetti

kyllä ei eos

2. Käytetäänkö toiminnan valmisteluun kirjaston työtunteja? (Rastita sopivin vaihtoehto)

- nukketeatteritoimintaan käytetään vain työtunteja
- nukketeatteritoimintaan käytetään sekä työtunteja että vapaa-aikaa
- nukketeatteritoiminnan valmistelut tehdään pääosin vapaa-ajalla
- nukketeatteritoiminnan valmistelut tehdään täysin vapaa-ajalla

3. Teettekö alueellista yhteistyötä nukketeatteritoiminnassa?

- ei. kyllä, millaista yhteistyötä?

4. Käykö nukketeatterinne esiintymässä oman kirjaston tilojen ulkopuolella? Missä?**VI YLEISTÄ NUKKETEATTERITOIMINNASTA****1. Millaista nukketeatteritoimintaa olette järjestäneet?** (Voit rastiittaa useamman vaihtoehdon)

- esineteatteria käsinukketeatteria marionettiteatteria pöytäteatteria
- sorminukketeatteria varjoteatteria vesinukketeatteria jotain muuta, mitä?

2. Millaisia nukkeja olette käyttäneet? (Voit rastiittaa useamman vaihtoehdon)

- esineitä käsinukkeja marionettinukkeja sorminukkeja tikkunukkeja
- varjoteatterinukkeja pehmoleluja tai muita leluja jotain muuta mitä?

3. Mistä käsikirjoitukset nukketeatteritoimintaan?

- Kirjoitamme käsikirjoitukset itse. Kirjoitamme kansansatujen / satujen pohjalta
- Käytämme valmiita näytelmiä. Käytämme kuvakirjoja / satukirjoja tarinoina

4. Onko teillä käytössä nukketeatterisermi kirjastossanne? kyllä ei

a) Jos on, mistä materiaalista sermi on valmistettu?

b) Mitä hyviä / huonoja puolia löydätte nukketeatterisermistänne?

5. Mihin tarkoituksiin olette käyttäneet nukketeatterimenetelmiä? (Voit valita useamman.)

satutunteja värittämään opetustilanteissa tapahtumissa ohjelmanumerona

omana esityksenään johonkin muuhun tarkoitukseen, mihin?

6. Oletteko hyödyntäneet nukketeatterimenetelmiä opetustilanteissa? Miten?

VII VAIKEUDET

1. Toimintaa haittaavat (Voit valita useamman vaihtoehdon)

ajanpuute henkilökunnan puute negatiiviset asenteet

toimintaa ei koeta tärkeäksi varojen puute jokin muu mikä?

LIITE 2 Elämän reppu – tarina päivistä, jotka jäivät muistiin

Käsikirjoitus: Kimmo Tihveräinen ja Johanna Kovanen

Ohjaus: Johanna Kovanen

Roolissa: Kimmo Tihveräinen

Elämän reppu on yhden miehen teatteriesitys vanhanajan elämästä. Esitys on toteutettu vuonna 2010 Seinäjoen kaupungin kulttuuritoimen ja Seinäjoen vanhustyön yhteistyönä. Vanhusten päivätoimintakeskuksessa järjestettiin vuoden alussa neljä tapaamista, joiden aikana kerättiin vanhuksilta muistoja elämän varrelta. Tapaamisiin oli myös mahdollisuus tuoda omia itselle rakkaita esineitä ja jakaa esineeseen liittyvät muistot muiden kanssa. Näiden tapaamisten pohjalta käsikirjoitettiin monologiesitys Elämän reppu. Monologin ensiesitys oli Seinäjoella 29.4.2010 Simunanrannan palvelukeskuksessa ja sen jälkeen se on ollut ahkerasti kiertueella. Esimerkiksi Seinäjoella se on käynyt lähes kaikissa alueen palvelutaloissa. Elokuussa 2010 monologi vieraili Tampereen Teatterikesässä ja vuonna 2011 se valittiin Pieksämäen valtakunnallisen monologikilpailun finaaliin. Kaiken kaikkiaan monologia on esitetty yli 40 kertaa eri kaupungeissa.

Esityksen ajatuksena on antaa näyttämöllä tilaa jokapäiväisen elämän tarinoille ja nähdä niiden merkitys. Edellisen sukupolven elämäkokemukset ovat jotain, minkä äärelle on hyvä pysähtyä. Taide ei ole vain korkeakulttuuria, taide on tässä ja nyt.

Projektin alkuperäisideasta ja suunnittelusta on vastannut teatterintekijä Kimmo Tihveräinen. Tihveräinen on myös toiminut monologin toisena käsikirjoittajana. Esityksen ohjaajana ja toisena käsikirjoittajana on toiminut teatterin monitoimimainen Johanna Kovanen, jolla on takanaan vuosien kokemus erilaisista teatteriprojekteista. Hän on työskennellyt mm. kouluttajana, ohjaajana ja näyttelijänä.

Lisätietoja:

Kimmo Tihveräinen

osuuskunta.oravanpyora@gmail.com

puh. 044 569 4720

Esitys on osa **Kulttuuriosuuskunta Oravan Pyörän ohjelmatarjontaa**. Oravan Pyörä on Keski-Pohjanmaan alueen teatteri- ja musiikkialan ammattilaisten ja alan opiskelijoiden perustama kulttuurialan yritys, joka tarjoaa kulttuuripalveluja esitysten, koulutuksen ja työpajojen muodossa.

LIITE 3 AIKALISÄ - Kiertävä monologiesitys Juhani Ahon tekstien pohjalta

Juhani Ahon syntymästä tuli vuonna 2011 kuluneeksi 150 vuotta. Juhlavuotta vietettiin ympäri Suomea monin eri tavoin ja sen viettoon osallistuivat lukuisat ja monenlaiset tahot.

Halusimme juhlavuoden kunniaksi tuoda Ahon tuotantoa ihmisille tutuksi teatterin keinoin. Tältä pohjalta syntyi monologinäytelmä AIKALISÄ, joka pohjautuu kansalliskirjailijamme lastuihin "Kosteikko, kukkula, saari..." ja "Kotiin". Ahon tekstien lisäksi, sekä niiden inspiroimana, muodostuu oma itsenäinen tarina nuoren miehen kasvusta, johon on lisätty ja upotettu aimo annos nykypäivää.

Tekijät

Esityksen ovat valmistaneet nuoret teatterintekijät Vesa Kivinen ja Kimmo Tihveräinen. Kivinen on aikaisemmin opettanut mm. teatteri-ilmaisua toisen asteen oppilaitoksissa ja toiminut porilaisissa harrastajateattereissa ohjaajana, näyttelijänä sekä ammattipuolella ohjaajan assistenttina. Tihveräinen on työskennellyt aikaisemmin paljon mm. lastenkulttuurin parissa draamaohjaajana ja esiintyjänä. Tihveräisellä on ohjelmistossa myös toinen monologiesitys Elämän reppu, jonka kanssa hän on kiertänyt vanhusten palvelukeskuksissa vuodesta 2010. Monologi valittiin myös Pieksämäen valtakunnallisen monodraamakilpailun finaaliin keväällä 2011. Tihveräinen ja Kivinen opiskelevat molemmat Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa esittävän taiteen koulutusohjelmassa.

INFO:

Monologinäytelmä AIKALISÄ

Teksti pohjautuu Juhani Ahon lastuihin "Kosteikko, kukkula, saari..." ja "Kotiin".

Dramatisointi ja käsikirjoitus: Vesa Kivinen & Kimmo Tihveräinen

Ohjaus: Vesa Kivinen

Roolissa: Kimmo Tihveräinen

Mikko Keskimäki on koko elämänsä ollut pettynyt osaansa. Pakkomielleiseksi muotoutunut rakkaus ja parinkymppin kriisi kärjistävät tilannetta entisestään kunnes se kasvaa sietämättömäksi. Lopulta hän päättää jättää kaiken tuon taakseen, mutta kuinka pitkälle on mentävä ollakseen läsnä lähellä?

Aikalisä pureutuu kokemattoman miehen herkimpiin tunteihin ja kipupisteisiin. Se on lämpimän huumorin siivittävä kertomus onnen etsimisestä, esillä olemisen pelosta, lähimmäisen kohtaamisen vaikeudesta ja rakastamisen kipeydestä.

Aikalisä on näytelmänä perinteistä puhemonologia puhtaimmillaan ilman sen suurempaa lavastusta, tekniikkaa tai rekvisiittaa. Niinpä sitä voi esittää missä tahansa, paikasta ja

tilasta riippumatta, ja se onkin rakennettu nimenomaan kiertämistä varten. Huhtikuussa 2011 Seinäjoella ensi-iltansa saanutta esitystä on esitetty tähän mennessä yli 30 kertaa eri kaupungeissa.

Aikalisä-monologi on saanut Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Pohjanmaan rahaston apurahan vuonna 2011. Lisäksi se osallistui Pieksämäen Teatterimaratonin monologikilpailuun, joka järjestettiin maaliskuussa 2012. Kilpailuun kutsuttiin esitystallenteiden pohjalta tehdyllä karsinnalla.

Aikalisän eri kohderyhmät

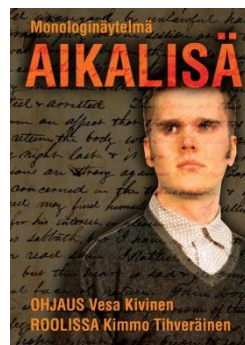
Aikalisä-monologi on suunnattu monenlaisille ryhmille: opiskelijoille, oppilaille, opettajille, työssäkäyville, työttömille ja eläkeläisille. Kansalliskirjailija Juhani Ahon teksteihin pohjautuva esitys sopii hyvin esimerkiksi osaksi lukion äidinkielen oppituntia tai kirjastossa esitettäväksi. Näissä yhteyksissä esitystä onkin esitetty ja palaute on ollut positiivista.

Kyseessä on siis nuoren miehen kasvutarina, mutta näytelmän teemat eivät ole sukupuoli- tai ikäsidonnaisia. Päähenkilön kautta eletään paitsi aikuistuvalla nuorella läheisiä aiheita kuten ensirakkaus ja sen problematiikka, mutta myös kenen tahansa aikuisenkin elämän varrella kohtaamat mahdolliset esteet, kuten ihmisen pelko olla esillä, lähimmäisen kohtaamisen vaikeus ja onnen etsintä ovat vahvasti näytelmässä esillä. Kaiken kehyksenä on Juhani Ahon tarkasti, kauniisti ja aikaa kestävästi kuvaama suomalainen sielunmaisema.

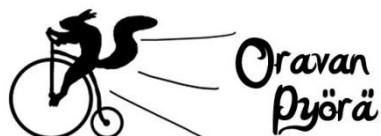
Näyttelijä Kimmo Tihveräisen esittämä hahmo, Mikko Keskimäki, kuljettaa tarinaa suurimman osan vajaan tunnin mittaisesta esityksestä, mutta välissä kerrontamuoto vaihtuu, ja Tihveräinen hyppää hupaisaan "Kertojan"-hahmoon, jolle jo pelkkä yleisön kohtaaminen on omanlaisensa, kauhunsekainen seikkailu.

Lisätietoja:

Kimmo Tihveräinen
 puh. 044 569 4720
 osuuskunta.oravanpyora@gmail.com

Esitys on osa **Kulttuuriosuuskunta Oravan Pyörän ohjelmatarjontaa**. Oravan Pyörä on Keski-Pohjanmaan alueen teatteri- ja musiikkialan ammattilaisten ja alan opiskelijoiden perustama kulttuurialan yritys, joka tarjoaa kulttuuripalveluja esitysten, koulutuksen ja työpajojen muodossa.

LIITE 4 Nukketeatterikeskus Poijun verkkosivut: Ohjelmisto aikuisille. Satu Paavolan näyttelemiä nukketeatteriesityksiä. Saatavana:
<http://www.nukketeatterikeskus.fi/aikuisille.php>

3D - Dirty, Difficult and Dangerous

"Lets look into tutti ingredients!" "Chop, chop!"

Suositus: yli 13-vuotiaille, sopii erityisesti 200-500 katsojan teatteritilaan kaikenkielisille
 Kesto: 1t 15min.

Suosittu croskitchen-kokki Rex de Chef tuo yleisön eteen makuja maailmalta ennennäkemättömällä tavalla. Chef loihdi thaimaalaista tantrawokkia, unkarilaista perinneruokaa pörköttä ja kuninkaallista muunaispiirasta, mutta mistä huippukeitosten raaka-aineet ovat peräisin.

Studiolampujen sammuttua todellisten ihmiskohtaloiden tiet risteävät televisioekolussien takana ja ruokaohjelman kokkipöydän äärellä käy monta nälkäistä. 3D on muusta komedia välittömän nautinnon kulttuurista. Esityksessä liikutetaan tasa-arvo, ihmisen oikeus omaan ruumiiseensa, sielun hinta sekä yksilön valinta ja vastuu. Vain harvalla on käsitystä, mitä uudet elämykset maksavat.

TILAUKSET:
 Satu Paavola, satu.paavola[at]nukketeatterikeskus.fi

Tekniset tiedot:
 Esitys sopii teatteritilaan, jossa on valo- ja äänikalusto sivuvaloiheon sekä teknistä henkilöökuntaa. Lisäksi täytyy olla kattoripustusmahdollisuus ja mielellään videoprojisointi.

Roolissa: Martti Suosalo ja Satu Paavola sekä viisi ihmisen kokoista teatterinukkea
 Ohjaaja: Neville Tranter
 käsikirjoitus, nuket ja lavastus: Satu Paavola
 Musiikin sävellyys ja äänisuunnittelu: Juha Jaakkola
 Valosuunnittelu: Esa Näykki

Betty 'Sis' O'Valley

"Let's hit it hard! After all, that's why we are here for, for some good jazzing tonight!"

Suositus: yli 13-vuotiaille, sopii erityisesti klubihenkiiseen teatterinravintolaan tai 200 katsojan teatteritilaan. Esitys on englanninkielinen. Kesto: 50 min.

Betty 'Sis' O'Valley on aikuisille suunnattu musiikkiteatteriesitys, joka on muistan huumorin sävyttämä tamma syvän etelän jazzlegendasta. Ikkääntyvän laulajan kokemukset sekoittuvat savuisen kapakan sorinaan, elävän musiikin saestamana. Iltan solistista niroolla, ihmisen kokoista teatterinukkea ja hänen avustajaansa näytelee Satu Paavola.

TILAUKSET:
 satu.paavola[at]nukketeatterikeskus.fi

Tekniset tiedot:
 Tilassa tulee olla valokalusto sivuvaloiheon sekä mielellään piano. Lisäksi tarvitaan PA-laitteisto ja mikrofoneja sekä valo- ja äänihenkilö.

Käsikirjoitus ja nukke: Satu Paavola
 Ohjaus: Tiitta Hälminen
 Musiikin sovitus: Majja Kaunismaa